

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AALBORGBOGEN

SKREVET AF
AALBORG-JOURNALISTER

UDGIVET AF
KOMITEEN FOR DET ALMINDELIGE DANSKE
PRESSESTÆVNE I AALBORG I AUGUST 1913

AALBORG
I KOMMISSION HOS GEORG SCHULTZ
P. HANSENS BOGTRYKKERI
1913

Aalborgbogen er udgivet i Anledning af det almindelige danske Pressestævne i Aalborg i August 1913. Bidragene er skrevet af Medarbejdere ved Dagspressen i Aalborg samt af den gamle Aalborgenser Forfatteren C. C. Clausen. Afsnittet om Aalborgs Omegn er udarbejdet ved Aalborg Turistforenings Foranstaltning. Bidrag, som ikke er underskrevne med Navn, skyldes et til Udarbejdelsen af nærværende Bog nedsat Udvalg, bestaaende af Stadsingeniør Olsen, Formand, Læge Edv. Carstensen, Turistforeningens Formand, Fabrikant Sofus Raaen, Medlem af Stævnets Komité, Redaktionssekretær Henry Madsen og Journalist Jacob Wolsing, Komitéens Sekretær.

For velvilligt Udlaan af Billeder, Kort o. lign. takkes Aalborg Musæum, Teknisk Skole, Havneingeniørkontoret, De nordjydske Privatbaner, Amatørfotografklubben i Aalborg m. fl.

Klicheerne er udførte hos Hr. Paul Bøttcher, Aalborg Klichéfabrik.

Udvalget.

AALBORG ved Dag -- --
-- -- et levende Sted,
hvor Stempler og Hjulene klinger,
Gammel og Ung gaar med raske Fjed
hen, hvor Arbejds klokkerne ringer.

Aalborg ved Nat -- --
-- -- et sagte Suk
fra Broens smuldrende Planker. --
Stjernehimme! og Bølgekluk
og Rum for drømmende Tanker.

Aalborg i alt -- --
-- -- en Vaarmelodi,
en jublende Sang, som gjalder,
en frejdig klingende Symfoni, -- --
den Plet, hvor min Længsel mig kalder.

Knud F. Levison.

Aalborg og Nr. Sundby.

(Efter en gammel Akvarel fra ca. 1800 af C. H. Wandall, tilhørende Aalborg Musæum.)

Fortidens Aalborg.

ET FÆRGESTED, ET OVERFARTSSTED, og slet ikke andet, var alt det, der til en Begyndelse eksisterede af Aalborg By. Man kan udtrykke det ved at sige, at Byen i den fjærne Oldtid, hvori alt endnu forsvinder bag tavse og graa Taager, langsomt er vokset op og frem omkring en Baadebro og en Pram. Her paa Limfjordens smalleste Sted — mellem de lave Limfjordøer, hvoraf en Del i Tidernes Løb er blevet landfaste, medens andre, som Gjøl og Øland og Egholm endnu ligger paa Fjordens blaa Vande — satte i Oldtiden Folket med Kvinder og Kvæg og Vaaben over fra Himmerland til Vendsyssel. Her fandt Oldtidens Danere den korteste Genvej over Fjorden fra det faste Jylland til Øen Vendsyssel. Omkring Baadebroen, hvis Træpæle strakte sig fra Himmerlandskysten et Par Favne ud i det lave Fjordvand, voksede de Hytter op, som blev det ældste Aalborg.

Den første Færgemand, som slog sig ned i fast

Stade her, er sagtens den første, som Navnet Aalborgenser med Rette tilkommer. Ingen kender hans Navn. Og det er ikke muligt at sige, i hvilket Aarhundrede han mod Betaling i Naturalier eller i romerske Kobbermønter færgede Gods og vejfarende Folk over Fjorden.

Og lige overfor dette Færgested, paa Limfjordens smalleste Sted, der, hvor de mange Himmerlands-Aaer løb ud i det blaa Fjordvand, voksede saa, som Tiderne gik, Nr. Sundby langsomt og forsigtigt op ved Foden af Vendsyssels høje Bakker. Det var Vendelboerne, der flyttede ned til Færgelejet og vagtsomt holdt Øje med de altfor foretagsomme Færgfolk i Hylterne ovre paa Himmerlands-Siden.

Hvad Aalborg betyder, ved ingen. Man har gættet paa, at Ordet stammede fra de mange Aaer, der i gammel Tid gennemløb Byen og hvorom den voksede op. Men allerede i Middelalderen slog den folkelige Tradition sig til Taals med, at Navnet sikkert maatte komme af Aal, og at hele Byen oprindeligt blot havde været en Slags stor Aalegaard.

Det lyder usandsynligt; men det bevirkede, at et Par bugtende Aal blev oplaget allerede i det gamle Byvaaben. Rimeligvis er Ordet dannet paa et ukendt, oldnordisk Ord, hvoraf blot en Stump er bevaret i dette Bynavn, hvis Betydning ingen mere kender.

Lykkelig, siger den Vise, den, hvis Tilværelse glider hen uden Omtale og uden Historie. Efter dette Ord maa Aalborg til at begynde med have været en ret lykkelig By. Det mest uigennemtrængelige og mindeløse Mørke hviler over dens ældste Historie. For nylig fandt man ved en Udgravning til et nyt Hus paa Algade op imod 200 Menneskeskeletter. Det var gamle Aalborgensere. Vi kender intet til deres Liv

eller Død. De har kun efterladt os deres egne blegede, tavse Skeletter. Og saa den By, som de modtog fra Fortiden og videregav til Eftertiden. Havde et af disse Skeletter kunnet faa Mælet igen og tale blot en halv Times Tid, havde det været ham, der let leverede det utvivlsomt interessanteste Bidrag til denne Bog om Aalborg. Nu tav de desværre alle om den Fortid, som de alene kendte.

Det gamle Torv i Aalborg med »Kong Hans' Gaard«, hvori ifølge Traditionen Kong Hans skal være død.

(Akvarel fra 1838, tilhørende Aalborg Museum.)

(Paa Bagsiden af den her gengivne Akvarel staar denne udførlige Paategning, forfattet 1874 af R. H. Kruse:

»Parti af det gamle Torv i Aalborg med den afbrudte Kong Hans's Gaard i Baggrunden, taget fra Brødregyde i Aaret 1838. — Uden for Indgangen til formeldte Kong Hans's Gaard var opsat tvende 3 Alen høje Stene, hvorpaa med Middelalderens Munkeskrift læstes: Paa Stenen til højre: O rex gloria Christi veni cum pace 1521, og paa Stenen til venstre: Jesus Maria

Anna, anno 1521. Der oversat paa Dansk lyder saaledes: »O, Du Ærens Drot, Kristus, kom med Fred. Aar 1521. Jesus Marie Anna.« — Til videre Oplysning anføres: Den gule Bygning til højre var daværende Kjøbmand Wadums vel vedligeholdte Gaard. Til venstre ses dalevende Kjøbmand Sprekkelsens Gaard med Træhandel i Kjælderen. Hvem Ejeren af den gule Gaard var paa den Tid, erindres ikke nøje, men det var vist en Kjøbmand Simoni. — Af de paa Torvet afbildede Personer ses dalevende gamle Politibetjent König, vandrende til Raadstuen med sin Protokol under Armen. — I Aaret 1874. — R. H. Kruse.«)

Den første blege Stribe af Historiens Lys falder over Byen i Hardeknuds Tid, da der blev slaet Mønter her i Aalborg.

Og siden nævnes Byen af og til, ved store Lejligheder og ved smaa, men mest dog ved de smaa. Det var Valdemar Atterdag, der i 1342 skænkede den dens Stadsret.

Et Par Gange gik Historiens Stormgys over Limfjordsbyen, der allerede nu begyndte at blive gammel og ærværdig.

Den største historiske Skikkelse, der er knyttet til Aalborg, er Skipper Klement. Den blodige Skygge af hans vældige Skikkelse har Aarhundrederne igennem hvilet over vor By, ligefra den Dag, da hans nordjydske Bønder, som han rejste mod Adelsvældet, maatte strække deres Hals for Johan Rantzau's Bøddelknægte og farve Aalborg Rendestene med deres Blod. Skipper Klement og hans stærke, selvstændige Bønder staar endnu den Dag i Dag for mange her i Nordjylland som Nordjyllands egentlige Nationalhelte. Historikerne kan vel bedømme ham og hans Gerning noget forskelligt; men helt hen i Vejret er ikke den korte Sætning, hvori Johs. V. Jensen en Gang i »Jydsk Stævne« sammenfattede den

sidste, store Bondeopstands Moral: »Kristian den tredje slog Jyderne endnu en Gang og lagde Grunden til det Danmark, der mest af alt har lignet et nordtysk Hertugdømme«.

Og saa er Aalborg maaske den eneste af alle

Jens Bangs Stenhus (Svaneapoteket) og omliggende Bygninger ved Østeraa.

(Kopi efter en Akvarel af C. Strøyberg fra 1830.
Kopien tilhører Aalborg Museum.)

Danmarks Byer, København medindbefattet, hvorover en Gang et Pust af selve Verdenshistorien er gaaet. Det var i de Aar, 1627—1629, da Wallensteins Lanseknægte slog sig ned i Byen, kastede Bro over Fjorden, byggede Skanser op i Nr. Sundby og brandskattede hele Nordjylland. Paa Nr. Sundby Skansebakker, hvor nu Aalborgenserne drikker deres Søn-

dagskaffe i de lune Sommeraftener, laa den Gang Wallensteins Lanseknægte i store Kravesløvler bag Skyttegravene og holdt skarpt Udkig med det urolige Vendsyssel. Det var i de Tider, da Lanseknægtene drak og aad Bønderne ud af deres egne Huse, og saa, naar der ikke var mere at drikke i Huset, førte Bondemanden ned paa Aalborg Marked, udbød ham til Salg for Penge og drak ogsaa Købesummen op. Aalborg led senere, som saa mange danske Byer, under Svenskeinvasionerne i 1644 og i 1657, men aldrig gik alligevel Mindet om Wallensteins Soldater i Glemme.

De fleste kender de gamle, naive tyske Træsnit, fra Trediveaarskrigens Tid, hvor man ser Galger, omsværmede af Ravne, Kvinder, der voldtages i Herberger, Landsbyer, der flammer op bag Rugmarkerne, Lanseknægte, der knuser Smaabørn mod Husmurene, Præster, der skræmte flygter, fjerbuskprydede Junkere i Kaardekamp etc. Der hviler et eget storladent Pust af Verdenshistoriens Rædsel og Grumhed over disse gamle, naivt fortalte og ubehjælpsomt tegnede Træsnit. I Danmarks lokale Historie har vi knapt anden Tekst til disse Billeder fra den store Verdens Stormgange end Rædselsaarene 1627—1629 i Aalborg.

Ogsaa senere søgte »den store Historie« til Aalborg, under Svenskekrigene og endnu saa sent som i 64. »Affæren« ved Lundby den 3. Juli 1864 var den nordligste Udløber af alle den ulyksalige Krigs Begivenheder. Og »Affæren« her blev ulykkelig som det meste af det andet, der hændte os i denne Krig. En Række unge danske Soldater maatte til ingen Nytte forbløde ved en Rugmark, blot fordi en Officer i sin Selvklogskab ikke vilde lytte til de stedkendte Mænds Raad. Han førte dem i Steden, tappert og taabeligt, i den visse Død.

**Gang fra det gamle Helligaandskloster i Aalborg.
(Fotografi tilhørende Teknisk Skole i Aalborg.)**

Men den Historie, der skrives i Blod, er jo langt fra den eneste Historie; det er ikke en Gang den egentlige Historie.

Skulde man skrive Aalborgs sande Historie, burde man skrive dens Købmænds og dens Købmandslaug's Historie. Aalborg-Købmændene — samlede i »Guds Legems Lav« eller »Papegøjegildet« — der handlede paa Norge og England, Aalborg-Købmændene, hvis Driftighed var saa stor, at alle gamle Protokoller i de andre Limfjordsbyer er fulde af Klager over deres kloge og hensynsløse Fremfærd, de skrev i Virkeligheden Aalborgs sande Historie, de levede stærkt og handlede godt, de er, skønt navnløse og glemte, af større Betydning for Byen og dens Trivsel end alle Konger, der er døde her eller er begyndt at herske her, end alle tyske Lanseknægte og svenske Lejetropper, der har huseret her, af større Betydning endog end Skipper Klement, hvis Navn synes os saa uløseligt knyttet til vor By. Aalborg-Købmænd, af hvis Aand til alt Held endnu et godt Stykke lever den Dag i Dag, er det, som har bygget, slejlt og trodsigt, som Borgerskabets borgerlige Ord til en overmodig Adel, Jens Bangs Stenhus, Renaissancearkitekturens skønneste borgerlige Bygning her i Landet. Det er muligvis ogsaa dem, der har bygget den Juvél af Byggekunst, »Ellen Marsvins Hus«, som synes at danne Sceneriet til en af Dronning Marguerite af Navarras adelige Renaissance-Noveller, og som derfor ogsaa Traditionen, vistnok med Urette, har tillagt en Adelsdame, Fru Ellen Marsvin. Denne lille Bygning, der ligger beskedent klemt inde mellem store Nabohuse, er en af de faa rene Diamanter, der er os bevaret af Danmarks ældre Byggekunst.

De byggede ogsaa Kirker og Klostre, disse gamle,

storstilede, gavmilde og hensynsløse Aalborg-Købmænd. De gothiske Hvælvinger i Helligaandsklosteret i Aalborg er — som ogsaa Vilh. Lorenzen gentagne Gange fremhæver i sit store Værk om Helligaandsklostrene — det Sted i Danmark, hvor Minderne fra Katholicismens Dage er renest og bedst bevaret. I dette

Budolfi Kirke. (Efter Fotografi.)

gamle Klosterhospitals hvide Hvælvinger gemmes endnu en Duft af henfarne Tiders Fromhed, og man drømmer, naar man vandrer her i de solide, grundmurede Rum, om blege Helgener og Helgeninder, som dem, hvis svagtfarvede Konturer endnu ses hist og her i vore ældre Landsbykirker.

Og af Kirkerne er Budolfi Kirke uforglemmelig ved sin skønne, hvide Bygning og ved sit linie-

rene Taarn, hvis Silhuet behersker hele Aalborg By. Ingen Aalborgenser, han komme nordfra eller sydfra, kan, naar han nærmer sig Byen og genser Budolfis hvide Taarn højt over Tagene, undgaa at bevæges. Dette Taarn, der er saa fint, saa roligt og saa rent

En af Aalborgs gamle, nu nedrevne Bindingsværksbygninger.
(Efter Fotografi. — Hvor denne gamle Bygning før lå ved Østeraa, ligger nu Sparekassens Bygning udfør Christian IX. Rytterstatue.)

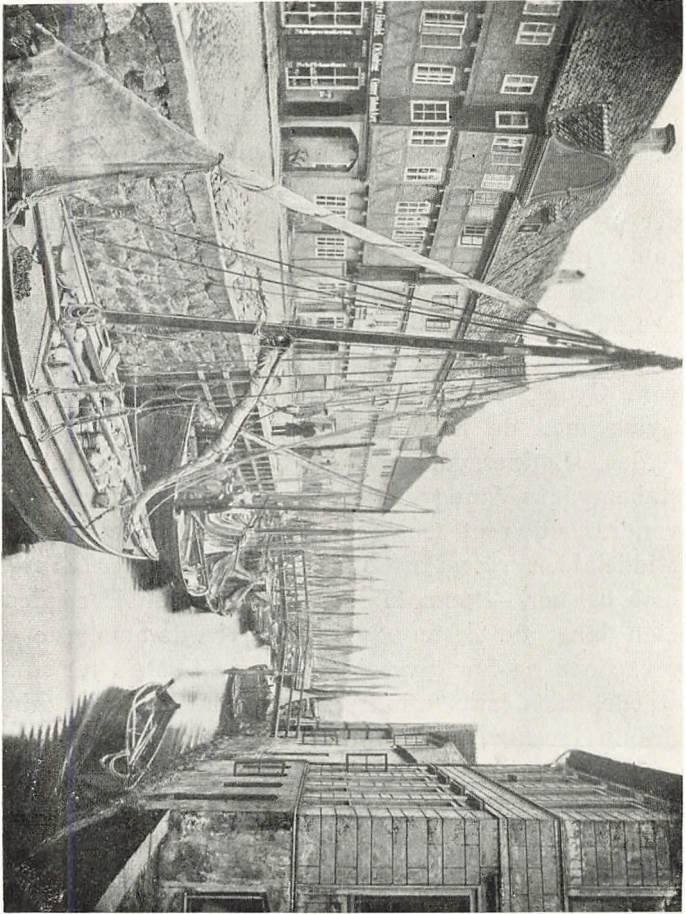
i Linievirkningen, er som en Melodi, der har spillet sig ind i vore Hjærter, Vi behøver blot at sé det, for at gætte hele Aalborg for os. Vor Frue Kirke, der én Gang, inden Branden, var en nydelig gammel Kirke, eller Vor Frelasers Kirke, der i vor Tid har rejst sig, formaar ikke at tale til vore Hjærter som Budolfis gamle, ærværdige Kirke, i hvis Skygge vor Historie er gledet hen, fordi den har set denne

By i Medgang og i Modgang ned gennem Historiens skiftende Tider, og fordi dens gamle Malm-Klokker har ringet over saa mangen Aalborgenser, der stedtes til den sidste Hvile, har ringet saa tit og ofte, at dens Klang sidder i vort Øre som vor Hjemstavns sande, kendte Melodi.

Af disse gamle Bygninger, Kirker og Klostre og borgerlige Pragtbygninger, staar en Del endnu tilbage, og de er vel, trods al nymodens Købstadspragt, det, der mest fanger den Fremmedes Interesse. Og af de gamle, prægtige Bindingsværksbygninger med det røde Træværk mod den hvidkalkede Murgrund, med de hemmelighedsfulde Svalege og de lunefulde Tage, ligger vel endnu et Par Stykker i vore Gader og i vore Gyder, disse morsomme, snævre, gammeldags Gyder med de maleriske Navne — »Karen Poppes Gyde«, »Latinergyden«, »Peter Barks Gade«, »Klokkestøbergydens Vandgyde« etc. — hvorigennem man ikke vandrer uden at tro, man gaar gennem et Stykke Middelalder. Et Par Bindingsværkshuse er tilbage hist og her — som Minder om svunden Herlighed. Men langt de fleste og langt de ejendommeligste er revne ned og har givet Plads for de til Dels ret storstilede, men langt mindre ejendommelige, langt mindre indtagende, langt mindre smukke Nybygninger, der udgør den moderne Købstad Aalborg.

Aalborg var endnu for blot en Snes Aar siden den ejendommeligste og ærværdigste af alle Danmarks Købstæder. Selv Ribe kunde ikke maale sig med den. Den er nu ved at blive et Slags Esbjerg — blot i større Stil. Endnu i den aller sidste Tid har man nedrevet den gamle — skumle, men maleriske — Fat-tiggaard, paatænkt, men heldigvis opgivet igen, at nedrive Slottet Aalborghus, »ombygget« det én

Gang saa skønne »Enighedslund«, saa dets første Empire-Bygmester sagtens har vendt sig i Krampe i

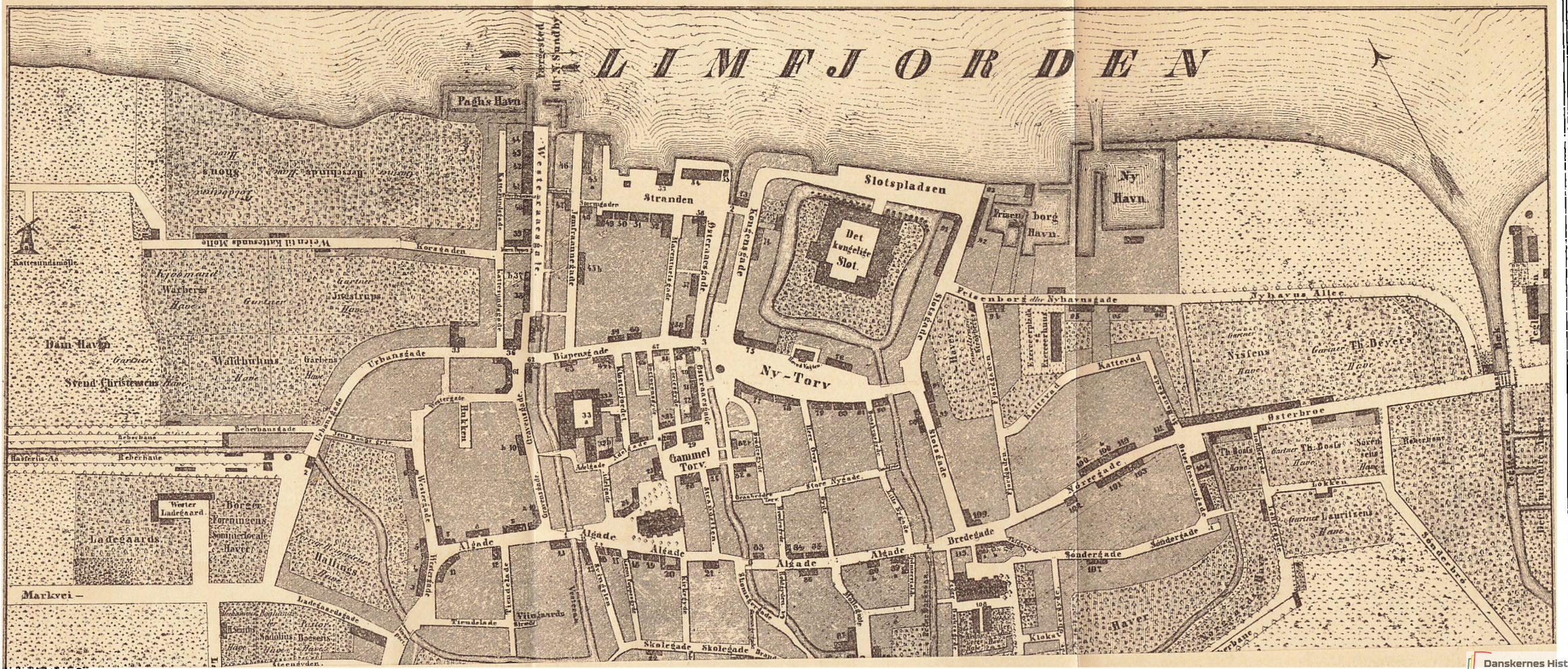
Kanalbillede fra den nu overdækkede Østeraa.

(Efter Fotograf. — I Baggrunden bl. a. »Ellen Marsvins Gaard« og »Aahborg Haandværkerforening's Bygning«.)

sin stille Grav Men saaledes er Udviklingen. Den lader sig ikke standse. Man kan elske det gamle og smukke; det staar alligevel sjældent til at redde.

L I M F J O R D E N

Der er i denne Bog gengivet et Kort over Aalborg, tilhørende Aalborg Havnekontor og udført i 1847.

Her ser man Byen, som den var i dens skønneste Tid. Kranset af Haver, næsten skjult bag Haver, ligger den med sine krumme Gader og snævre Gyder og med de mange Aeer, der gav den Præg næsten som et Nordens Amsterdam. Endnu førte ingen Bro over Fjorden, og endnu laa Slottet, Aalborghus, hen bag Volde og Kanaler, med sin gamle »Hovedvagt«, vendt æresfrygtindgydende ud mod Nytorv. Betragter man med Opmærksomhed det gamle, interessante Kort, synes dets Stregkonturer at blive levende, og man tror at se Husene rejse sig fra de skraverede Firkanter — lave, gammeldags Huse med rødt Bindingsværk, vendende ud mod Kanaler, hvori Vandet flyder dovent og grønligt, eller ud mod Gyder, der er saa snævre, at Solen knapt nok kan naa deres Bund. Gang paa Gang har Ildsvaader hærget Aalborgs tæt sammenbyggede By, og dog var den endnu helt op mod vor Tid den By heri Landet, der havde det ældste og mest harmoniske gammeldags Helhedspræg. Den, der har gæstet Byen saa sent som i 80'erne eller helt op i 90'erne, vil endnu med nogen Vemod mindes den gamle, smukke By med de mange Aaløb og de mange gamle Huse, bag hvis Vinduers hvide Gardiner Nerier og Nasturtier duftede, et Stykke smilende, lidt forældet Holland midt paa den jydsk Halvø, en Idyl fra det 18. Aarhundrede ved Limfjorden, paa hvis blaa Bølger allerede Dampskibe sejlede og ved hvis Bredder de første Cementfabrikker allerede strakte deres lange, tynde Skorstene mod Sky.

I alle danske Provinsbyer mindes man vel med større eller med mindre Pietet den Fortid, der svandt, og hæger om de faa Minder, den har efterladt. Her

i Aalborg har vi mistet de fleste af vore Fortidsmin-
der i de aller sidste Aar. De er os særlig kære, fordi
de fleste af os husker dem endnu, og fordi de var
saa ejendommelige i deres Art. Selv vi, der befinder
os saa vel i Nutidens Aalborg og haaber saa godt
af Fremtidens Aalborg, mindes ikke uden Beklagelse
det Stykke af Fortidens Aalborg, som vi har set gaa
i Graven. Det var en gammeldansk Købstad,
fuldstændig bevaret og sjældent ejendommelig; det var
den sidste, der holdt Stand, og den sidste, der faldt
for den ubarmhjærtige, klogere Nutid.

Henry Madsen.

Fra det svundne Aalborg:

»Mølle dammen«.

(Efter Fotografi.

I Baggrunden: Budolfi Kirke.)

Arkitektur-Detaille fra Jens Bangs Stenhus.

Jens Bang og hans Stenhus.

I.

DER ligger en Gaard ved Østeraa i Aalborg, større og skønnere end nogen anden Privatbolig i vore Købstæder. Det er Jens Bangs Stenhus.

Tiden og Menneskene har handlet ilde med det. Allerede en Snes Aar efter dets Opførelse, da Jens Bang var død barnløs, og da Fjenden var i Landet, hedder det i et Synsvinde: »Først den Trappe ud til Gaden, da var den nederste Trappe der ganske borte og Trappen ovenpaa ilde medfaret. I den Dagligstue norden Gangen var det Egepanel noget brækket og borttaget. Laasene tagne fra alle Døre, Item Taget paa Huset var mange Steder igennem skudt af Fjenderne og meget brækket.« Siden da er gaaet 270 Aar, og de er ikke gaaet sporløst. Den søndre Endegavl er falden ned, Frosten har forvitret Sandstensornamenterne, og Menneskene har smurt Oliemaling paa og gjort anden Fortræd.

Men hvor er den Gaard dog ikke skøn den Dag

i Dag, trods alt. Man kan komme hjem fra Udlan-
det og synes, at meget er smaat i Danmarks flade
Land, der længe var saa fattigt og ilde medtaget.

Jens Bangs Stenhus.

Men Jens Bangs Stenhus staar stort og herligt. Det kan tage det op med Sammenligninger og Erindringer.

Hvor maa da ikke »det store Stenhus«, som det kaldes i gamle Dokumenter, have straalet, da det

stod i sin Ungdom, da dets mægtige Bygherre holdt det i kærlig og stolt Hævd. Det laa, med sine fire Stokværk og de stoute Gavle, der gjorde det endnu et Par Stokværk højt, mellem de lave Bindingsværks-gaarde, der kun var Stue og Sal, og de straatækte Rønner. Op over alt dette Purl og Krat ragede kun to andre Bygværker, de to Kirker. Og de var en hel Bys Værk, byggede og ombyggede gennem Aarhundreder. Men dette Hus havde én Mand bygget paa godt et Par Aar af sin Rigdom og sin Byggeglæde. Halvandet Hundrede Aar senere byggede Byen ved Siden af Jens Bangs Stenhus et Raadhus med Kongens Brystbillede i Frontespicen. Mange Smaafolks Hus ved Siden af den ene Vældiges Gaard. Og Kongens Slot dernede ved Havnen. Tarveligt Bindingsværk og uforsirede Mure mod en Kunstners rige Luner paa huggen og strøgen Sten.

Blicher har i sin Novelle »Vinhandleren og Herremanden«, skrevet i 30-erne af forrige Aarhundrede, skildret det Indtryk, som Gaarden gør paa en fremmed.

»Den fremmede, som første Gang kommer til Aalborg og hændelsesvis gennem den Gade, hvor det gamle Apothek er beliggende, finder sig saa overrasket ved Synet af denne Bygning, at han uvilkaarlig standser, ser og ser og kan ikke blive mæt. . . . . Eller som naar der i en Klynge af Hverdagsansigter viser sig en udmærket Skønhed og tiltrækker alle Øjne: hun alene ses — de andre overses.«

»Hvad tænkte din Mester paa, da han oprejste dig blandt disse gamle, gammeldags Skur?«

Som Blicher spurgte, har Tusinder spurgt. Jens Bang har bygget, som disse Renæssancemennesker byggede i deres stærke Glæde over Livet og deres Trang til at leve videre i deres Bygninger, der for

dem var den jordiske Udødelighed. Saadan som Fru Ingeborg Skeel, den barnløse Enke, der omtrent paa samme Tid og i samme Stil byggede det prægtige Voergaard oppe i Vendsyssel, siger det i det Epitafium, som hun satte over sin Mand og sig selv i Voer Kirke, »for at hendes Minde ikke skal ganske for-gættes; thi naar Udarvinger tager Gods og Penge, Ihukommelsen om de døde varer ikke længe.«

Og Folkesagnet, der i gamle Dage næsten altid bar Præg af Smaasind og Livets Utryghed, behandlede saa nogenlunde den store og stolte Frue og den stærke Aalborgkøbmand ens. Hadet og Bagvaskelsen groede op om dem. Denne prægtige Herregaard kunde ikke være rejst uden Vold og Ran. Bygmesteren skal Fru Ingeborg have styrtet i Graven, de gullandske Sandsten skal hun have skaffet sig gratis ved gennem falske Nødsignaler at bringe Skibet til at strande og saa tilegne sig Lasten som Strandingsgods. Og efter Døden gik hun igen og maatte manes ned i et Morads.

Heller ikke Jens Bang skulde ustraffet have bygget Godtfolk saa højt over Hovedet. Han og hans Kone skulde være endte i det Fattighus, som han selv i sine Velmagtsdage havde stiftet uden for Vesterport. Saa var der alter Ligevægt i Forsynet for dem i de smaa Huse.

Og den brave Præstemand Blicher bekræftede i sin Novelle den folkelige Retfærdighedsdom. Han lader Jens Bang og hans Hustru ende deres Dage som to nøjsomme og tilfredse »Hospitallemmer«, og Jens Bang afslaar Ridderens Tilbud om Bolig paa en af hans Gaarde: »Anse ikke dette for Stolthed. Min Kone og jeg har det samme Sindelag, som tilforn hjalp os at taale Lykken og nu at bære Ulyk-

ken. Havde vi to ikke kendt hverandre før, saa maatte vi lære det nu. Jo snævrere Verden — jo nærmere vi hverandre.«

Saadan maatte stakkels gamle Blicher ud fra en forgældet Landsbypræsts Syn besvare Spørgsmaalet om, hvad den rige Mester havde tænkt, da han rejste sin Gaards Gavle højere end noget andet Hus i Byen. For Blicher, der absolut intet vidste om Jens Bang, blev han en sagtmodig og faamælt Vismand med »en mere end hundredaarig Erfaring og en Aandsdannelse, som vilde gjort ham til en Prydelse for det nittende Sekulum.«

II.

Saa tog en gammel Overlærer ved Aalborg lærde Skole, den af Byens og hele Jyllands Historie saa højt fortjente Daniel Høffding Wulff, sig paa at gennemgaa Aalborg Bytings- og Raadstuebøger, Domsbøger fra Viborg Landsting og det kgl. Gehejmearkivs Samlinger for at faa historisk Rede paa Stenhusets Bygmester og besvare Spørgsmaalet ud fra sikre Dokumenter. Det blev til »Jens Bang, Købmand i Aalborg 1605—44«, trykt i Aalborg 1885—86. Wulff var en myreflittig Samler og Udgiver, men han var ikke Skribent og Skildrer. Derfor blev hans Værk kun en Samling Udskrifter, ulæselige for en almindelig Læser. Men for den, der kan arbejde sig gennem halvtredie Hundrede tæt trykte Sider af Tingsvidner, Klager, Domsudskrifter, Skøder, Udlæg, danner der sig et Billede af denne Aalborg Storkøbmand, fuldstændigere og mere alsidigt end af nogen anden af denne Bys Børn. Og langt interessantere end det blege Vismandshoved, som Blichers Fantasi ridsede. En fuld-blodig Renaissancenatur, dristig og foretagsom, fuld

af Ideer og Planer, men ogsaa hensynsløs og trættekær over al Maade.

Den første Efterretning faar vi om ham i Aaret 1600, da han bliver Medlem af Guds Legems Lav i Aalborg, som alle Byens Købmænd og Handelsmænd skulde være Medlem af. Men hvorfra han stammer, hvem hans Slægt er, hvor og naar han er født, ved vi intet om. Han kommer fra Mørket paa en besynderlig Maade, ensom og frændeløs. Ellers skrev man sig jo altid Jens' Søn eller Pers Søn. Men han er kun Jens Bang. Og da han atter svinder i Mørket ved sin Død, er der ingen Arvinger. Har han hverken haft Broder eller Søster eller fjærnere paa-rørende paa fædrene eller mødrene Side? I en Tid, hvor man regnede sit Slægtskab saa langt ud, hvor man endnu tilfulde forstod Betydningen af, at Ætten stod sammen, hvor hver Dag lærte, at »bar er broderløs Bag,« staar han med Slægtsøde paa alle Sider. Og Venner havde han heller ikke. Dertil var han for stridbar. Vistnok ingen er kommen i Berøring med ham, uden det er endt med Kiv eller Fejde, Proces eller ligefrem Slagsmaal. Hvad han saa end tog sig for, det blev Proces; først ved Hjemmelaget, saa ved Viborg Landsting; ja helt op til Kongens Retterting. Vi finder hans Navn saa at sige paa hver Side i Tingbøgerne og Domsbøgerne. Hans Haand var mod alle, og alles mod ham.

En af hans første Handlinger i Guds Legems Lav var at fare haardt frem mod Christen Andersen i Strandsti, der trods det, at han var bleven sagt »fra sin Ære« og bleven »Mindremand«, dog havde fordristet sig til at søge det ærlige Lav og sammen med andre ærlige Gildesbrødre paa Skydebanen skudt om en Galt.

Han er tidlig bleven Købmand i stor Stil. I et Brev til Kongen, hvori han klager over, at han er bleven sat for højt i Skat, skriver han: »thi det skal befindes, at jeg ikke nogen af mine Medborgere til Skade bruger nogen gemen borgerlig Næring med Torvekøb og med Bønderne, saa de fattige til Skade i nogen Maade, men min Handel og Købmandsskab er med Eders Maj's Lensmænd og andre af Adel med Landsens Vare, som paa mine store Eventyr til Skibs og Øksenhandel til Lands Perikel er undergivet, hvorfor jeg aarlig giver Eders Maj's og Kronens Told nogle Tusinde Daler, og hvis Varer jeg indfører og forhandler i Aalborg, sælger jeg til Borgerskabet, Adel og andre ved Skippund, Læster og store Partier.« Han havde sine egne Skibe og drev Handel lige fra Riga til Spanien. Fra Østersølandene hentede han Hør og Hamp, fra Norge Tømmerladninger, som han sendte til Spanien og Portugal, hvorfra han fik Salt og Vin hjem, ligesom fra Frankrig. Af Adelen i hele Vendsyssel og Thy og helt ned til Egnen mellem Mariager og Randers købte han deres Korn og Stude, som han i store Drifter lod gaa Syd paa, helt paa den anden Side af Elben.

I 1622 blev han en af Direktørerne for Saltkompagniet. Det opløstes i 1626 med stort Tab og en Række af Processer, naar det da ikke udartede til blodige Slagsmaal mellem Direktørerne. I alt Fald hedder det 29. Aug. 1629: »Jens Bang stod for Tingsdom og tog Jacob Vogensen Byfoged i Haanden og lovede at stille ham tilfreds paa kongelig Maj's Vegne for hvis Saar og Skade, han havde gjort Jens Andersen Hals Raadmand.«

Og Alderen svækkede ikke hans Lyst til korporlig Brydelag. I 1637, da han dog maa have været

omkring de 60, fortæller et Tingsvidne af 1. Februar, »at som i Morgen kommer 14 Dage, vare Jens Bang og Jens Nielsen Skibstømmermand omkuld med hverandre paa Gaden tværs overfor Johan Brandts Bod.« Det Slagsmaal gik helt op til Viborg Snapslandsting.

Og i September samme Aar var han Genstand for voldeligt Overfald af ingen mindre end af Byens Raadmænd, Hybert Snitlach. Det hedder i Jens Bangs Klage, at Snitlach har »med en dragen Kniv stukket mig bag paa min venstre Skulder igennem to Trøjer, og der jeg har undvejet fra ham, ere mine Fødder skredne fra mig, saa jeg er kommen omkuld paa min Ryg. Da har Hybert søgt mig med sin Kniv, som jeg laa paa Slotsbro, og skar mig i begge mine Hænder, og havde Godtfolk ikke været, var jeg ikke kommen derfra med Livet.« Eller som det hedder i et Tingsvidne: »Da havde Hybert Snitlach og Jens Bang nylig været i Parlament sammen, og vare skillede fra hinanden.« Det er en nogen anden Betydning end den, vi nu tager Ordet i.

Endnu i 1642, da han maa være nær ved Støvets Aar, er han rask og rørig nok til at slaa Søren Jensen Fogedsvend, der kom for at gøre Udlæg for 600 Daler, saaledes blaa paa venstre Skulder og venstre Arm, at han maatte gaa til Sengs og »hverken kunde sne eller vende sig«.

III.

I Aaret 1623, da han stod paa sin Manddoms og sin Rigdoms Højde, paabegyndte han, og allerede Aaret efter fuldførte han Bygningen af sit store Stenhus. Naar man ved, hvor langsomt man den Gang

ellers byggede, kan man kun beundre det mæglige Fond af Kraft, han maa have sat ind paa sin Bygning.

Der havde paa Grunden allerede før staaet et Stenhus. 1520 nævnes nemlig »et Stenhus, som ligger næst Norden til vort Raadhus i St. Bodolfi Sogn i Aalborg, som kaldes Mester Bennekes Hus.« Men selv om han maaske kan have benyttet noget af dettes Murværk, meget kan det ikke have været, dertil er Jens Bangs Stenhus altfor fast og helstøbt i sin Form.

Uden Proces løb det naturligtvis ikke af. Thi mod Nord havde han en Naboerske, der var lige saa stridig og trættekær som han selv, Maren Laursdatter og hendes Søn Thøger. Først procederede de del meste af et Aars Tid om »et Overhæng og en Rende«, der fra Enkens Gaard strakte sig ind over Jens Bangs Grund. Overhænget og Renden maatte helt op til Viborg Landsting. Der sejrede Jens Bang.

Men saa havde Enken, før Jens Bang købte Ejendommen, haft den tilleje og bekostet adskilligt paa den. Det vilde hun have Erstatning for, og hun lod nedlægge Forbud mod, at Jens Bang lod Ejendommen nedbryde, før der var falden Dom i Sagen. Men Jens Bang svarede, at han skøttede ikke om Maren Laursdatters Forbydelse.

Jens Bang byggede. En Mandag Kl. 5 slæt om Eftermiddagen kom han gaaende ned ad sin Trappe og sagde »En Hundsfott«. Thøger stævnedes naturligvis. Men Vidnerne vidste ikke, »hvem han mente dermed, han navngav ingen. Og var Jens Bang selv her til Vedermaalsting og sagde, at han ikke kaldte Thøger Christensen en Hundsfott, men sagde, at han var en Hjemføding.« Der ligger heri den evropæiske Købmands Foragt for Smaakøbmanden, der handlede smaat med Bønder og Borgere og ikke saa udenfor Byens Planker.

Erstatningssagen endte omsider med et Forlig, Jens Bang skulde betale 312 Sletdaler. Men da han sendte Pengene med et Par »kære Medborgere«, vilde den stridbare Enke ikke tage dem. »Hun svarede, at Thøger var ikke hjemme, og hun vidste ikke, hvorledes de var forligte.« En 14 Dages Tid efter var Thøger hjemme. Men han sagde Nej til Pengene, han havde i Dag ikke Stunder at tage dem. Og der gik endnu et Aars Tid, inden denne Sag om Kejserens Skæg var til Ende.

I 1626 afhjemlede flere Synsmænd, at de havde synet nogle ituslagne Ruder i Jens Bangs nye Hus: »I den næste Karm norden til Døren var 16 Ruder indslagne i to af Vinduerne, men hvem der havde gjort det, vidste de ikke.«

Var det mon de gode Naboer mod Nord?

IV.

Jens Bang byggede i sidste Øjeblik, i de sidste gode Aar, inden Fjendens Indfald begynder, og Nød og Fattigdom kommer over Landet.

Den 8. Novbr. 1627 rykkede de Kejserlige ind i Aalborg, og de blev der til Pintsedag 1629. De holdt slemt Hus. Jens Bang og hans Kone forlod som andre velstaaende Folk Byen. De drog til Marstrand.

Efter Krigen vendte han hjem og tog atter fat paa sin Handel og sine Processer. Af hans mange Retstrætter skal her kun nævnes en. Han havde i 1635, hvad gamle Wulff kalder »en ubehagelig Historie«. Han blev nemlig udlagt som Barnefader af sin Tjenestepige.

»Saa fremkom for Retten Maren Espensdatter, barnefødt i Aaby, og vandt med oprakte Fingre og højeste Helgens Ed, at Jens Bang, som hun tjente

forleden Aar til St. Mikkelsdag, var hendes rette Barnefader til det Barn, hun havde født 8 Dage før St. Mortensdag.« Jens Bang derimod »benægtede med sin højeste Ed, ikke at være Maren Espensdatters Barnefader.«

Jens Bang var vred. Han skikkede Bud til Pigen, at »hun skulde holde sin løjagtige Mund og skylde sin rette Barnefader, eller Jens Bang vilde lade slide hende til Kaaget.« Hendes Stiffader vilde imidlertid, at »hun skulde have 1000 Rigsdaler for sin Skade.«

Det blev til stor Proces. Jens Bang henvendte sig i et mærkeligt Brev direkte til Kongen: Medens han havde været »forrejt min Næring og Bjerring med Øksenhandel i fremmede Lande at søge, har et letfærdigt Kvindfolk og løsgtig Rytterhore mig for sin Barnefader til Tinge beskyldt«. Han mener, at det er sket »mere af mine Uvenners Tilskyndelse, som mig min Lykke og Velfærd misunde.« Og han forlanger, at der skal fares haardt frem mod Pigen, hun skal sættes i Arrest og forhøres »af dem, som Retten elsker og Løgn hader, og siden derefter at straffes, som vedbør, paa det at jeg fattige Mand igen kunde erklæres og undskyldes, min gode Kredit, Tro og Love, Rygte og Navn at beholde, som jeg her indtil baade i Hispanien, Holland, Frankrig, England og andre omliggende Lande og Nationer saavel som her i Rigerne har haft.«

Og der udgaar virkelig et kongeligt Brev af 5. Juli om, at »Vi naadigst har bevilget og tilladt, at Jens Bang for den Sags videre Paatale maa være fri og forskaanet og ham ej videre at komme til nogen Hinder eller Nachdel paa sin Rygte og Navn i nogen Maade, og skal det stande ham frit for samme Kvind-

folk med Lov og Ret at forfølge, for hvad han hende skal have at beskyldte.«

Hvad der endelig blev ud af Sagen, ved vi ikke. »Men mistænkeligt er det at finde samme Pige efter nogle Aars Forløb igen i Jens Bangs Tjeneste,« siger den forsigtige Wulff.

V.

1637 lod Jens Bang og Hustru Maren Jørgensdatter bygge et Hus udenfor Vesterport, »hvor er indrettet en Stue med Skorsten igennem og tre smaa Kamre, hvori er 26 Senge, hvilke stedse med fattige ere opfyldte.« Naturligvis løb heller ikke dette af uden Proces mod Mikkell Murmester, der havde bygget Huset.

To Aar efter døde hans Kone og blev begravet. Selvfølgelig i Forbindelse med Processer. Begravelsen var stor og pragtfuld, saadan som det sømmede sig Jens Bang og hans store Stenhus. Kisten var »draget med Rumpskind og beslaaet med Søm med Messinghoveder.« Men derved havde Jens Bang overtraadt Kgl. Maj's. Forordning af 1. Maj 1624 Kap. 26 om, at »ingen som ej er af Adel skulle deres Kister med Læder eller Klæde eller noget deslige overdrage eller noget Messing eller fortinnet Beslag dertil bruge.« Og i Marts 1640 tiltalede Gjert Gregersen paa Borgmestres og Raads Vegne Jens Bang for hans Forseelse.

Det var utvivlsomt en Hævnaakt fra hans Bysbørns Side.

I Begyndelsen af det samme Aar var nemlig Jens Bang indgaaet med Andragende til Kongen. Han forestiller deri sin »stormægtige, højbaarne Fyrste, allernaadigste Herre og Konge«, at Havneforholdene ved Aalborg er meget usle. Han holder selv tvende:

Defensionsskibe, men de maa ligge og losse ude i Fjorden, »ikke alene mig men den ganske By Aalborg og Landet udi Kommerciens til stor Omkostning, Hinder og Skade,« da de ikke kan lægge ind til »Bryggen (som nu ikke Skuder paa 16 eller 20 Læster kan tillægge)« — og han »erbyder sig«, at han udholvørke Bryggen, saa Skuder paa 80, ja 100 Læster kan lægge til, mod at Kronen vil overlade ham »en øde Plads, som ligger paa Hovedet ved Stranden (Byen aldeles unyttig).« Derpaa vil han paa egen Bekostning bygge et »Hus, udi den ene Ende et Vejerhus (eftersom Byens Vejerhus er saaledes forfaldent . . .), langs under Huset Vaaninger til Skibsbyggere, Skibstømmermænd og andre, som nu ikke her udi Byen er at bekomme . . . og ovenpaa Huset Kornlofter som udi Dyrtid og anden Okkasion Byen samt det ganske Land kan være tjenlig.« Og da Bolværk og Bygning vil koste »en anselig Summa Penge«, andrager han om at maatte faa den »Søsling ud af hver Daler, de fremmede her forhandle, som kgl. May. naadigst har bevilget til Bryggens Underholdning,« og som oppebæres uagtet Skibene ikke kan lægge til Broen.«

Planen var sikkert god nok, men Borgmester og Raad modsætter sig den paa det hæftigste. Der var Kornlofter nok i Aalborg, der var bekvemme Pladser nok for Haandværksfolk. Jens Bang »søger ikke Byens Nytte og Bedste men alene sin egen Fordel.« Og de beder Majestæten »vare den ganske Menigheds Bedste og ikke den ene Mands Begæring, alle hans Medborgere til Skade.« Noget maatte der dog gøres, og Byen »erbyder« sig derfor »at ville lade et Vejerhus opsætte og ovenpaa Værelser at lade gøre til Toldbod paa vor egen Bekostning.«

Kronen syntes dog tilbøjelig til at følge Jens Bang.

Og medens Sagen gaar frem og tilbage med Skrivelser, faar Borgmester og Raad Slaget paa den mægtige Modstander med Rumpskindet og Messinghovederne paa Konens Kiste. Og det lades ikke ubenyttet.

Jens Bang svarer, at »hans Hustrus Ligkiste ikke var anderledes stafferet end andre fornemme Godtfolks, gejstlige og verdslige Mænds og Kvinders, som vare begravne, siden de Kejserslige uddrog af Landet, saa at deraf syntes, at han alene fremfor andre efterstræbes, og nu var det otte Maaneder, siden hans sl. Hustru blev begravet, og ikke der var klaget derpaa før nu, han var geraaden i Trætte med Borgmester og Raad.

Jens Bang gik til Kongen. Sagen endte med et Nederlag for Borgmester og Raad, »der ikke havde talt paa Sagen straks paa fersk Fod.« Og ogsaa i Sagen om Pladsen fik den store Købmand sin Vilje.

VI.

Endnu en Gang havde han sejret. Og endnu var han en rig Mand. Det fremgaar af Registreringen i Boet efter Konens Død, at han i 1639 endnu var en Mand paa over 40,000 Daler. Det lyder ikke meget nu. Men det var efter den Tids Priser en anelig Formue. Man forstaar det bedst, naar man hører, at hans store Stenhus »med det sønderste, vesterste og nordeste tre Huse med alt hvad der udi findes nagelfast, Perneling, Bænke, Skamler og andet,« kun er vurderet tilsammen for 7000 Rdlr. Selve Formuen var næsten 6 saadanne prægtige Stenhuse værd.

Registreringsdokumentet er af kulturhistorisk Værdi. Det opregner i Enkeltheder alt, hvad der fandtes i sligt et rigt Borgerhjem af Smykker, Klæder, Bohave,

Køkkentøj m. v. Her skal kun nævnes en enkelt Post: »Adskillig Bøger«: 1 Huspostille 2 Dr., 1 liden Bibel 6 ƒ, 5 andre Bøger, smaa og store 6 ƒ.« Hele Jens Bangs og Hustrus Bibliotek synes altsaa at have været 7 Bind.

Registreringen og Opgøret med Konens Arvinger var ikke gaaet af uden stærke Stridigheder og Rets-trætter, og man begynder under dem at mærke, hvorledes det gaar tilbage for den hidtil saa sejrige.

I Februar 1643 faar han Respit med at bygge sin Bygning ved Havnen, da han, som han anfører, »i disse forrige Aaringer har lidt stor Skade til Søs saa og i hans Øksenhandel.«

Han var nu efter Konens Død en døbbelt ensom Mand. Og han begyndte at ældes. Handel var altid et Vovespil i de Dage. Mangen rig Mand kunde paa faa Aar eller Maaneder føres til Betlerstaven af Stranderinger, Krig eller andre Ulykker. Og han havde øjensynlig ikke mere sin Ungdoms Spænsthed og Opfindsomheden til at bøde paa Tabene og finde Udveje.

Løvens Pels var ved at graane, dens Skind fik skabede Pletter. Og de mange smaa Sjakaler mærkede det og kom frem af deres Huller. De havde jo hver et Regnskab at opgøre med ham. Der var ikke en, som ikke mente sig forfordelt i en Handel, ikke en, som ikke havde en tabt Proces at hævne. Han havde saa vist heller aldrig skaanet dem, han havde altid taget Løvens Part med Løvens Ret og i Løvens Styrke. Nu led det mod Aften, den stærke blev veg i Lemmerne. Og alle de smaa Dyr slog sig sammen for at jage den fælles Fjende til døde.

Man satte ham højt i Skat, for højt efter Jens Bangs egen Mening. Han klager til Kongen over, at

han »er ubillig takseret og sat i Skat nu Aar efter andet paa ti Aars Tid.« Han er herved kommet 1674 Dlr. i Restance, for hvilke Borgmester og Raad faar Dom over ham og lader sig udlægge 31 Læster spansk Salt, som de vurderer »for meget ringere værd, end jeg det for rede Penge kunde sælge.«

Han værger sig. Slag imod Slag, Proces imod Proces. Det er som et Hagelvejr af Sager. Men de er ham for mange, og hans egen Styrke er ikke den gamle. Gang paa Gang gaar Dommen ham imod, der gøres Udlæg i hans Huse, hans Lagre, hans Skibe. I Decbr. 1641 tiltalte velbyrdige Jørgen Arnfeldts Tjener, Peder Thomsen, Foged paa Voergaard, Jens Bang til Raadhuset for 1413 Dlr., som han skulde have betalt, hvorfor Peder Thomsen »satte i Retten, om Jens Bang ikke burde mindre Mand være og ikke stande eller gange i Lov med andre ærlige Mænd og Godtfolk.« Det truende Slag var frygteligt. Der kunde synes nogen Gengæld deri, naar man mindes, hvorledes Jens Bang for 36 Aar siden i sin første Ungdoms Overmod var faret frem mod Christen Andersen i Strandsti, der var bleven dømt Mindremand og dog havde fordristet sig til sammen med ærlige Gildesbrødre at skyde om Galten. Og Slaget maa være falden, Jørgen Arnfeldt maa have faaet Dom over Jens Bang, thi den 24. Oktober 1643 udgaar et kgl. Brev, hvorefter Jens Bang alligevel faar Lov til ved Retten at »udføre sine Sager, med hvem han har at forrette og ikke for denne Doms Skyld for Retten afvises, dog Jørgen Arnfeldts Sag uforkrænket.« Kronen havde som saa ofte før holdt sin Haand over Jens Bang.

Knap fire Maaneder efter havde Jens Bang udstridt. Af en kort Notits i Budolfi Kirkebog fremgaar

det, at han blev begravet den 20. Februar 1644. Han døde i sit Stenhus. Og selv om det i de sidste Aaringer var gaaet stærkt tilbage for ham, nogen fattig Mand var han ikke paa sin Dødsdag. Thi uagtet han hørte til Budolfi Sogn, fremgaar det af Frue Kirkes Regnskaber, at der til den blev betalt 2 Rdl. for Klokkerne over ham og 1 Rdl. 1 ₤ for Kirkens Lys, som brændte over hans Lig.

Saaledes kom Jens Bang hæderligt i Jorden med begge Byens Kirkers Klokker klemtende over sig, med Lysene brændende.

Og ligesom han havde faaet sit store Stenhus færdigt, inden de kejserlige kom i Landet, døde han nu uden at se den næste store Ulykke, der kom over Byen og Landet. I Begyndelsen af Aaret 1644 havde nemlig de Svenske under Oberst Helm Wrangel besat Aalborg.

Aalborg har altid haft et Særpræg mellem vore Provinsbyer. Den minder om Genua, forsaavidt man kan sammenligne en Limfjordsby med en af Handels Verdensstæder. Men Typen er den samme. Begge er de Byer med dristige, stridbare Handelsmænd og uforfærdede Skippere. Genua laa udenfor den italienske Renaissances rige, aandelige Liv, Aalborg har heller aldrig gjort nogen Indsats af større Betydning i Danmarks kulturelle Liv. Dens Liv har været Handling og Handlen. Og man har i begge Byer taget rigt for sig af Livets materielle Goder, saadan som rige Købmænd og hjemmeværende Skippere gør det. Der blev baade ved Middelhavets Bugt og ved Limfjordens Bredder arbejdet strengt og level stærkt, ja voldsomt. Og som Genua herskede over sine Kolonier, vaagede Aalborg som Limfjordens Dronning

skinsygt over sine Rettigheder og avede med haard Haand de mindre Byer langs Fjorden. I Genua byggede de gamle Slægter, Doriaerne, Spinolaerne, Grimaldierne, Fieschierne, en hel Gade af Paladser. I Aalborg byggede Jens Bang sit Stenhus.

Og ingen enkelt Mand i Aalborgs Historie synes mig at repræsentere denne By saa fuldt og livagligt som han, i det gode som i det mindre gode. Han er Aalborgenseren fremfor alle.

C. C. Clausen.

Arkitektur-Detaille fra Jens Bangs
Stenhus.

Aalborg ugentlige Kreaturmarked.

AALBORG Ugemarked er meget gammelt, men var oprindeligt komplet betydningsløst. Det var en ganske almindelig Torvedag, som faldt om Onsdagen og havde sin Plads paa Gammel Torv ud for Budolfi Kirke. Nogen Betydning for Egnens Omsætning havde den Torvedag ikke. Om Vinteren kunde der møde 4—6 Kælvekøer eller Pøsekøer, om Sommeren var der aldrig nogen. Al Omsætning foregik paa Egnens lokale Markeder eller paa Aalborg to store Efteraarsmarkeder i September og Oktober. Et Foraarsmarked i Marts var uden Betydning for Kvæget, og Handelen med Fedekvæg foregik altid hjemme i Staldene.

Som Markedsplads havde Aalborg den Gang et meget begrænset Opland. Hobro havde sit berømte Studemarked, Hadsund tog en meget stor Del af Øst-himmerland, og Vendsyssel havde flere godt søgte Markeder. Kun de to Hestemarkeder i Januar og Marts samt Efteraarsmarkederne kunde drage Forretninger til Aalborg.

Saa fik vi omkring ved 1880 Eksporten til England, og den blæste øjeblikkelig den gamle Torvedag op til et veritabelt Marked. Det nordjyske Dampskibsselskab dannedes og satte Kreaturdamperen »Union« i fast Rute mellem Aalborg og England, senere fik vi

en Damper mere, og de befordredes herfra om Onsdagen.

Derved forandredes vor betydningsløse Torvedag straks til et ret livligt Eksportmarked, der trak Kreaturer fra alle Kanter. Producenterne mødte med Kvæget usolgt. Kunde det ikke afhændes, sendte de paa egen Regning, men den stærke Tilførsel trak jo dygtigt med Opkøbere, saa Sælgerne behøvede ikke at frygte for manglende Efterspørgsel.

Det Marked kunde jo ikke faa Plads paa Gammel Torv, men det voldte ingen Men. Af egen Magtfuldkommenhed flyttede det straks ned til Fjorden, hvor det tog Plads i Konsul Færchs gamle Købmandsgaard, som laa der, hvor nu den aabne Toldbodplads ligger. Her var der Staldrum til det Kvæg, der kom længst henne fra, og i Gaarden og paa Dampskibspladsen var der Markedsplads.

Men den Ordning var jo uholdbar i Længden. Tilførslen voksede hurtigt den gamle Købmandsgaard over Hovedet, saa der maatte skaffes Staldplads til alle de Kreaturer, der maatte overnatte her.

Saa byggede Aalborg Havn i første Halvdel af 80erne Eksportstaldene lige over for det gamle Gasværk og umiddelbart op til Eksportdampernes Anløbsplads. Der var Plads til 280 Kreaturer, og de Stalde ligger endnu som den ældste Del af det nuværende Markedskompleks.

Nogen Plads for Markedet var der ikke Tale om den Gang. Man mente, det kun var en Udskibningsplads uden noget egentlig Marked, men man blev snart klar over, at det var et virkeligt og et godt Marked med Udviklingsmuligheder. Det blev holdt paa Dampskibspladsen og i den smalle Vej mellem Staldene og Gasværket til megen Gene for Færdselen.

Lige over for Eksportstaldene laa Bombebøssen, hvor Navigationsskolen var. Den var ikke ganske tidssvarende som Skolebygning, og i 1891 maatte den falde for at gøre Plads for Markedet, og her blev indrettet en smuk Plads med Ophindingsbomme for 210 store Kreaturer. Langs Pladsen byggedes et Halvtag med Plads til ca. 70 Kreaturer. Det hele kostede ca. 25,000 Kr.

Paa den Tid havde det unge Ugemarked komplet klemt Livet af Byens to store Efteraarsmarkeder. Al Omsætning gik til Ugemarkedet, og de store gamle Markeder svandt fuldstændig bort. De holdt sig i Almanaken lige til i Fjor, men i den sidste halve Snes Aar var der ikke saa meget som en Kagekone til at markere deres Plads.

Et Par Aar efter den ny Markedsplads Aabning kom den store Katastrofe, da England lukkede for al Tilførsel af levende Kvæg, men da stod Aalborg Marked med en Stab af dygtige Mænd, der forstod at skabe nye Veje. Landegrænsen mod Syd var fremdeles lukket, men det lykkedes ved Karantæneforanstaltninger at faa aabnet en søværts Forbindelse med Tyskland.

Markedet trivedes stadig, saa Pladsen blev for kneben og der maatte tænkes paa en Udvidelse.

Saa en smuk Vinternat i Begyndelsen af 1902 brændte et stort Tømmerlager, der laa i Forlængelse af Markedspladsen. Det gav Luft. En Del af Tomten blev lagt til Markedspladsen, der udvidedes med 2600 Kvadrat-Alen med Ophindingsplads for 120 store Kreaturer.

Men paa den Tid havde Markedet faaet et Par større Opkøbere, d'Hrr. Munk og Streit, hvoraf den første havde et ugentligt Forbrug af ca. 200 store

Kreaturer samt ca. 50 Kalve, og den sidste oparbejdede en stadigt voksende Eksport af slagtel Kvæg, der nu andrager 150—200 Stk. prima Kvæg ugentlig.

Derved fik Aalborg Marked en rivende Udvikling. Den stærke Efterspørgsel skabte forøget Tilførsel, og de stadigt voksende Masser af Kvæg trak flere Købere. Markedets Opland voksede. Det tog alt Kvæget fra Himmerland, Vendsyssel og Hanherrederne og mægtige Tilførsler fra det nordlige Thy, fra Eggen syd for Mariager Fjord, endog helt ned til Bjerringbro og Viborg, fra Sydsalling og i det sidste Aarstid fra Mors. Og samtidigt kommer der Ungkvæg fra Varde og af og til fra Kellerup.

Men den Tilførsel var hverken Stalde eller Plads beregnet paa. Man maatte hver Markedsdag sende Kvæg ud i Byen for at skaffe det Tag over Hovedet for Natten, og paa Markedspladsen maatte man stuve det saa tæt sammen, at det næsten ikke var til at klemme sig frem imellem det.

I 1911 blev Pladsen udvidet til sin nuværende Størrelse, og i Stedet for Halvtaget blev bygget en ny, tidssvarende Stald i Pladsens nordre Side med Plads for 174 store Kreaturer. Den kostede 26,000 Kr., men inden den blev færdig, var Markedet allerede vokset den over Hovedet.

I 1912 maatte der igen bygges, og da valgte man at overbygge en Del af selve Markedspladsen. Der blev rejst en stor, flot Halle med Plads til yderligere 285 store Kreaturer. Bygningen kostede 38,000 Kr.

Men Markedet var stadigt foran Byggeriet. For at undgaa at faa Kreaturerne i Byen om Natten, blev der Kapløb om at komme først med Kreaturerne om Mandagen, saa der altid var ret rigelig Tilførsel allerede lige over Middag. Men da Køberne blev

Aalborg Kreaturmarked.
(I Forgrunden kendte Typer fra Tirsdagsmarkederne i Aalborg.)

klog paa det, mødte de ogsaa om Mandagen, og vi fik et fast Todagesmarked, hvorefter Mandagen som oftest gav de heldigste Salg.

Følgelig skete det, at samtidigt med at Tilførselen voksede, meldte ogsaa Kvæget fra den nærmeste Omegn sig om Mandagen og maatte overnatte her.

Som foreløbig Reservestald blev et gammelt Pakhus ved Havnen i Efteraaret 1912 indrettet, saa der blev Plads til 54 store Kreaturer, og samtidig blev der i en Del af den ny Stalds Midtergang rejst Reservebomme, hvor der kunde opbindes 56 Kreaturer. Det var altsammen rent foreløbige Foranstaltninger, til Overbygningen blev færdig.

Lige efter Nytaar 1913 kunde den nye Halle lages i Brug, og saa viste det sig, at vi den allerførste Dag ikke alene fyldte den og alle Staldene, men ogsaa maatte gøre Brug af Reservebomme og Vareskur, og endda maatte vi have Masser sendt i Byen, og det er sket to Gange siden.

Foruden Storkvæget har Markedet en stærk Tilførsel af Kalve, der særlig i Løbet af det sidste Aar har taget Fart. Til at tage imod dem har Markedet 16 Bokse, der hver rummer 15 Kalve, altsaa Plads til ialt 240 Kalve, men den gennemsnitlige Tilførsel er ca. 400 Kalve ugentlig, saa ogsaa her er det galt fat.

Og endelig har vi det Marked for Søer, som har arbejdet sig op det sidste Aars Tid, og som synes at blive konstant. Til dem har vi 3 Bokse, som tilsammen kan rumme 70--80 Stk.

— Markedet har i 1912 haft en samlet Tilførsel af ialt 38,957 store Kreaturer, 14,425 Kalve, 3388 Faar og Lam og 2336 Søer.

Det vil sige, saa meget har der været efter de officielle Tal, men i Virkeligheden har Tilførselen været

større, idet der hver Mandag Aften gaar ca. 100 store Kreaturer og ca. 50 Kalve paa Slagteriet, og de er ikke indbefattet i de officielle Tal. Desuden er der hyppigt købt baade Kalve og Søer, før de naaede ind paa Markedet. I December og Januar blev den Vare ofte taget paa Banegaarden eller ved Damperen.

Markedet har i de senere Aar gentagende slaæet sine egne Rekorder, sidste Gang den 29. April 1913, da vi stod med en Tilførsel paa 1158 store Kreaturer, 343 Kalve, 17 Faar og 95 Søer, foruden 92 store Kreaturer og ca. 50 Kalve, der var sendt paa Slagteriet Aftenen forud. Til Staldene meldte sig den Gang 833 store Kreaturer, 236 Kalve, 12 Faar og 42 Søer, saa der maatte sendes 66 Kreaturer til Købmandsstaldene i Nørregade.

Aftrækket gaar hovedsagentlig syd paa. Der slagtes gærne 150—200 store Kreaturer og 180—200 Kalve ugentlig til Tyskland, 150—200 gaar pr. Skib levende til Kiel og et lignende Antal gaar pr. Bane over Kolding til Aabenraa og Flensborg.

Den 29. April slagtedes der 188 store Kreaturer og 210 Kalve, der gik 268 Kreaturer og 8 Væddere til Kiel og 306 Kreaturer over Kolding. Desuden gik 41 Kreaturer over Frederikshavn til Norge, og til København gik 75 store Kreaturer og 104 Kalve.

Aalborg Markeds Andel i den samlede danske Eksport var den Uge 13½ pCt. af det levende Kvæg, 18 pCt. af det slagtede Storkvæg og 63 pCt. af Kalvene. De Tal kan svinge lidt. De har i Vinter holdt sig 12—16 pCt. af det levende Kvæg, 18—25 pCt. af det slagtede og 40—70 pCt. af Kalvene.

For Enden af Markedspladsen er en Rampe, der gør udmærket Nytte ved Indladning af Eksportkvæget. Den var ogsaa bestemt til Udlosning af det Kvæg,

der pr. Bane føres til Markedet, men Rampen er for kort. Der kan kun køres 8 Vogne frem for den og der er 60—80 at udlosse. Følgelig maa Udlosningen foregaa paa Banegaarden og Kvæget trækkes ned paa Markedet.

Det er under Overvejelse at forlænge Markedets Rampe, saa der kan køres 18—20 Vogne derved paa Tiden, og det er tillige under Overvejelse at skaffe mere Staldplads.

Markedet er Danmarks absolute største udenfor København, og hvad det vil sige for Egnens Landboere, vil fremgaa deraf, at alle Eksportører enstemmigt erklærer Markedet for det vanskeligste at arbejde paa, da den store Konkurrence holder Priserne stive heroppe, selv naar de er begyndt at vige paa de udenlandske Markeder.

P. M. Lundsgaard.

Eksportslagteriet og det offentlige Slagtehus.

SOM et ret betydningsfuldt Anhang til Kreaturmarkedet har vi Aalborg Eksportslagteri med Byens offentlige Slagtehus og Kontrolstation, beliggende umiddelbart østen for Byen ved Hadsundvejen.

Slagteriet er anlagt 1899, nærmest foranlediget ved Tidens Krav om betryggende Kontrol med Kødets, som udbydes til Salg paa Torvet eller i de faste Udsalg. Men samtidigt ønskede man at have et Eksportslagteri, saa Landboerne i paakommende Tilfælde med kort Varsel kunde gaa over fra levende til slagtet Eksport.

Paa den Tid var Aalborg Kreaturmarked kun lokalt. Det havde Kvæget fra Byens nærmeste Opland og ikke mere, og det havde ingen fast slagtet Eksport. Efter de Forhold blev Slagteriet indrettet og gik nogle Aar. Der var en enkelt Foraarsmaaned, da der paa Grund af Fodermangel blev slagtet en Del til Eksport, ellers indskrænkede Slagtingen sig kun til det lokale Forbrug.

Saa oparbejdede Kreaturhandler Streit, Hamborg, sin stadigt voksende Eksport fra Aalborg, og han slagtede paa Pladsen, og samtidig tog Markedet fart. Eksportslagteriet maatte udvides Gang paa Gang for at være paa Højde med Markedets Udvikling, første

Gang 1904—05 og næste Gang 1908—09, da Tuberkulosevanskelighederne i Tyskland begyndte at blive kritiske, at man kunde befrygte en Spærring, og siden den Tid har der været Udvidelse hvert Aar.

Slagteriets oprindelige Anlægssum var 20,639 Kr. Udvidelsen 1904—05 kostede 16,941 Kr., i 1908—09 blev der kostet 64,260 Kr. paa Slagtehallens Forlængelse, 1909—10 blev der anvendt 6053 Kr., 1910—11 brugtes der 27,110 Kr., 1911—12 nøjedes vi med 4506 Kr., og til Udvidelsen i Sommer er budgetteret 74,588 Kr. Slagteriet vil da staa os i en Pris af ca. 400,000 Kr. foruden Grunden, ca. 2 Td. Land.

Den store Slagtehalle er nu indrettet til 18 Slagtepladser. Der kan altsaa behandles 18 store Kreaturer paa Tiden, og da det gennemsnilligt tager $\frac{1}{2}$ Time med at nedslaa, flaa, udtage og gennemskære samt kontrollere et Dyr, kan de altsaa ekspedere 36 Kreaturer i Timen.

Saa snart Dyrene er færdig fra Slagtepladsen, bliver de i ophængt Tilstand ad Løbeskinner i Loftet førte ind i Kølerummet, hvor der er ypperlig Luftventilation, saa Kroppene i Løbet af kort Tid er tilbørligt afkølede til Indladning.

Afsendingsforholdene er ganske udmærkede. Slagteriet har et Sidespor langs Slagtehalle og Kølehus, og her kan staa 15 Jærnbanevogne. De kan efterhaanden, som de forsynes, køres hen for Kølerummet, saa Indladningen foregaar overordentlig nemt. Desuden har Slagteriet et Vigespor, hvor der kan henstaa 3 Vogne.

Slagtingen til Eksport foregaar fra Mandag Nat til Onsdag med lidt Efterslagting Lørdag, og den langt overvejende Del gaar til Tyskland.

Slagting af Kalve og Lam foregaar i en mindre

Halle, men da Kalvetilførslen i den senere Tid har laget stærkt Opsving, og vi i det sidste Par Aar har faaet en ret antagelig Slagtning af Svin paa Eksportslagteriet, vil Kalvehallen nu blive overladt til Svinene, og der vil blive indrettet en ny Kalvehalle.

Slagtingen til Eksport er ret betydelig. I Aaret 1912 er der ialt slagtet 6368 store Kreaturer, 7994 Kalve, 407 Faar og 2780 Svin.

Den sidste Post er ekseptionel for dette ene Aar. Det er den livlige Eksport til Svejts, vi fik oparbejdet, men den standsede jo brat ved Aarets Udgang. En ny Eksport af Svin til Skotland er endnu ikke saa fast indarbejdet, at vi tør regne med den som konstant.

Foruden Eksporten fra Aalborg bliver der slagtet Kvæg fra Markedet paa Andels-Svineslagteriet i Nørresundby, gennemsnitlig 30—40 store Kreaturer ugentlig og et lignende Antal Kalve, og Søerne bliver slagtede dels i Hobro, dels i Odense.

— Paa det offentlige Slagtehus er der i 1912 slagtet til det lokale Forbrug 2478 store Kreaturer, 5294 Fedekalve, 1145 Spædekcalve, 3376 Lam, 2503 Svin og 433 Heste, og der er kontrolleret for Landslagterne, der besøger Torvet, 1260 store Kreaturer, 2293 Fedekalve, 1363 Spædekcalve, 3497 Lam, 1039 Svin og 9 Heste.

Det store Antal Kalve gælder forresten ikke det lokale Forbrug alene, da et Par Slagtere forsender Kalve i slagtet Tilstand til København.

P. M. Lundsgaard.

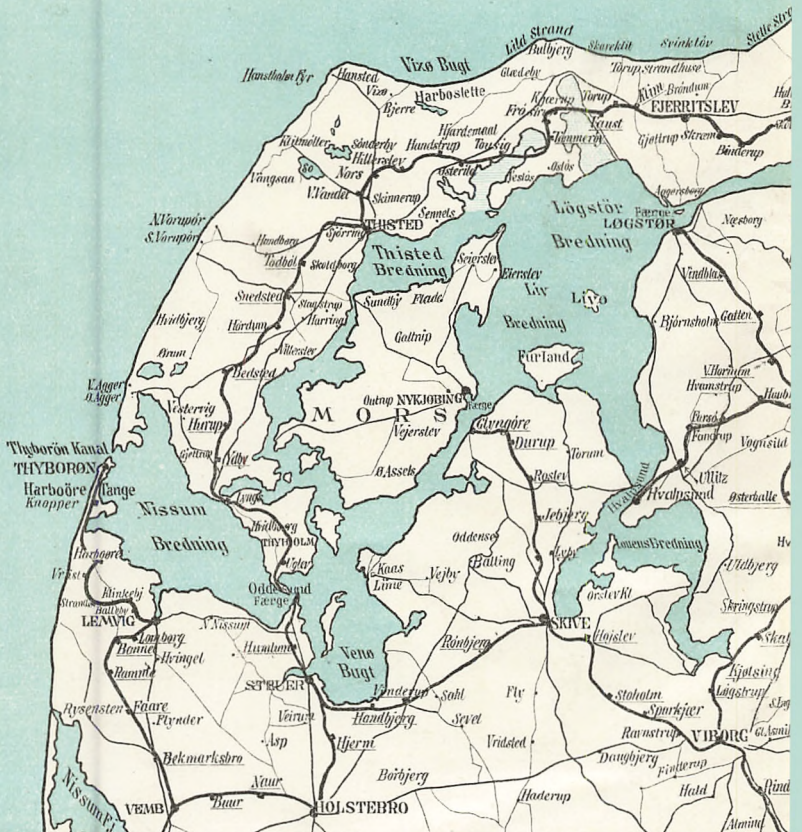
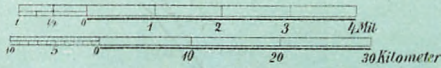
Nordjyllands Jernbaner.

PAA Kortet fremtræder Statsbanerne, Nordjyllands for-
enede Privatbaner og de to nye Privatbaner fra Hjør-
ring med ens Signatur. De bevilgede, men endnu ikke paa-
begyndte Baner, er angivne med brudte Linier.

Straaleformigt spreder de sig ud fra Aalborg. Naturligvis! Aalborg er ubestridt Nordjyllands Hovedstad, og til og fra Hovedstaden maa jo først og fremmest Forbindelsesvejene føre.

Ja, se paa Kortet! Og De vil være paa det rene med, at Aalborg ikke kan klage over Forbindelse med sit Opland. I Nord og Syd fører Statens Linier — lige og uden Krogveje. Mod de øvrige Verdenhjørner bugter sig, ikke just i Bak og Dal, men mere efter By og Folk, de private Baner. Og saa mod Øst og Vest de af Naturen skabte Vandveje; men om dem ikke her.

— — Siden 19. September 1869 har man kunnet køre pr. Jernbane til Aalborg. Da var den østjyske Længdebane færdigbygget. Og Ønsker havde i flere Aar været fremme om en Fortsættelse til Frederikshavn. Længe varede det da heller ikke, før Dampmaskinen rullede hen over det flade Vendsyssel. Det skete første Gang i 1872. Dog ikke før 7. Januar

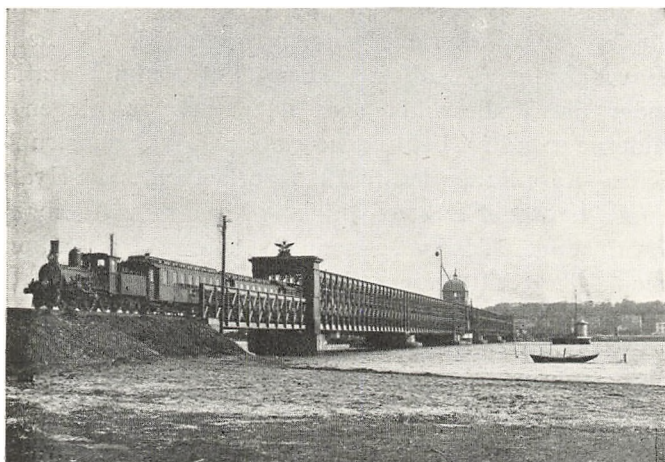

1879 kunde de franske Bygmestre aflevere Danmarks største Ingeniørarbejde, den faste Bro over Limfjorden, hvoraf rentabel Jernbanedrift nordenfjords var afhængig. I Aarene 1872—79 benyttedes et Dampskib som Færge, men det var besværligt og en daarlig Forretning.

Saa var der stille i lang Tid. Som alt andet led

Jernbanebroen over Limfjorden.

ogsaa Jernbanerne under den politiske Kamp. Der blev kun vedtaget og bygget forholdsvis faa — trods Befolkningens højlydte Ønsker. Endelig 8. Maj 1894 kom en hel Posefuld. Jernbaneloven af nævnte Dato tillader Bygning af en Fjerritslev—Nørresundby—Frederikshavn-Jernbane, en Svendstrup—Nibe—Aars og en Aalborg—Hadsund do. Allerede i Marts 1897 kunde Strækningen Nørresundby—Fjerritslev aabnes for Drift, medens Nørresundby—Frederikshavn (altsaa

den resterende Del af Fjerritslev—Frederikshavn = F.—F.-Banen) og Svendstrup—Aars aabnedes samtidig i Juli 1899. Aaret efter var Aalborg—Hadsund klar. — Det var 3 forskellige Selskaber, der byggede de 3 Jernbaner, og det er 3 forskellige Selskaber, der driver dem den Dag i Dag. Men straks da den almindelige Drift paaabegyndtes i 1899 sluttede de sig sammen og dannede »Nordjyllands forenede Privatbaner«, d. v. s. at de i Fællesskab anlagde Gods- og Lokomotivstation samt Værkstederne og oprettede et fælles Hovedkontor i Aalborg. En Centraladministration leder det Fællesskab, som der aldrig fra nogen af Siderne er udtalt Utilfredshed med. Til Svendstrup—Nibe—Aars-Banen kom i 1910 Forlængelsen til Hvalpsund, hvorefter Banens officielle Navn blev Aalborg—Hvalpsund. Togene udgaar jo nemlig fra Aalborg, men følger Statsbanens Spor til Svendstrup.

Paa alle Baner under de forenede nordjyske Privatbaner begyndtes med 3 Tog i hver Retning, et Tal, der forlængst er blevet til 4, paa en Del af F.—F.-Banen endog til 5. F.—F.-Banen har i det hele vist sig som det mest — og ret — lukrative Foretagende af de 3. Den har i de sidste Aar kunnet give hele 3 pCt. i Udbytte af Aktiekapitalen, medens Aalborg—Hadsund-Banen har maattet nøjes med 2 og Hvalpsund-Banen med 1½ pCt.

— Nordjyllands forenede Privatbaner gennemløber et efter danske Forhold meget stort Opland, og deres Betydning ses bedst af den raske Udvikling, der har fundet Sted i Nordjylland i den sidste halve Snes Aar — i By som paa Land. Det skal i denne Forbindelse siges, at Banedirektionerne altid har stillet sig yderst imødekommende overfor Ønsker og Krav fra den store Befolkning, som skal høste Nytte og

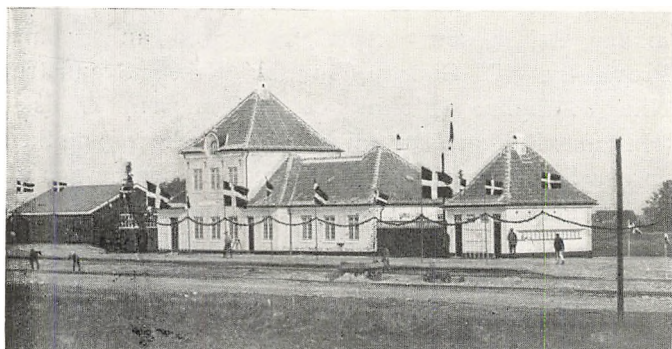
Gavn af Banerne. Saa gjaldt det ikke alene om at skaffe Penge i Kassen, men først og fremmest at afhjælpe Savn. En Ting skal her gøres opmærksom paa: De billige Søndagstog. De er et Gode, som overvejende Grad Bybeboerne — altsaa Aalborg — har Grund til at være taknemlige for. I de fem Sommermaaneder Maj—Oktober rejser man om Søndagen fra alle Stationer og med alle Tog Tur og Retur til Enkeltbillets Pris. Denne Reform har medført, at der fra Aalborg paa Søndage foretages saa mange Rejser som næppe fra nogen anden dansk Provinsby. Til Gistrup (Lundby Krat), Svendstrup, Nibe, Aabybro (Blokhus og Vildmosen), Vodskov (Hammer Bakker), Dronninglund (Storskoven) og Sæby er der Søndagsrejsende i Hundredtal, medens paa den anden Side Møder og Fester i Aalborg i ikke ringe Grad trækker Landboerne til. I det hele taget har disse billige Søndagstog foraarsaget en Vekselvirkning mellem Land og By, som ikke er almindelig ret mange Steder.

Mens vi er ved Søndagstogene noteres med Tilfredshed, at Statsbanerne ogsaa saa smaat begynder at komme med. Foreløbig er i Nordjylland i Tiden 15. Juni—17. Avgust etableret et billigt Søndagstog fra Aalborg til Skørping (Ræbild Bakker med den dansk-amerikanske Nationalpark), Mosskov, Arden og Hobro. Billige Søndagsudflugter fra Aalborg til Sulsted, Brønderslev og Hjørring tør formentlig ikke ligge langt ude i Fremtiden.

— — Men der er andre Baner i Nordjylland. Statsbanestrækningen Hobro—Aalestrup—Løgstør aabnedes i 1893. Allerede i 1890 toges den private smalsporede Skagens-Bane i Brug — en Bane, der i Løbet af kort Tid forandrede Danmarks nordligste

Købstad fra at være et lille lavhuset Fiskerleje til at blive et mondænt Badested med internationalt Publikum. Og siden 1904 har man pr. Jernbane kunnet køre fra Aalborg og Nørresundby gennem Hanherrederne til Thisted; da aabnedes Thisted—Fjerritslev-Banen (3 Tog daglig i hver Retning).

Endelig de ny Baner, der har Centraladministration i Hjørring. Ved Jernbaneloven af 1908 bemyn-

Farsø Station paa Hvalpsund-Banen.
(Arkitekt Packness, Aalborg.)

digedes Regeringen til at meddele Eneretsbevilling til Anlæg og Drift af følgende private Baner i Nordjylland: En Jernbane fra Hjørring over Løkken til Aabybro, do. fra Hjørring til Dybvad eller Hørby, do. fra Vodskov til Ø.-Vraa eller Dybvad, do. fra Hjørring over Tversted til Aalbæk, do. fra Asaa over Ørsø til Dronninglund og do. fra Aars til Hvalpsund.

Den sidstnævnte er som allerede bemærket forlængst taget i Brug; de to førstnævnte er færdigbygget i indeværende Aar, og det er altsaa dem, vi betegner de ny Baner eller ogsaa, som de hedder i Hjørring,

Vest- og Øst-Banen. Vest-Banen er nogle Maaneder foran Øst-Banen. Fra 1. Juli bringer den Badegæster og andre gode Folk ud i de Egne og til den Vesterhavskyst, der vel før var kendt ogsaa ud over Nordjylland, men som var ret besværlig at komme til for Mennesker, der søgte Rekreation og Hvile. Nu eksisterer disse Vanskeligheder ikke mere! Fra 1. Juli 1913 er det saare let for Turister og hvem der ellers vil nyde det storslaaede Vesterhav, at naa derud — via Hjørring eller Aabybro (paa Aalborg—Fjerritslev-Banen). Det tør da ogsaa paa Forhaand siges, at Vest-Banen vil blive en Turist-Bane af en Rang som faa andre. Stationerne paa Vest-Banen er: Aabybro, Ryaa (Ryaa er Udløbet af den store Vildmose), Kaas, Pandrup (hvorfra 6—7 Kilometer til Blokhuse), Saltum, Hjermitzlev, Ingstrup, Vrensted, Løkken, Vittrup, Gjølstrop, Jelstrup, Lønstrup, Sønderlev og Hjørring. Banen har straks begyndt sin Virksomhed med 4 daglige Tog i hver Retning.

Øst-Banen blev ført til Hørby paa Sæby-Banen. Fra indeværende Aars Oktober er der regelmæssig Drift med 3 Tog daglig i hver Retning. Banens Stationer er: Hjørring, Ilbro, Lørslev, Bøjholm, Taars, Tranget, Sæsing, Ø.-Vraa, Thorshøj og Hørby. Vest- og Øst-Banen er to forskellige Selskaber, men som Nordjyllands forenede Privatbaner ledes de af en fælles Centraladministration, der residerer i Hjørring.

Den nordjyske Jernbane, der herefter først vil træde ud i Livet, er den landsberømte Asaa-Bane. Efter at Regering og Rigsdag har bevilget Halvdelen af Anlægssummen — som ved de øvrige private Baner — vil Anlægget snarest blive paabegyndt og formentlig være færdig i Løbet af et Aars Tid. Asaa-Banen bliver en af de mindste Baner, der er bygget i Dan-

mark. Den udgaar officielt fra Dronninglund paa Aalborg—Sæby-Banen, men følger dog denne Banes Spor til Ørsø, saa der kun bygges ny Bane derfra og til Asaa, ialt 4—5 Kilometer. Den indgaar som Led i F.—F.-Banen.

Vodskov—Ø.-Vraa- (som det blev, ikke Dybvad) Banen vil heller ikke lade vente længe paa sig. Den kaldes ogsaa Hjallerup-Banen og vil bringe det kendte Marked, der er lige berømt for sin Størrelse som for sin afsides Beliggenhed, i nærmere Forbindelse med Omverdenen. Denne Bane skal altsaa udgaa fra Vodskov (Aalborg—Sæby-Banen) over Hjallerup, Hellevad og Hellum til Ø.-Vraa (Hjørring—Hørby-Banen).

Endelig er bevilget, men som de to foregaaende endnu ikke koncessioneret en Bane fra Hjørring til Aalbæk, saa ogsaa den inden mange Aar vil være en Kendsgerning. Med Udgangspunkt i Hjørring stikker den omtrent lige i Nord til Uggerby, derfra mod Øst over Tversted til Aalbæk (Skagens-Banen). En Stikbane vil fra Uggerby føre til Hirtshals (den fremtidige Vestkysthavn!). Hjørring—Aalbæk-Banen bygges smalsporet (som Skagensbanen).

— — Nordjylland er imidlertid et stort Land. Trods disse mange Baner, ældre og nye, vil der dog være Egne, hvor man har milelangt til det Civilisationens Gode, en Jernbane ubestrideligt er. Det gælder særlig om betydelige Dele af det udstrakte, men paa sine Steder — og det er der, der ingen Baner er — tyndbefolkede og hedeopfyldte Himmerland. Allerede for Aar og Dag siden fremkom der da ogsaa Planer om nye Baner i denne Landsdel. Planerne var mange og store, men de samlede sig til sidst om følgende: En Bane fra Vaarst (paa Aalborg—Hadsund-Banen) mod Syd over Tingstedet Terndrup samt Astrup og

Ove, hvorpaa langs Mariager Fjord til Hobro; en Bane fra Godthaab (paa Aalborg—Hvalpsund-Banen) mod Sydvest gennem et meget bakket Terræn over Væggerby, Suldrup ved Sønderup, Aardestrup og Haverslev til Aalestrup (Knudepunktet for Statsbanerne fra Hobro, Viborg og Løgstør); en Bane fra Aars (Skæringspunktet for Hvalpsund- og Løgstør-Banen) mod Øst over Sønderup, Arden (paa Hovedbanen), Astrup til Skelund (paa Hadsund-Banen) og videre til Als nær ved Kattegat; og endvidere en Bane fra Klarup (paa Hadsundbanen) over Rørdal (ved Limfjorden, Cementfabrikker) til Vejgaard (i Nørre-Tranders Kommune, men næsten sammenvokset med Aalborg). Meningen med denne sidste Plan var tillige Anlæg af en Bane direkte fra Vaarst til Gistrup og derefter Nedlæggelse af den nuværende Banestrækning Gistrup—Klarup.

Men til alle disse Planer har hverken Regering eller Rigsdag taget Stilling; en Del af dem tør dog med Sikkerhed forventes optaget paa en kommende Jærnbanelov. Til den Tid vil der ogsaa være stillet Forslag om en Stikbane fra Fjerritslev til Aggersund (hvorfra Færge til Løgstør). Den har været paa Tale. Men Nordjyderne er forsigtige Folk, der sjælden overiler sig. Dog -- faar de en Tanke, Idé eller Plan, som synes dem god, saa opgiver de meget nødig, før den er realiseret. Derfor vil Anlægget af de her nævnte Baner ogsaa for de flestes Vedkommende være en sikker Ting. Vil det end vare nogle Aar.

N. J. Nielsen.

Lystsejlere ud for Nørresundby.

Limfjorden.

Hvor herligt du lysner, du krummede Fjord,
der slynger de Sløjfer i Sønder og Nord,
du Vindenes Orgel, du tonende Vand,
der brømmer med Skummet din riflede Strand.

Bag Baaden dér jubler det badende Barn,
mens Faderen reder det skellede Garn.
Vestsolen beføler hans Hue og Kind,
og Straalerne strømmer i Maskerne ind.

Men Billedet skifter saa let som en Vind;
min Fjord har vel Tusinde Masker og Sind.
Mod Kvæld kan den kysse din Stævn med et Smil,
ved Gry maa den danse mod Stævnen en Ril.

Jeppe Aakjær.

Limfjorden har gennem Aartusinder været Danmarks rigeste Vand. — Dens Fiskerigdom har været mægtig som en Fabel; i de høje Kridtbanker, der ligger ud mod Fjorden som smaa Forbjerge, og i de lave Eng- og Agerstrækningers side Lerarealer findes Stoffet til Danmarks største naturlige Industri: Cementen. Og hidtil uanede Rigdomme synes gemt i Moleret paa Mors og Rødstenen paa Fur.

Limfjorden og dens Omgivelser har skænket stor Velstand til dem, der fæstede Bo i dens Nærhed; men til Tider har den ogsaa med pludselig Voldsomhed berøvet dem deres Indtægtskilde igen; thi Fjorden er lunefuld — lunefuld som en Kvinde. Den er iøvrigt slet ikke nogen Fjord, men et Bælt eller Sund, der forbinder Nordsøen med Kattegat; men saadan har det jo ikke været i mere end et lille Hundrede Aar.

Limfjordens Indløb fra Kattegat er kun snevert, og Fjorden snor sig den første Strækning som et smalt Baand mellem lavtliggende Egne. Først naar Fjorden er kommen forbi Aalborg udvider den sig til store Bredninger og omslutter flere Holme og Øer: Egholm, Øland, Gjøl, og længere mod Vest Livø, Fur, Mors, Jegindø, Venø m. fl.

Til Siden danner Fjorden en Mængde Bugter og Vejler og Vige. Enkelte af disse har et ejendommeligt Fugleliv. Der er Bekkasiner og Rørhøns, Vildænder og Vildgæs, Brushøns og Vandhejrer, — Tusindvis af alle Arter af Vadefugle, der findes her i Landet.

Langt mellem Vesterhavet og Fjorden har der aldrig været. Historien ved at berette om norske Kongers Togt til Danmark, om hvorledes de sejlede op ad Limfjorden, blev forfulgt af de danske Snekker, blev trængt længere og længere mod Vest, indtil de reddede sig ved at slæbe Skuderne over den smalle Landtange for derefter for spændte Latinersejl at flygte ud paa Havet.

Men saalænge Fjorden var Fjord ansaas den som nævnt for Danmarks rigeste Fiskested. Saxo beretter sære og sælsomme Ting om Fjordens Fiskerigdom. Og den, der er født ved Fjordens Bred, ved fra sine Fædre eller Bedstefædre Beretninger om, at Fiskene

stod i saa tætte Stimer opad Fjorden, at man kunde skovle dem op paa Stranden. Og ve den Fisker, der da var paa Fjorden i sin Kaag. Det kunde hænde ham, at Stimen var saa tæt, at den løftede baade Kaagen og ham rundt i Hvirveldans paa det sortnende Vand. Og saa endte det altid med, at Fiskeren gik til Bunds

Morsøs Nordkyst. Klinter med Mo-Ler.

og blev kærkommen Madding for de mange Munde.

Der gaar paa Limfjordsegne Sagn om, at der fangedes Aal paa flere Favnes Længde og saa tykke som en Hestebov, men et er Sagn, et andet Virkelighed. — At Fjorden har været umaadelig rig paa Fisk er sikkert nok. Byerne Nibe og Aalborg har Fisk i deres Vaaben. Nibe har et Par Sild, og Aalborg nogle Bølgelinier, der nærmest ligner et Par Aalekvabber.

For at danne sig et Begreb om, hvad Fiskeriet betød for Limfjordsbefolkningen, skal her anføres, at der i 1746 blev udført til Udlandet fra Aalborg Toldsted: 88 Tdr. saltet Aal, 35,400 Stkr. Flyndere, 1000 Stkr. tørre Kuller og 513¹/₂ Laster saltet Sild (en Last er 12 Tdr.)

Dette er fra Aalborg Toldsted alene. Hertil kommer Nibe Toldsted og endelig det Fakta, at der paa den ommeldte Tid blev smuglet umaadelig meget. De opgivne Tal bliver derfor kun en ringe Brøkdæl af alt, hvad der fiskedes aarligt i Fjorden, idet den største Mængde solgtes til Omegnens Beboere.

Men saa kom Aaret 1825. Da brød Havet gennem den smalle Tange, der skilte det fra Fjorden. Et Par Landsbyer blev ved den Lejlighed slugt af Havet, og Aggerkanalen, som derved dannedes, blev efterhaanden saa dyb en Rende, at Baade kunde passere derigennem.

I Løbet af faa Aar forandrede denne Ulykke Limfjordens Karakter. Alle Ferskvandsfisk som Helt og Ørred, Laks og Gedde, Aborre og Brasen, der hidtil havde levet i Fjorden, uddøde i Løbet af ganske faa Aar. Og Silden gik ikke længere i ret stor Mængde op i Fjorden. Der foreligger fra den Tid lange og travrige Beretninger om, at Fiskeriets Ødelæggelse ved Saltvandets Indtrængen fra Vesterhavet bragte Nibe, Løgstør og adskillige Landkommuner i den yderste Armod. Mange Fiskefamilier maatte udvandre, og navnlig gik Byen Nibe tilbage Aar for Aar. Dens Indbyggere havde gennem en lang Aarrække en fattig Indkomst af at indsamle og sælge Tang — Fjordtang, — som — naar den bliver tørret paa en bestemt Maade — skal være et udmærket Stoppe-materiale til Madratser og lignende.

Saa blev Limfjorden imidlertid en Handelens Færdselsaare. I en Aarrække var Forbindelsen mellem Fjorden og Havet saa dyb, at store Skibe kunde passere. Nye Handelspladser og Byer langs Fjorden blomstrede op: Lemvig, Struer, Thisted, Nykøbing og Skive. Indtil saa Havet en skønne Dag i 1862

Thyborøn Kanal. En Høfde som Anlægsbro.

lukkede Udløbet mod Vest og lavede i Stedet en mindre Rende: Thyborønkanalen.

Men fra Begyndelsen af Halvfjerserne kom den nye Tid med det store Opsving for Landbruget, og den driftigste af alle Limfjordsbyerne: Aalborg, lod Indløbet til Fjorden mod Øst ved Hals Barre uddybe, saa meget store Skibe kunde gaa ind til Aalborg. Nu er denne By en af Landets bedste for Skibsfragt,

da der næsten altid kan faas Fragt tilbage derfra. Saaledes anløber Østasiatisk Kompagnis Dampere altid Limfjorden paa Vej til Østasien for at laste Cement.

Til Gengæld for Vesterhavets Ødelæggelsesværk blandt Limfjordens Fisk, har Beboerne langs dens Bredder aabnet Gemmet til en af de mange andre Rigdomme, der ligger i og ved Fjorden, nemlig Cementen. Der er allerede nu 5 kæmpestore Cementfabrikker ved Fjordens Bredder, og den Tid er næppe fjern, da disse Bredder fra Rørdal til Thisted vil være bevogtet af et Geled rygende Fabriksskorstene; thi langs Fjorden er der Kalk og Ler i Mængde, og den industrielle Udnyttelse af disse Ting, der lettes saa meget ved, at Fjorden er den umiddelbare Færdselsvej, giver allerede nu hvert Aar Millioner paa Millioner af Kroner til Egnen.

— — — —

Limfjorden er et lunefuldt Vand — lunefuldt som en Kvinde! Se Fjorden fra en af Bakkerne ved Aalborg! Den højer sig omkring Landet som et blaa-vidt Sølvspænde om en Pigemidie. Se den en Stormvejrdsdag fra Bakkerne ved Løgslør, naar Vinden fra Vest gaar over Landet med graalunge Skyer! Da er den som et fraadende Hav, der stemmer Vand og Bølgeskum op i den lille Bys Gader. Hvor til har ikke Beboerne i de vestlige Limfjordsbyer maattet sejle bort fra deres Hjem i alskens Fartøjer: Truge og Dejgkar, for at redde sig til Byens højereliggende Huse, naar Højvandet af Stormen piskedes op i Gaderne!

Men Limfjorden er smuk saavel i Storm som i Stille. Se den en Morgen, naar man kommer ude fra med Damper fra København og sejler ind til Aal-

borg, naar Morgensolens Straaler ligger over Vandet som et mangefarvet Traadnet over en Guitar!

Paa begge Sider af Fjorden ligger frugtbare Marker eller vidtstrakte Enge. — Og Hundreder af Baade, fra Fiskernes smaa Motorbaade og bitte smaa Joller med hvide Latinersejl til store Skonnerter med bugnende Sejl og kulsorte Dampere glider forbi og ud i det fremmede med deres tunge Last.

Limfjorden er lige fra Rørdal Cementfabrik og til Cementfabrikken »Norden«, en lille Mil længere mod Vest, en eneste Havn paa begge Sider af Fjorden. Og ved at betragte Trafiken fra denne Havn kan man ligesom føle det arbejdende Folks, det driftige Aalborgs Pulsslag.

Den fremmede, der vil vide lidt Besked med Forretningslivets Trivsel i Aalborg, behøver kun at iagttage Limfjordstrafiken fra Hals til Aalborg Havn, han har da Nøglen til Forstaaelsen af den hastigt arbejdende, den driftige og glade By.

Nic. Hurup.

Mellem Broerne i Maaneskin.

Garnisonsbyen Aalborg.

AALBORG er Danmarks nordligste Garnisonsby. Frederikshavn har ganske vist sit Krudttaarn og sine Fæstningsrester; men Krudttaarnet har vistnok ikke huset Sprængstoffer siden salig Tordenskjolds Dage, og Fæstningsresterne saavel ved Byen som ude paa den lille Ø Deget ligger hen som græsgroede Volde --- som sagt, nogen Garnison Nord for Limfjorden har Danmark ikke.

Garnisonen er kun lille. Den bestaar af 10. Linjeregiments 9. og 30. Batt. (11. Batt. flyttede ved den ny Garnisonsordning til Roskilde) og af 15. Regiment (Reserve), der bestaar af 39., 40. og 50. Batt.

Midt for Nytorvs østlige Ende, paa Hjørnet af Slotsgade og Gabelsgade, ligger Hovedvagten. Her findes Vagtstuerne og de fleste militære Kontorer og i en Sidebygning den militære Arrest.

Tæt Sydøst for Byen, op mod Gugvejen, ligger den store Eksercerplads. Men inde i Byen, begrænsel af Fjordgade og Gabelsgade, ligger den lille Eksercerplads med Eksercerhuset, en gammel Bindingsværksbygning fra Middelalderen. Denne Plads er omgærdet af et højt Plankeværk. I sin Tid gik Soldaterne Vagt her, men det er forlængst ophørt.

Den Styrke af Krigsmænd, der faar

tære Uddannelse i Aalborg — det drejer sig om ca. 500 aarlig — er for største Parten indkvarteret omkring i Byen i private Smaakaserne.

Regimentsmusikken — thi Byen har selvfølgelig sit militære Orkester — er ved sine Søndagskoncerter paa Nytorv indgaaet som et fast Led i Byens Forlystelsesliv. Her mødes Byens Ungdom efter Middagen, nyder Musikken og beundrer eller kritiserer hinandens Toiletter.

Og herfra tager man, hvis Vinden er lun, og Himlen er klar, afsted til de udenbys Glæder, til Anlægene og Skovene i Aalborgs smukke Omegn.

Anton Abildtrup.

Aalborg Musæum.

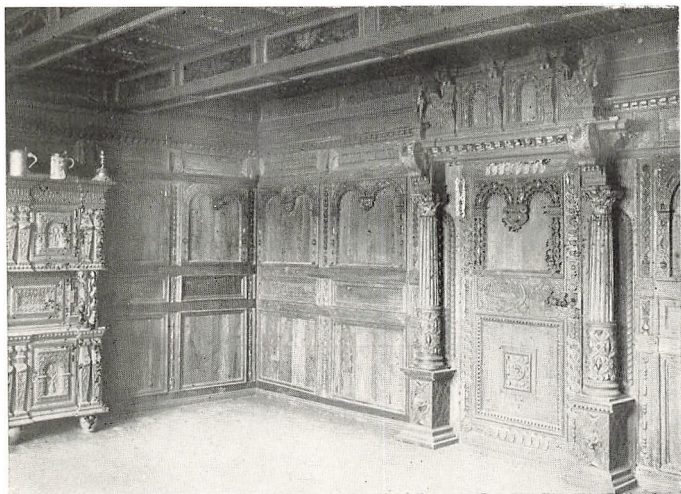
FRA vore andre Provinsmusæer, hvem det iøvrigt i meget ligner, adskiller Aalborgmusæet sig især ved sin Skulptursamling, der er af en ret enestaaende Art. I de fleste Provinsmusæer findes som »Skulptursamling« for det meste blot et Par Smaating i Marmor eller Bronze af ikke altfor fremragende Art. Foruden saadanne Smaa-Souvenirs fra svundne Foraarsudstillinger ejer Aalborgmusæet imidlertid en Samling paa ca. 300 Numre af klassisk, dansk Billedhuggerkunst, mest Originalmodeller i Gibs, skænkede af Kunstnerne og deres Slægt, eller samlede sammen med megen Flid og Taalmodighed af Kunstinteresserede, der gennem Tiderne har staaet Aalborgsamlingen nær. Her findes en Overflod af originale Modeller og Skizzer bl. a. fra Thorvaldsens, Bissens, Friends og Jerichaus Værksteder. Det er ikke for meget sagt, at ingen Kunstinteresseret, der søger Kendskab til vor nationale Billedhuggerkunst, kan komme udenom Aalborgmusæet, hvor der fra en Række af vore største Kunstnere findes Udkast og Modeller, som for fleres Vedkommende aldrig er blevet udført i andre Eksemplarer eller i andet Materiale. Som Eksempel paa de virkelig usædvanlige Ting, der findes i Samlingen, kan anføres, at der blandt Originalarbejderne af Thor-

valdsen findes ogsaa selve den originale Gibsmodel af »De tre Gratier«, der ved Thorvaldsens Hjemrejse fra Rom til København styrtede ned i Skibslasten og ødelagdes; Thorvaldsen, der skal have anset denne Model for det bedste af sine Værker, lukkede sig iflg. sin Biograf J. M. Thieles Udsagn inde i flere Dage og græd over den ødelagte Gruppe. Restaureret af S. Malthé indtages den nu en Hædersplads i Aalborgsamlingen. Ogsaa af J. A. Jerichau ejer Aalborgmusæet en Række indtagende og yndefulde Originaler, hvoraf nogle ikke eksisterer i andre Eksemplarer.

Malerisamlingen staar forholdsvis ikke fuldt saa højt som Skulpturafdelingen. Dels har Musæet i tidligere Tid ofte købt ind efter en Rettesnor, som vi nu har vanskeligt ved at vedkende os som den rette og rimeligste. Dels har det modtaget Gaver, der tilførte det ikke saa faa Lærreder, som var uden altfor stor Kunstværdi. Men i de senere Aar er meget af det forsømte blevet indhentet. Th. Philipsens store, pragtfulde Billede fra Saltholmen, som det trods de ret beskedne Midler er lykkedes Aalborgmusæet at erhverve, hører til de Skatte, der i enhver Samling vilde finde en Hædersplads. Og ogsaa paa andre af vore store, moderne Malere har Samlingen efterhaanden erhvervet sig Prøver. Skagensskolen f. Eks. er næsten fuldtalligt repræsenteret; her findes Prøver paa baade Krøyers, Anna Anchers, Michael Anchers, Tuxens, Viggo Johansens og Lochers Kunst.

Skulptursamlingen findes i Stuen og paa Trappeopgangen, Malerisamlingen i Lokalerne paa 2. Sal. Paa 1. Sal findes den historiske Samling, bestaaende dels af en Oldsagssamling — hvis mere beskedne, originale Ting er suppleret med Afstøbninger af Pragtstykkerne i oldnordisk Musæum i København — dels

af en historisk Antikvitetssamling, der har et noget broget og tilfældigt Præg, men indeholder mange virkelig interessante og kuriøse Ting, til dels her fra Aalborg og Aalborgegnen. Interessantest i denne Afdeling er uden nogen Sammenligning Aalborgstuen. Det er en gammeldansk, fuldstændig bevaret Renais-

»Aalborgstuen« i Aalborg Musæum.

Tilhører Aalborg Haandværkerforening.

sancestue fra ca. 1620, der tidligere havde sin Plads i et Gavlværelse i Aalborg Haandværkerforenings gamle Bygning. Vi har adskillige smukke og velbevarede Renaissancebygninger, Renaissanceeksteriører, her i Landet; det Renaissanceinteriør, der er bevaret i »Aalborgstuen«, er derimod ret enestaaende, og man træder vanskeligt ind i denne gamle Stue med de smukke Paneler, de morsomme Døre og Loftudsmykninger, de smaa Ruder o. s. v., uden at tro, man pludseligt

er blevet forflyttet til en svunden Tid, og hvert Øjeblik kan vente, at en af Kristian IV.s Adelsmænd eller adelige Fruer i Gyldenstykke og Pibekrave løfter den tunge Dørhammer og med en sirlig Reverenz træder ind over det bonede Gulv.

— Aalborg Musæum, der ligger paa Algade, nær Budolfi Kirke, opførtes i 1878—79 og i 1893 ved Bidrag fra Staten, fra Aalborg Amt og Kommune, fra Sparekassen og Private. Det er gratis aabent et Par Timer hver Lørdag og hver Helligdag; paa andre Dage kan man faa Adgang ved Henvendelse til Kustoden.

Henry Madsen.

De kommunale Lystanlæg og Kolonihaverne.

ALBORG er den eneste Provinsby, der kan byde sine Indbyggere et Udvalg paa 4 Anlæg, naar de en Søndag Eftermiddag eller en Aften finder Luf-ten for trang inde i Byen. Har Aalborgenserne langt til Skoven, saa har de til Gengæld nok af Anlæg inde i Byen eller i dens umiddelbare Nærhed.

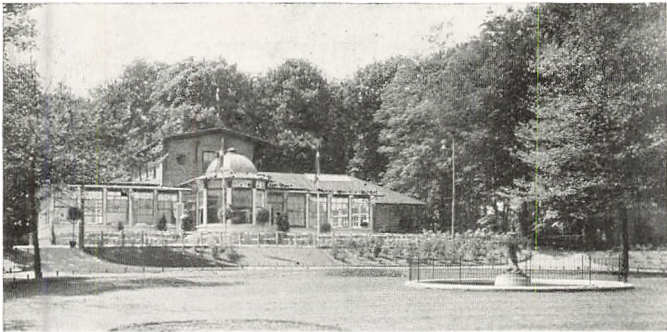
Det er ogsaa karakteristisk for Aalborg, at der ikke findes et Anlæg, uden at der er Traktørsted, de fleste Steder en stor, velindrettet Pavillon. Aalborgenserne holder ikke af at bringe Madkurven med, naar de tilbringer deres Fritid i det grønne. Og de nøjes heller ikke med de Glæder, en Restauratør kan tilbyde sine Medmennesker, en Musiktribune, et raskt Orkester og helst en Koncertsanger er en nødvendig Ting for et aalborgensisk Anlæg. I ikke mindre end 3 af Byens Anlæg er der Musik hver Sommeraften, og de fleste Steder baade Eftermiddag og Aften.

Saadan er Aalborg.

Anlægene kan inddeles i en østlig og en vestlig Gruppe. Til den østlige Gruppe hører »Karolinelund« og »Blegkilde« og til den vestlige »Frederikskilde«, og »Skovbakken«.

Karolinelund

eller »det militære Anlæg« eller slet og ret »Anlægget« — Aalborgenserne har mindst et Par Navne til hvert Anlæg — er ligesom St. Petersborg opstaaet ved et Magtsprog. Omkring 1827 var Oberst Hegermann Kommandant i Aalborg, og han lod Soldaterne dræne og beplante den Sump, hvoraf Terrænet, hvor Anlægget nu ligger, da bestod. Senere udvidedes og for-

Pavillonen i Karolinelund.

skønnedes det af Oberst Bretteville. Det var Militæret, der anlagde Karolinelund, men ikke desto mindre kom Anlægget til at ligne Borgernes By, blev et typisk aalborgensisk Anlæg. Paa samme Maade som Byen var gennemskaaret af Aaer og næsten inddelt i en Række Halvøer, blev Karolinelund gennemskaaret af Aaer og Kanaler, hvor der svømmede Svaner omkring, medens Aalborgenserne stod inde paa Land og kastede Brød og Kager ud til dem. Det var et Stykke Aalborg-Idyl, der holdt sig, lige til den nye Tid holdt sit Indtog i Limfjordsbyen, lige til det moderne Aalborg opstod.

Det moderne Aalborg, der krævede Aaerne i Byen fjernet, krævede ogsaa Kanalerne i Karolinelund tildækkede. Den eneste Kanal, der nu er tilbage, er selve den Kanal, hvor Vandet fra Byens Aaer blev ledet ud i. Den løber i en Bue omkring Anlægget.

Pavillonens i Karolinelund er anlagt 1883, da der var Landmandsforsamling i Aalborg. Midlerne til den er skænket af Apotheker Lange, der boede som Rentier i Aalborg. Giverens Billede pryder nu en af Pavillonens Vægge. For faa Aar siden blev Pavillonens bygget om og blev da forsynet med en stor Glasveranda.

Karolinelund er det Anlæg i den østlige Gruppe, der ligger nærmest ved Byen. Fra Søndergade fører en Bro over Kanalen ind i Anlægget, og der er endvidere Indgang baade fra Gugvej og Hadsundvej. Det er Byens næstnyngste og mindste Anlæg; men det er navnlig i de sidste Aar bleven Gartnerens Kæledægge, saa det præsenterer sig nu i en smuk og tiltalende Skikkelse. I Oberst Brettevilles Dage laa det udenfor Aalborg; men siden er Byen og dens Næringsliv rykket stærkt ind paa det. Der er næppe en Plet, hvorfra man ikke kan se en Fabriksskorsten eller et Hustag. Byen er snart ved at trænge helt ind i Anlægget, alle Gangene fører ud til et stærkt befærdet Territorium i Byens Udkant.

Karolinelund er nærmest en stor og smukt vedligeholdt Have, hvor den østlige Bydels Beboere hver Eftermiddag sender deres Børn hen, og selv søger hen, naar de vil tilbringe et Par rolige Formiddagstimer eller et Par hyggelige Aftentimer.

Blegkilde

er Aalborgs yngste Lystanlæg. Det er paabegyndt omkring Midten af forrige Aarhundrede, og en af dem, der senere arbejdede ivrigt for Udvidelsen af dette Anlæg, var afdøde Fabrikant Fr. O bel. Han havde en Datter, der var syg og skulde ligge paa Landet, og han byggede saa en lille Villa, en Træbygning, hvor Familien boede om Sommeren. Derved kom han til at interessere sig for Stedet, og hans Interesse skyldes det først og fremmest, at Aalborg er dette Anlæg rigere.

Blegkilde ligger længst borte fra Aalborg af samtlige Anlæg. Men for nogle Aar siden, da den saakaldte »Slangegang«, en Spadseresti, der gik langs med Mølleaaen og endte lige ud for Blegkilde, eksisterede, var det en yndet Søndags-Fornøjelse for det ganske Aalborg at spadsere til Blegkilde. I Tillid til denne Spadseretur byggede en af Værterne en stor ny Pavillon. Men saa blev Mølleaaen fjernet og Slangegangen nedlagt, og Aalborgenserne spadserede nu andre Steder hen Søndag Eftermiddag. Skal man nu til Blegkilde, skal der bydes paa noget ekstraordinært; men den store rummelige Pavillon egner sig jo ogsaa fortræffeligt hertil.

Den travle By har heller ikke kunnet lade Blegkilde være i Fred. Cementfabrikken »Danmark« grænser umiddelbart op til Anlægget, og den er ikke altid en behagelig Nabo for et Anlæg.

I Modsætning til Karolinelund har Blegkilde altid været Samlingsstedet for det Ro-søgende Aalborg. Her tilbringer Rentieren og Pensionisten sin Eftermiddag, og naar Enkefruen eller den enligstillede Dame skal vælge Stedet, hvor hendes Fødselsdag skal fejres, kommer Blegkilde i første Række.

Saadan er Blegkilde om Dagen, men om Aftenen, naar Orkestret spiller op i den store Sal, saa tager det glade Aalborg Blegkilde med Storm. Det er et Sted, hvor baade »Celestin« og »Floridor« søger til — men hver til sin Tid.

Blegkilde ligger ca. 15 Minutters Gang fra Aalborg, der er udmærket Vej, Spadseresti og Cyklesti derud.

Foruden Cementfabrikken Danmark er Anlægget ogsaa Nabo med Aalborg Vandværk, og ikke langt fra Blegkilde ligger Gaarden »Sohngaardsholm«, paa hvis Marker Aalborgenserne første Gang stiftede Bekendtskab med en Flyvemaskine. Det var Svendsen, der fløj her, og Peter Nielsen kender ogsaa Sohngaardsholms Marker, han styrtede ned her under en Flyvning i Sommeren 1910.

Frederikskilde

er Byens ældste Anlæg. I 1902 holdt det 100 Aars Jubilæum.

General Moltke, for hvem der i 1821 blev rejst det Monument, der endnu staar for Enden af den gamle Allé, plantede i 1802 de første Træer herude. Før denne Tid var Stedet bekendt for den Kilde, der fandtes der. Dens Vand var det eneste, der var værd at drikke, og hver Aften kom Byens Piger her ud for at hente Drikkevand. Den Kilde findes endnu, den lille Bygning, der ligger ved Siden af den gamle Pavillon, er bygget uden om Kilden, og Springvandet, der i sin Tid laa foran, hentede sit Vandforraad fra Kilden.

General Moltke lod en Strækning, der gik fra Alléens nordlige Ende hen til en Høj, hvorfra der endnu findes Rester, beplante. Et stort Egetræ —

det blev væltet af Stormen for en halv Snes Aar siden — fandtes midt paa Højen, og her oppe sad de gamle Aalborgensere om Aftenen og saa paa Pigerne, der hentede Vand ved Kilden, og paa de unge Borgerdøtre og Borgersønner, der sværmede i Alléen.

Denne Strækning, en forholdsvis smal Stribe,

»Papegøjehaven« bag »Kilden«.

løbende parallelt med Landevejen, nu Vesterbro, var det oprindelige Anlæg.

Paa den østlige Side fandtes Papegøje-Haven, Skydebrødrenes Have, omtrent der, hvor de smithske Jernstøberier nu ligger. Men hele det nuværende østlige Anlæg var slet ikke til den Gang, og det sydlige Parti er anlagt langt senere.

I 1828 var Frederik den 6. i Aalborg, og Borgerne førte ham naturligvis ud i »Kilden«, hvor man arrangerede en Fest for ham. Man var saa begejstret

Hobrovej mellem Skovbakken og »Kilden«.

for Kronprinsen, at man bad om Tilladelse til at kalde det nye, haabefulde Anlæg for Frederikskilde, og Kronprinsen var igen saa begejstret for Borgerne

og Anlægget, at han i Faddergave skænkede Kilden, Frederikskilde, Ret til at bære Splitflag. Denne Ret har Anlægget endnu, og om Søndagen og Aftenen, naar der er Koncert, hejses Splitflaget.

Hvornaar det østlige Anlæg er anlagt, vides ikke med Bestemthed, det er sikkert lidt efter lidt bleven til. Efterhaanden som Byen udviklede sig, har man vel ment, at ogsaa Anlægget burde gøres større. I dette nye Anlæg, kun faa Skridt fra Kildehuset er der rejst en Statue af General Schleppegrell.

Den sydlige Del, der vender ud til Hobrovej og Kærvej, er det nyeste Frederikskilde, det er anlagt i Halvfemserne. I denne Del af Anlægget er der i Sommer bygget en ny Pavillon og i den Anledning foretaget forskellige Forandringer. Pavillonon, Terrassen foran, Bassin'et ved Luftbroen og Cyklestien fra Broen og ud til Enighedslund hører til det aller-nyeste Frederikskilde fra anno 1913.

Frederikskilde er den vestlige Bydels Karoline-lund. Det er om Eftermiddagen Yndlingspladsen for Bydelens yngste Beboere. Men det er tillige Byens mest populære Anlæg, og mere end noget af de øvrige hele Byens Anlæg.

I »Kilden« har Aalborgenseren aflagt Besøg lige fra den Tid, han laa i Barnevognen, her har han som ung Aften efter Aften siddet og lyttet til Musikken eller en Sommeraften sværmet rundt i Gangene. Her kørte han ud den Dag, han selv blev Ejer af en Barnevogn med tilhørende Indhold, og her sidder han endnu den Dag, han er bleven baade Bedstefader og Ridder af Dannebrog. »Kilden« er vokset op sammen med Aalborg, har udviklet sig sammen med Aalborg, forandret sig sammen med Aalborg, her mødes gammelt og nyt, ligesom inde i

Byen, intet Anlæg kan som dette vække gamle Minder hos Aalborgenserne og dog samtidig tilfredsstille de driftige Borgeres Trang til stadig at se noget nyt.

»Kilden« er Aalborgs Tivoli.

Skovbakken.

Da Frederik den 6. var paa Besøg i Aalborg, var han ogsaa oppe paa Skovbakken, eller rettere han var der, hvor Skovbakken senere blev anlagt. Der var nemlig ikke andet end en gammel Hytte, hvor man kunde faa Kaffe og Tykmælk. Men man inviterede nu alligevel Kronprinsen derop, og han blev naturligvis ogsaa begejstret her. Han ønskede, man skulde kalde Stedet for Frederiksminde — og han gav Hytten Tilladelse til at føre Splitflag.

»Frederikskilde« og »Frederiksminde« skal være de eneste Anlæg i hele Landet, der har Ret til at føre Splitflag. Det har ofte vakt Forundring, og hver Gang der kommer en ny Politimester til Aalborg, forbyder han Værterne i Anlægene at hejse Splitflaget. Men saa klager Værterne til Byraadets Udvalg for Lystanlægene, og det slaar i Bordet for Politimesteren. Et socialdemokratisk Udvalgsmedlem skal kunne den Tale udenad, som Frederik den 6. holdt, da han uddelte Splitflagene, den holder han for Øvrighedens Repræsentant — undertiden foregaar det pr. Telefon — og saa er der ingen Ting i Vejen. Splitflaget bliver atter hejst og faar Lov til at vaje, til der kommer en ny Politimester igen, saa gentager Historien sig.

Frederiksminde eller Skovbakken, som Anlægget populært kaldes, er i Modsætning til »Kilden« og Karolinelund anlagt af Byens Borgere. Det var Apotheker Kayserød, der tog Initiativ til at beplante de

Udsigt fra Skovbakken over Sportspladsen; i Baggrunden Amtssygehuset.

nøgne Bakker ved Frederiksminde. Kaye­rød var en ejendommelig Mand, han var Ejer af Løveapotheket og en meget anset Farmaceut, assessor pharmaciæ..

Han var kommen hertil fra København; men interesserede sig meget baade for Aalborg og dens Omegn. Ude ved Frederiksminde havde han en Have, og her ude gik han og fik Ideen at beplante Bakkerne.

Og saa opstod da Skovbakken, anlagt af Byens Borgere og værnet om af Byens Borgere, indtil det blev saa gammelt, at hverken Varme eller Storm kunde ødelægge det.

Kayerød gik selv rundt til sine Bysbørn og samlede den Kapital ind, der var nødvendig for at faa Bakken beplantet. Det var ikke store Beløb, der kom ind, men foruden Penge tilbød Aalborgenserne sin Arbejdskraft, lovede hver Aften at komme derud for at plante — og vande det Terrain, der allerede var beplantet. Man kunde hver Sommeraften se Aalborgenserne drage op paa Bakken og dér under Apothekerens Ledelse arbejde paa Byens Forskønnelse. Udvalget for Byens Lystanlæg bestod da af den ganske By.

Dette var omkring 1820. Men i 1821 var Sommeren saa hed, at det meste af det plantede gik ud. Kayerød var ulykkelig, men Borgerne gav hverandre Haandslag paa, at de vilde begynde forfra og ikke standse, før Maalet var naaet. Og Beboerne i Hasseris — ikke Villakvarteret, det eksisterede ikke den Gang — lovede at komme Byboerne til Hjælp. Efter en hed Sommerdag mødte Hasseris-Boerne med deres Vogne og kørte Vand op paa Bakken, saa Byboerne stadig havde Vand nok at komme i Kanderne.

Og anden Gang kronedes Bestræbelserne med Held.

I 1893 fik Skovbakken sin nuværende Pavillon, der afløste det gamle Frederiksminde. Frederik Obel var ogsaa her en af de ihærdigste for at faa denne

Plan realiseret og ydede et betydeligt Beløb til Bygge-
fonden. Pavillonens officielle Navn er Frederiks-

»Stærkassen«.

minde, men den kaldes altid — selv i Byraadssalen
— Stærkassen.

Anlægget er egentlig i to Etager. Pavillonen ligger
paa Toppen af 1. Etage, anden Etage er Bøgelunden,
hvor der spilledes Friluftskomedie i Sommer.

Til Ære for Kayserød rejste man i 1861 — 16 Aar efter hans Død — det Springvand, der staar lige ved Indgangen til Anlæget, og endvidere viste man ham den samme Ære, som man ogsaa har vist Bretteville — man opkaldte en Gade efter ham.

Ovenfor Skovbakken findes Aalborgs Dyrehavsbakke, en Festplads, hvor der om Sommeren arrangeres Folkefest. Og en saadan Festaften er der et Folkeliv heroppe, der næppe findes Mage til i Provinsen.

Her oppe har Skydebrødrene ogsaa deres Skydebane og deres Skydepavillon, en hyggelig lille Bygning, der ligger paa et af de smukkeste Punkter i Byens Nærhed. Man har paa Pladsen udenfor den en storlaaet Udsigt ud over Byen og Fjorden. I Skydepavillonen er der om Sommeren Varieté og Sommerteater.

— — —

Skovbakke-Anlæget er det første Andelsforetagende i Nordjylland, og et Andelsforetagende, der ikke er opstaaet paa Grund af Uenighed mellem By og Land, tværtimod, By og Land har netop her løftet i Flok.

Kolonihaverne.

Aalborg har Æren af at være den By, hvor de første Kolonihaver blev anlagt. København har villet forpagte Æren, og de københavnske Blade har udnævnt Torveassistent Hansen til Kolonihavernes Fader. Men det er godtgjort, at man allerede i 1884 paa nuværende Landslingsmand Jørgen Bertelsens Initiativ anlagde Kolonihaver i Aalborg, og først i 1885 begyndte man i København. De første Kolonihaver, der blev anlagt i Aalborg, laa øst for Byen paa det Terræn, der nu tilhører Privatbanerne,

det saakaldte Østerkær. Men de maatte nedlægges, da man begyndte at anlægge det store Privatbanenet.

Jørgen Bertelsen var i 1884 Formand for Arbejderforeningen, og han foreslog denne Forenings Bestyrelse at realisere Planen om at anlægge Kolonihaver eller Arbejderhaver, som de da kaldtes. Men

Kolonihave-Idyl.

saa lidt Forstaaelse havde man — selv i en Arbejderforening — af denne vigtige Sag, at man nærede alle mulige Betænkeligheder, da man skulde til at løse den. Jørg. Berthelsen lejede da selv en Del af Kommunens Markjorder og søgte om Tilladelse til at udstykke Parcellerne i Haver. Byraadet rystede paa Hovedet, da Sagen blev behandlet. Saadan noget havde man aldrig benyttet Byens Markjorder til før. Men langt om længe bevilgede man dog — om end

med stor Betænkelighed og paa et Utal af Belingelser — Andragendet.

Det var i 1884. Nu er Tanken anerkendt over hele Landet — ja i Udlandet med — og realiseret i de fleste Byer i Danmark. Men det var fra Aalborg, Idéen kom, og Aalborg har da ogsaa stadig været den anførende paa dette Omraade. I 1884 anlagdes i Aalborg 85 Kolonihaver, i 1887 forøgedes Antallet med 92 nye Haver, og for Tiden er der godt 900 Kolonihaver i Aalborg.

Da Banen forstyrrede Idyllen øst for Byen, blev Haverne flyttet til den sydlige Del af Byen, paa et Terræn, der grænser op til Hobrovej, Kærvej og Banelinjen. Omtrent ved Siden af Frederikskilde ligger disse Haver, der er de ældste Kolonihaver. Navnet paa Foreningen er endnu: Aalborg ny Arbejderhaver, skønt mange andre end Arbejdere ogsaa har Haver her. Men det Navn gav man Haverne, da man anlagde dem ude paa Østerkæret, og det er man bleven ved at holde paa.

Der er 185 Haver her, men overalt i Udkanten af Aalborg findes der nu Kolonihaver. Ved Kastetvej findes en Samling Haver, hvis Antal naar op til 200, og langs med Banelinjen helt op til den faste Bro, har Jernbanemændene deres Kolonihaver. Det er i den nordlige—nordvestlige Del af Byen; men ogsaa i den østlige Del af Byens Udkant har Kolonihaverne holdt deres Indtog. Paa den Del af Privatbanernes Terræn, der endnu ikke er benyttet — altsaa paa det Sted omtrent, hvor de første Kolonihaver laa — har Jernbanemændene ogsaa anlagt en Del Haver, og ved den store Eksercerplads har baade Underofficererne og et Selskab, der har lejet Jord af Kommunen, Kolonihaver. Og endelig har Købmand

P. Brix ladet en Del af sin Ejendom oppe ved Skovbakken udstykke til Kolonihaver.

Men Mønsterhaverne er dog den gamle Forenings Haver, som de Rejsende faar at se, endnu inden Toget standser ved Aalborg Banegaard. Her var det ogsaa, at Kongen var paa Besøg under sit Ophold i Aalborg i 1908 og blev budt Velkommen af Jørgen Berthelsen og Foreningens Formand, Købmand Schrøder, der har arvet Jørgen Berthelsens Interesse for Kolonihaverne. Denne Forening er Senior-Foreningen, ikke blot for Aalborgs, men for hele Landets Kolonihave-Foreninger, og mangfoldige Gange har dens ledende Mænd bistaet nye Foreninger — baade i Ind- og Udlandet — med Raad og Daad.

Kolonihaverne er en Aalborg-Idé, der har vundet Verdens-Anerkendelse, noget, der er karakteristisk for Aalborg, et Stykke Idyl, som den nye Tid har givet til Erstatning for den Idyl, den tog fra det gamle Aalborg.

Ernst Eysner.

Sporten i Aalborg.

AALBORG har Ry for at være mere letsindig og letlevende, end en anstændig dansk Provinsby har Lov til at være, og det kan jo heller ikke hjælpe at nægte, at Byen morer sig; men dette er ikke ensbetydende med, at Aalborgenserne er blødgtige, Whisky- og »Harald Jensen«-drikkende Individider; man lever bare stærkt i en stærk og sund By.

Det er egentlig ganske forbavsende, at Limfjordsbyen, hvor Friluftskoncert paa 5 Steder og 2 Sommervarieteer m. m. m. Aften efter Aften kalder paa Ungdommen — og ingenlunde forgæves, er Landets betydeligste Sportsby, naar København fraregnes; men de tørre Tals Bevis lader sig ikke bortforklare, og et enkelt vil være tilstrækkeligt til at bevise det: Paa Jydsk Boldspil-Unions Turneringsplan er opført 8 a 9 Fodboldhold fra Aalborg, næst efter kommer Aarhus, der kan præstere 4.

Nu skal det ganske vist ikke nægtes, at Fodboldspillet er Aalborgensernes Yndlingssport, men ogsaa paa andre Sportsomraader — fri Idræt undtagen — er Aalborg forud for Landets andre Provinsbyer. Byen vrimler af Kricketspillere, Tennisspillere, Roere, Gymnaster, Atleter, Skytter, Sejlsportsmænd o. s. v. Mange har mer og mindre glansfulde Sejre at pege

paa, og Tallet paa dem, der driver Sporten alene for Sportens og Motionens Skyld uden Tanke for Sejre i Konkurrencer, er meget stort.

Hvoraf kommer dette frodige Sportsliv? Ja, hvorfra kom de Tusinder af Skøjteløbere, som hver eneste frostklar Vinteraften lader de blanke Jærn hvine over Isen paa den kommunale Skøjtebane ved Hobrovej? Der kom jo saa mange, at den store Plads

Skøjteløb paa den kommunale Skøjtebane.

straks blev for lille. Svaret kan kun blive det glædelige, at de kom fra en By med sundt og frisk Blod i Aarerne og med Lyst til at lade det rulle rask, medens Lungerne suger den friske Vesterhavsvind.

Og saa er der yderligere det at notere, at de Aalborg-Sportsmænd og -Damer hidtil saa temmelig har vidst at hjælpe sig selv. Kommunen har, bortset fra Skøjtebanen, der om Sommeren frembyder en meget lille og daarlig Sportsplads for nogle af Boldspillerne, saa godt som intet gjort for at hjælpe Idrætten, og navnlig vore Boldspillere har siden den

første Begyndelse i 1883 haft meget primitive Forhold at virke under. Dette skal dog ikke bebrejdes Byens vise Raad; thi Sportsmændene har simpelthen ikke forlangt noget før nu, da Forholdene tvinger dem til det, hvis de ikke vil se deres By miste sin Sports-Position, og det skal erkendes, at Kommunen straks har været lydhør overfor Sportsmændenes Ønsker, saa at den Tid næppe er fjærn, da Aalborg faar sit Stadion. Vi har allerede flere gode Tennisbaner, og Roerne har en nydelig Pavillon ude ved Fjord-anlægget.

Som man kan tænke sig, har Aalborg-Sporten allerede en glørværdig Historie. De største Triumfer har Aalborgs Kricketspillere at opvise, idet de to Gange har besejret 1. Kl. københavnske Hold, nemlig »Østerbros Boldklub« og selve »Københavns Boldklub«. Det gaar ikke denne Sportsgeneration af Minde, hvorledes Plass' og Ove Rasmussens antikverede »Underarmsbolde« fik de københavnske Gærdepinde til »at rasle« under Publikums Jubel. Saa vidt jeg erindrer, faldt der 10 af K. B.'s fine Gærder for lige saa mange Points. Sagen var, at Københavnerne stod ganske hjælpeløse overfor den i København for længst afskaffede og glemte Underarmskastning. Da Københavnerne kom igen, havde de øvet sig ogsaa paa den Slags Bolde, og de fik Hævn, men det kneb, for Sejren blev kun 1 Point og 1 staaende Gærde.

Vore Fodboldspillere har aldrig kunnet besejre 1. Kl. københavnske Hold; men de stod i mange Aar som Provinsens ubestridt bedste, og de tog 6 Sæsoner i Træk Jyllandsmesterskabet, idet »Jyllands Skræk«, som Aalborg Fodboldklubs 1. Hold populært kaldtes, i denne Periode ikke tillod noget andet jydsk Hold at komme sig nærmere paa Livet end 6 Maal mod 0.

Fodspillernes Energi og Lærvillighed illustreres klarest ved Altonaer Fussballklubs to Besøg i Aalborg. Første Gang sejrede Tyskerne med 12 Maal mod 0; men da de 2 Aar efter kom igen, havde Aalborgenserne lært dem Kunsten af og besejrede dem.

I de senere Aar har Aalborgenserne ikke kunnet fastholde Mesterskabet, fordi de sydjydske Klubber har faaet bedre Forhold at arbejde under; men Aal-

Kaproere paa Fjorden.

borgenserne har stadig været med i Finale-Kampen, og med det Kendskab, jeg har til de aalborgensiske Fodboldspillere, tør jeg godt spaa Sydjderne nye trange Tider, naar Aalborgenserne faar deres Baneforhold i Orden.

Tennisspillet har hidtil ikke været saa populært som de to foran nævnte Sportsgrene; men det har smukke Resultater at opvise, og dets Popularitet er i saa rivende Udvikling, at det maaske bliver lige

saa farlig en Konkurrent til Fodboldspillet, som dette har været til Kricketspillet.

Vore Roere har i mange Aar arbejdet ihærdigt, og de har stedse faaet Ros for deres smukke Roning; men Sølvtøjet har de andre taget, kun i Vejle har Aalborg i de senere Aar opnaaet en Sejr. Hver Sommeraften og hver Søndag færdes vore Roere imidlertid stadig paa den friske og næsten altid urolige Fjord, og vinder de end sjældent Sejrens Palmer, saa vinder de dog Sundhed og solbrunet Hud.

Gymnasternes Skytspatron er Fabrikant Sofus Raaen, som man slet ikke kan undgaa at nævne i en Omtale af Aalborg-Sporten; thi han er altid beredt til at gaa i Spidsen, naar Sportsmændene paa kalder Borgerskabets Støtte i en eller anden Anledning. Hr. Raaen har som Regel Glæde af sine Gymnaster, senest i Aar sejrede de i en Konkurrence med Randers.

Vore Skytter er saa frygtede, at Aalborg er blevet isoleret som en særlig Kreds i Amtet, og de øvrige Skytter i Amtet betragter paa Forhaand en Konkurrence som haabløs. Aalborg-Skytterne har nu sat sig for at ville besejre Gøteborg. Første Gang mislykkedes det, men man haaber paa bedre Lykke i Fremtiden.

Atleterne kan glæde sig ved stor Popularitet, og de klarer sig som Regel fint overfor de andre stærke Jyder, baade naar det gælder om at lægge Skuldre mod Madrassen og løfte Jærnvægte fra den. Man nærer et næppe helt ugrundet Haab om engang at se en aalborgensisk Atlet som Sejrherre ved de olympiske Lege.

Foruden de nævnte Sporter drives her Sejlsport, Svømning, Golfspil, Hokey, fri Idræt m. m. Der savnes kort sagt ikke nogen Art Sport i Aalborg,

og hver Art har sine ivrige Dyrkere og sit interesserede Publikum.

Sporten er et Tidens Tegn, og dens rige Udvikling i Aalborg viser, at Byen er paa Højde med Tiden og Tidens Krav om sunde Legemer.

Hemmer Hansen.

Aalborg Handelsforening og Aalborg Haandværkerforening.

I.

Aalborg Handelsforening.

Naar Aalborg Bys Historie skal skrives, vil et væsentligt Afsnit nødvendigvis komme til at omhandle »Aalborg Handelsforening«s Udvikling.

Denne Organisation er et med Byens Historie, og den har gennem Tiderne været med til at præge Byens Liv og Udvikling.

Som Landets ældste Handelsforening frembyder dens Historie adskilligt af Interesse. Og dens Gilde-skraa, Protokoller og øvrige Papirer, som opbevares paa Stiftsbiblioteket, er udmærkede Kildeskrifter.

Foreningen i sin nuværende Skikkelse fejrer i Aar 50 Aars Jubilæum. Men dens Oprindelse ligger betydeligt længere tilbage i Tiden.

I Aaret 1431 oprettedes »Guds Legems Lav« af Borgmester Peder Ilfarsen. Dette Lav blev et af de mest bekendte og højest berømte Lav i Landet; mere populært betegnedes Lavet: »Papegøjegildet«. Dette Navn fremkom ved, at Brødrene holdt aarlige Fugleskydninger, ved hvilke de skød til »Papegøjen«, som opstilledes i »Papegøjehaven«, nu »Kilden« udenfor Vesterport.

Papegøjegildets Formaal var at støtte og under-

bygge Handelen og dens Mænd, samtidig med, at Medlemmerne samledes til Selskabelighed.

Gildet fik 1441 sine første Statutter stadfæstet af Kristoffer af Bayern. Senere har Gildet som de fleste Organisationer haft sine Stilstandsperioder, der ofte truede med at standse hele Virksomheden. Dog, »Guds Legems Lav« har været undergivet sær himmelsk Naade og er bevaret gennem Tiderne, til det nu staar som en meget stærk og handlekraftig Organisation.

Størst Betydning har Papegøjegildet haft siden det i 1863 som Følge af Næringsloven blev omorganiseret under Navnet: »Aalborg Handelsforening«. Mange er de Opgaver, den har medvirket til at løse, og blandt de største er Ordningen af Havneforholdene og Sejladsen paa Fjorden. Det var saaledes Handelsforeningen og dens Mænd, der arbejdede flittigt for at faa uddybet Sejlløbet over Hals Barre, et Arbejde, der senere viste sig at være af uvurderlig Betydning for Byen.

Allerede i 1463 fik »Papegøjegildet« sin egen Bygning, der stod uforandret til 1737, da den blev restaureret. I Aaret 1800 blev den ombygget, og man mente nu at være sikret mod Pladsmangel i en længere Aarrække. Men i 1847 maatte man paany ombygge Ejendommen.

Skæbnen vilde imidlertid, at den gamle Gaard helt skulde forsvinde, og i 1888 blev den nedrevet for 1889 at give Plads for det statelige »Kompagnihus«.

Af »Aalborg Handelsforening«s Mænd maa først og fremmest nævnes en af dens første Formænd, afdøde Købmand E d w. T. A n d e r s e n; senere virkede blandt andre Konsul W o r m med stor Energi som

Foreningens Formand, og i hans Efterfølger, Konsul Rechnitzer, har Foreningen ligeledes en virksom

»Kompagnihuset«.

og indsigtfuld Leder, der fører den videre i samme udmærkede Spor.

Af Legater er der i Tidens Løb tilfaldet Foreningen et meget anseligt Antal. Disse er samlede i en Fælleskasse, »Aalborg Købmænds Hjælpekasse«,

og dens Formue beløber sig nu til ca. 200,000 Kr. Det største Legat, Foreningen har modtaget, er fra Købmand Oehlenschläger, der var en af de faa Provinskøbmænd, der har tjent Penge paa Børsen. Legatet er paa 40,000 Kr.

Foreningens Legatformue er nu saa stor, at praktisk talt alle trængende Købmandsenker kan modtage en ikke ubetydelig aarlig Understøttelse.

Med nogen Ret kan man sige, at »Guds Legems Lav« har fostret 2 andre Foreninger, idet det broderlige Skydeselskab i 1799 er udgaaet fra Købmands-Lavet, der fra dette Tidspunkt udelukkende beskæftigede sig med Handelens Interesser. Og det er vel ogsaa nok saaledes, at Klubben »Enigheden« er en Aflægger af Lavet, selv om dens Fremkomst omkring ved Aaret 1800 direkte skyldes det overalt opløbstrende Klubliv, der samlede Tidens store Aander.

Klubbens Formaal i vore Dage er kortest udtrykt: Selskabelighed. Og Klubben »Enigheden« samler ofte sine Medlemmer til Sammenkomster af kunstnerisk og selskabelig Art. Den nuværende Formand er Stationsforstander Hegelund, Privatbanerne.

I tidligere Tid samledes Medlemmerne om Sommeren i Klubhuset i »Enighedslund«. Adskillige erindrer endnu, hvorledes man kunde se nogle faa Mennesker opholde sig indenfor den afstukne Grænse, hvor et ofte ret stort Orkester musicerede. Alt var stift og fornemt, og der kunde ikke være Tale om at udvide Rammen for Retten til Medlemsskab. Men ogsaa denne Grænse maatte falde, og nu er det saaledes, at ethvert hæderligt Menneske, der har Raad til det, kan blive Medlem.

II.

Aalborg Haandværkerforening.

Den 29. November 1898 fejrede Aalborg Haandværkerforening 50 Aars Jubilæum, den er altsaa en adstadig Organisation paa 65 Aar. Og det er næsten, som denne Alders højtidsfulde Ro præger den i alt, hvad den foretager sig; dog slaar den sig ved Lejlighed løs, f. Eks. ved de aarlige Karneval.

Foreningens første Aar var Kampens og Uenighedens Tid. Famlende stod de vekslende Bestyrelser i Arbejdet for at skabe en solid og betydningsfuld Organisation, men ofte syntes det at glippe. Dog hver Gang Skuden var ved at tørne mod et Skær, kom et frisk Vindpust og førte den ud i rum Sø — idet mindste for en Tid.

Det var egentlig først efter, at Skomagermester Mørch i 1871 havde overtaget Førerskabet, at Foreningen faldt til Ro og mere intensivt tog fat paa sine Opgaver.

Foreningens Formaal gaar ud paa at virke for almengavnlig Oplysning til Aandens Forædling, og iøvrigt alt, hvad der tjener til Haandværkerstandens Velfærd.

Dens Virksomhed var i flere Aar næsten udelukkende at give Adgang til Læsning; i samme Tidsrum kaldte man altid Haandværkerforeningen for Læseforeningen.

I samme Periode skete der en Begivenhed, der set med Nutidsøjne virker noget pudsigt. I 1863 vedtog man paa en Generalforsamling, at »Aalborg Stiftstidende« som »skadelig indenlandsk Literatur« ikke maatte fremlægges i Foreningens Lokaler. Denne Vedtagelse fremkaldte en Generalforsamling, der under

meget stormende Former blev afholdt paa »Dramatiken« i Januar 1864. Paa denne Generalforsamling vedtog man atter at anskaffe det banlyste Blad; men samtidig blev der givet en Misbilligelse af den Aand, hvori Bladet redigeredes. Kun én Haand blev rakt i Vejret mod Misbilligelsen. Hvorledes mon man nu vil stille sig ved en saadan Afstemning?

Haandværkerforeningens Bygning.

Senere er adskillige priselige Opgaver bleven løste; saaledes Oprettelsen af en Haandværkerstiftelse. De første Penge til Formaalet var 469 Rdlr. 8 Sk., der var Overskud ved en Basar, som blev afholdt i 1872. Der skulde dog gaa nogle Aar, inden det lykkedes at rejse fornøden Kapital. Men ved Juni Termin 1887 kunde man købe og kontant betale det gamle »Lakerhus« i Kayserødsgade. Og her indrettedes da den første Stiftelse.

Stiftelsen ejer nu en Bygning med 24 Friboliger og en Formue paa 40,000 Kr. Dertil kommer 75,000 Kr. i Legatmidler.

Foreningens Arbejde for Haandværkets Udvikling vises blandt andet ved, at den yder Tilskud til »Teknisk Skole« og »Teknologisk Institut« og ved, at den aarlig uddeler 5 Stipendier til unge Haandværkeres videre Uddannelse. Endvidere ofrer Foreningen betydelige Beløb paa Læseværelset og Biblioteket, der nu tæller ca. 10,000 Bind.

En Forening som denne har jo ganske naturligt sin egen Bygning. Og denne er tilmed ret imponerende at skue, som den ligger med Facade mod Toldkammerbygningen og Østeraa. I det indre rummer den et stort Antal hyggelige og praktiske større og mindre Lokaler. Ofte er der bygget og ændret ved Ejendommen, før den kom til at staa som et smukt Hele.

Sidste Gang, der blev bygget, var i 1906. Foreningen havde i 1904 købt den gamle »Jacob Himmerigs Gaard«. Denne blev nedrevet, og paa Grunden opførtes en Tilbygning til de tidligere Lokaler.

I »Jacob Himmerigs Gaard« fandt man den bekendte »Aalborg Stue«. Denne, der er vurderet til 20,000 Kr., er nu opstillet i Musæets historiske Afdeling. Endvidere fandt man i en saakaldt »Holberg-Stue« en Række interessante Billeder, som engang i Fremtiden, naar Foreningen faar Penge dertil, vil blive restaurerede og ophængte i en dertil indrettet Stue.

Aalborg Haandværkerforening ledes af en Bestyrelse paa 7 Medlemmer samt et Repræsentantskab paa 25 Medlemmer. Dens nuværende Formand er

Fabrikant Berbom, der har gjort et udmærket Arbejde i Foreningens Tjeneste.

Blandt Foreningens tidligere Ledere vil man sent glemme et Par Mænd som førnævnte Skomagermester Mørch og Overlærer J. M. Bøcher, der begge har udfoldet en anerkendelsesværdig Virksomhed.

P. Dines Pedersen.

Aalborg Havn.

EN Havn med tilstrækkelig Vanddybde for de oversøiske Dampere, liggende 4 Mil inde i Landet og forbundet med Havet ved et let besejleligt Farvand, omgivet paa alle Sider af et godt og velbebygget Opland, der er gennemskaaret af et Net af Jernbaner, er Hovedgrunden til Aalborgs stærke Vækst i den sidste Snes Aar.

Indtil et godt Stykke ned i forrige Aarhundrede var Aalborg Jyllands betydeligste By, men herefter kommer en Nedgangsperiode, der skyldes Adskillelsen fra Norge 1814 og Aggerkanalens Gennembrud 1825, der gjorde de vestlige Limfjordsbyer delvis uafhængige af Aalborg, og som medførte Tabet af en af dens store Indtægtskilder — Silden.

I den følgende Tid synes den ikke at kunne holde Trit med Udviklingen af de andre jyske Byer, og den bliver fuldstændig overfløjet af Aarhus, der ved sine Jernbaneforbindelser med de vestlige Limfjords egne berøver den en Del af dens naturlige Opland.

Det blev dog snart indlysende for Byen, at skulde den ikke helt sække agter ud i Kapløbet, maatte den arbejde energisk paa at forbedre sine Færdselsveje; og de to Opgaver, der først maatte løses, var at skaffe en Broforbindelse med Vendsyssel til Erstatning for

den primitive Færgeforbindelse og at gøre Havnen tilgængelig for dybtgaaende Skibe.

Pontonbroen, der forbinder Hovedlandevejene Syd og Nord for Fjorden, lykkedes det Aalborg allerede i 1865 at faa aabnet for Færdselen — et dristigt Foretagende, thi Byen maatte paatage sig Arbejdet alene uden at opnaa Tilskud fra Staten eller de interesserede Amtskommuner, og den efter Datidens Forhold enorme Anlægssum af 230,000 Rdlr. fik mangen Borger til betænkelig at ryste paa Hovedet.

Men Forbedringen af Søvejen gik kun langsomt og mødte en Række Vanskeligheder fra alle Sider.

Selve Limfjorden fra Hals til Aalborg har en Dybde i Renden af 6 Favne og mere og er altsaa tilstrækkelig dyb for de største Skibe, men uden for Hals, ca. 2 Kvartmil fra Land, ligger en Barre med Vanddybder, der gaar ned til 10 à 11 Fod, og spærrer Indsejlingen.

Og Aalborg Havns Historie siden Midten af forrige Aarhundrede er Historien om Uddybningen af »Hals Barre«; en Historie om en By, der uden Hjælp eller Støtte fra nogen Side kæmper for Livet med de til Raadighed værende Midler.

I 1859 lader Havnen med en Bekostning af 500 Rdlr. Forholdene paa Barren undersøge og henvender sig til Ministeriet om Støtte til Sagens Fremme, men Ministeriet kan ikke have med Sagen at gøre.

I 1865 lader Handelsforeningen for sin Regning udarbejde Projekter til Uddybning til 12 og 14 Fods Dybde (Udgifterne anslaaes til henholdsvis 15,400 Rdlr. og 56,500 Rdlr.) og indgiver gennem Byraadet et Andragende til Regeringen om, at Uddybningen maa blive foretaget, og samtidig indsender Aalborg Amts Landboforening et lignende Andragende.

Men Ministeriet henholder sig til Vandbygningsdirektørens Erklæring om, at Nyttens af Udgravningen er højst problematisk, da den gravede Rende sandsynligvis straks vil tilsande igen, og meddeler, at man vel ikke vil modsætte sig et Forsøg paa at opnaa 12 Fods Dybde, men der vil ikke kunne ventes noget

Fra Havnen.

Tilskud hverken fra Statskassen eller de andre Limfjordsbyer.

Sagen hviler nu i nogle Aar, men efter i 1873 at have foretaget en Uddybning til $11\frac{1}{2}$ à $11\frac{3}{4}$ Fod ved Hjælp af Havnens eget Materiel (Udgiften herved androg 13,647 Kr.) indgaar man i 1876 med et fornyet Andragende til Ministeriet om, at der maa blive uddybet til 14 Fod, helt eller delvis paa Statskassens Regning.

Andragendet faar samme Skæbne som dets For-gængere, det afvises pure under Henvisning til en ny Erklæring fra Vandbygningsdirektøren.

De følgende Aar bragte forskellige Forslag men alle uden Resultat. I 1880 vedtog man at udskrive en Konkurrence om Tilvejebringelsen af et dybere Løb og at anvende 4500 Kr. til Præmier for de bedste Planer under Forudsætning af, at Ministeriets Sagkyndige vilde bedømme Planerne. Ministeriet havde ikke noget imod, at Konkurrencen udskreves, men at bedømme Planerne maatte Byraadet selv om, det kunde man ikke indlade sig paa. Næste Aar henledte en af Vandbygningsvæsenets Ingeniører Byraadets Opmærksomhed paa, at en Sandpumpningsmaskine mulig kunde være anvendelig, men en Henvendelse til Ministeriet om at lade et Forsøg foretage blev uden Resultat.

Men nu maatte det være Alvor; Byraadet bevilgede 200,000 Kr. til Anskaffelse af en Dampmudder-maskine; en Ansøgning til Ministeriet om Statstilskud nægtedes saavel som et Andragende om Fritagelse for Indførselstold af Maskinen.

I 1883 begyndte Muddermaskinen »Hals« sit Arbejde; i 1885 havde man et 100 Fod bredt og 15 Fod dybt Løb, og i 1889 var man naaet til 17 Fods Dybde. I de nærmest følgende Aar indtil 1896 slog man sig til Ro hermed og nøjedes med at foretage den aarlige Oprensning; — det viste sig trods alle Sortseere, at Renden stod sig godt, og at Tilsandingen var meget mindre, end man havde ventet.

I 1897—98 gik man lidt videre og naaede til 18 Fod, og i 1899 tog man det næste store Skridt, idet man tilvejebragte en Dybde af 22 Fod. Og endelig i 1907—08 foretoges det sidste store Arbejde, en

Uddybning til 24 Fod, samtidig med at Bundbredden forøgedes til op imod 200 Fod; og herved vil det sikkert blive staaende foreløbig. Det har forøvrigt vist sig, at efterhaanden som Renden bliver dybere, bliver den aarlige Tilsanding mindre, da den ind- og udgaaende Strøm i den dybe Rende er bleven kraftigere.

Samtidig med at Havnen blev tilgængelig for større Dampere, gjorde den stedse stigende Skibsfart det nødvendigt, at Fjorden blev til at besejle ved Nat saavel som ved Dag. Medens Staten belyser Indsejlingen til Hals ved faste Fyr paa Sydsiden af Fjorden og et Fyrtaarn (tidligere et Fyrskib) ca. $\frac{5}{4}$ Mil fra Land, har Aalborg paa egen Bekostning gjort Fjorden tilgængelig ved et System af Ledefyr i Farvandet fra Hals til Aalborg; Anlægget, der toges i Brug i 1896, har kostet ca. 35,000 Kr., og Udgiften ved Fyrenes Drift, der udgør ca. 6000 Kr. aarlig, afholdes alene af Aalborg.

Endelig skal anføres, at Havnen allerede i 1890 anskaffede Isbryder- og Bugserbaaden »Frem«, der har gjort fortrinlig Nytte.

Hvad selve Havnen angaar, da bestaar den af Bolværker direkte langs Fjorden, et Par mindre, ældre Bassiner ud for den gamle By og et større Bassin ved den nye Østre Havn. Den gamle Del af Havnen er ikke undergaaet større Forandringer i Løbet af det sidste Kvartaarhundrede; de gamle Bolværker paa 15—18 Fods Vanddybde staa der endnu; de fleste af dem trænger stærkt til Fornyelse. En væsentlig Forandring er dog sket: en Del private Ejendomme, der havde Bolværks- og Strandret, og som laa og spærrede for Udviklingen, er købt af Havnen (der er hertil medgaaet ca. 700,000 Kr.) og

anvendt til Forbedring af Færdselsforholdene og til Oplagspladser.

Havnens Udvidelser er sket mod Øst og Vest. Mod Vest er i Aarene 1896—99 opført et 400 Fod langt Bolværk paa 17 Fods Vanddybde samtidig med, at et godt 4 Tdr. Land stort Areal indenfor er op-

Beddingerne.

fyldt. Arbejdet, der kostede 260,000 Kr., var meget besværligt paa Grund af de daarlige Bundforhold, idet nogenlunde god Bund først findes i et halvt Hundrede Fods Dybde.

Omtrent samtidig hermed vedtoges den store Udvidelse mod Øst — Bygningen af »Østre Havn«. Denne omfatter et Bassin paa 5½ Tdr. Land indfattet af Kajmure af Beton beklædt med Granit samt ca. 1400 Fod Bolværk mod Fjorden. Ved Bassinets

Østside byggedes 4 Ophalebeddinger, hvoraf den største er beregnet paa Optagning af Skibe paa indtil 750 Tons Egenvægt. Hele Anlægget sammen med Uddybningen af Barren og Ombygningen af Hals Havn kostede ca. 1½ Million Kroner.

Havnens nuværende Størrelse kan oplyses ved et Par Tal. Bolværkernes samlede Længde er ca. 9150 Fod (i 1885 3900 Fod), Varebevægelsen paa Havnen i bestuede Tons var i 1912 580,000 Rg. T. (i 1890 130,000 Rg. Tons).

Mod Øst og Vest har Aalborg Havn en Slags Fortsættelse i forskellige Anlægsbroer for private Virksomheder, Aalborg Portlandcementfabrik, Cementfabrikken Norden, Svovlsyrefabrikkerne m. fl. De Broer, der ligger indenfor Byens Grænse, betragtes som hørende til Havnen, hvad Havneafgifter angaar, hvorimod der for de to Cementfabrikkers Broer, der ligger udenfor denne Grænse, betales et lille, fast aarligt Bidrag til Havnekassen paa ialt 4000 Kr., der maa siges at være et saare beskedent Vederlag for de Goder, Aalborg til Gengæld hyder: Opmudring af Indsejlingen og Belysning af og Isbrydning paa Fjorden. Vor Genbo Nørresundby Havn har disse Goder aldeles gratis.

Aalborg Havns Status er god, og Havnen ser med Fortrøstning Fremtiden i Møde trods de store Arbejder, den nærmeste Tid vil bringe; et Millionprojekt til Ombygning af Bolværkerne udfør den gamle By er udarbejdet og under Overvejelse i Byraadet, og Erhvervelsen af de to sidste private Ejendomme, der støder ud til Fjorden, bliver for hvert Aar mere paa-trængende, da de hindrer en Gennemførelse af Havnebanen til Havnens vestlige Del. — Men Havnen ser

lyst paa Fremtiden, baade »Varebevægelsens« og »Havne- og Bropengenes« Kurve gaar den rigtige Vej, Aalborg tror paa sin Fremtid som Havneby; og hvorfor skulde Byen med de driftige og foretagsomme Borgere, der trods al Modstand ude fra løste Spørgsmaalet Hals Barre, ikke kunne løse de Opgaver, Fremtiden bringer.

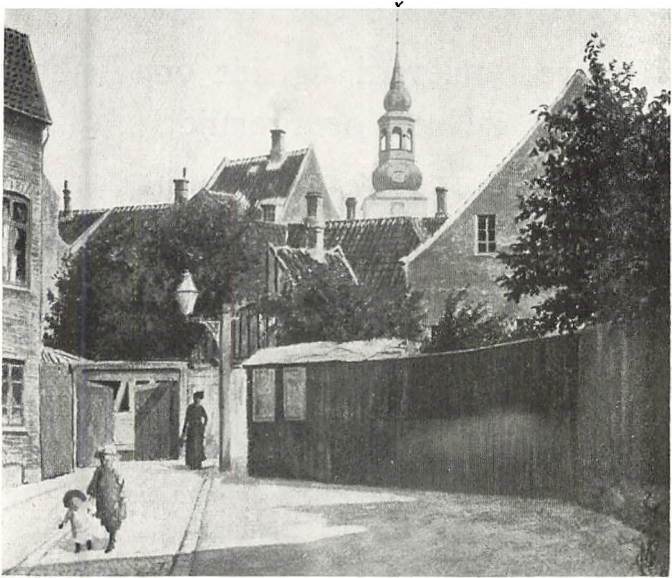
Den nye Boulevard og lidt om Aalborg i Nutid og Fremtid.

DA de nordjydske Privatbaner var anlagt, blev der truffet en Ordning med Statsbanerne om fælles Personbanegaard i Aalborg. Denne Ordning blev medvirkende til, at Statsbanegaarden maatte flyttes. Den blev flyttet fra sin daværende Plads, nu Privat-ejendommen »Grønnegaarden«. ca. 300 Meter mod Syd, den Gang uden for Byen paa den flade Mark ved Frederikskilde. Men den nye Banegaard skabte hurtig et nyt Kvarter, som stadig udvider sig med nye Karréer Øster ud mellem Jyllandsgade og det noget ældre Kvarter Syd for Danmarksgade.

Banegaardsflytningen medførte, at Aalborg voksede sig skæv. Den gamle Færdselslinie mellem Bane og Havn: Jernbanegade—Algade—Gammeltorv—Østeraa blev forladt. Der blev anlagt et nyt Stykke Gade med Allétræer fra den nye Banegaardsplads til Danmarksgade, og ad den gik Færdselen fra Banegaarden til Forretningskvarteret. Men fremmede, som vilde den Vej, gik ofte forkert i Byen. De gik ad Danmarksgade og endte i Karolinelund. Eller de forvildede sig i Skottergaarden eller Hjelmersstald eller en anden Gyde eller Vandgyde. At de skulde op gennem Kirkegyden, en Passage, der

vanskelig lod sig gennemtrænge med opslaaet Paraply, trodsede enhver fornuftig Betragtning.

Hovedstrømmen maatte dog følge denne Vej, som gik ad Smøgen bag ved Bleggaarden gennem Kirkegyden og Porthvælvingen ved Budolli Kirke til Gam-

Fra Boulevardkvarteret før Gennembrudet.

melrtov. Det var den nærmeste, naar man skulde til Torvene, Havnen eller Bispensgade.

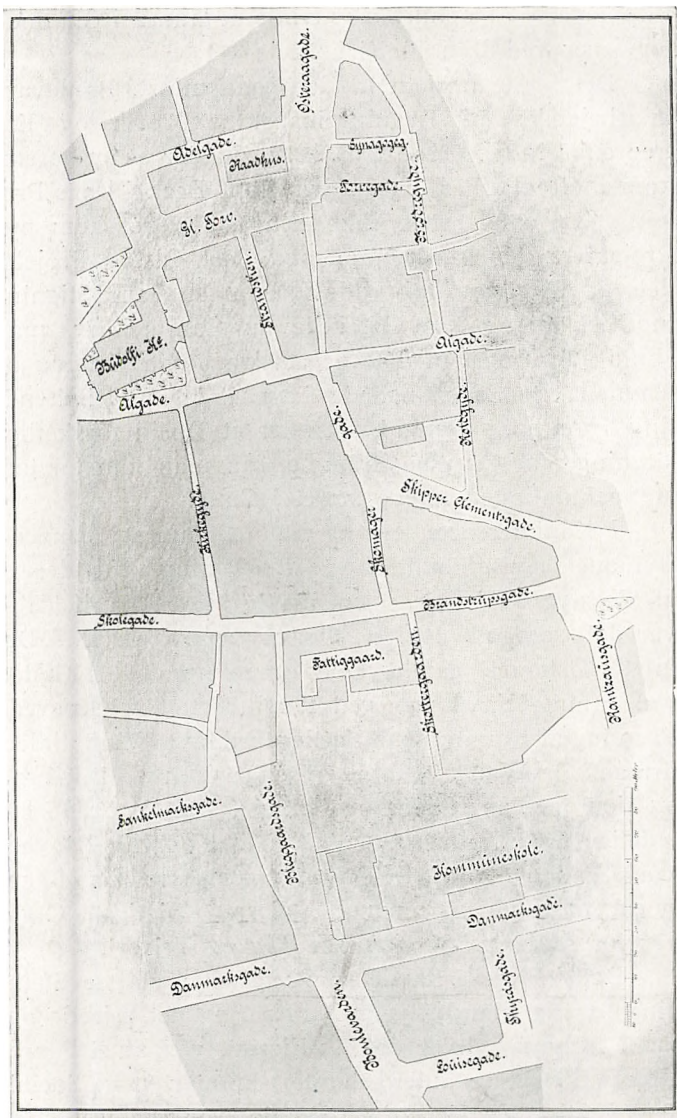
— De første Planer om at faa rettet Skævheden begyndte for en halv Snes Aar siden saa smaat at dukke op. Man var klar over, at der skulde en kraftig og kostbar Operation til, og man søgte da først den korteste Vej for et Gennembrud, den lige Linie i Fortsættelse af den gamle Boulevard, altsaa en

Forlængelse af denne, som vilde udmunde i Gammeltorv nær ved Budolfi Kirke.

Det første Projekt til den gennemførte Boulevard udarbejdedes af Bygningsinspektør Beck og Entreprenør N. C. Olsen og blev, da der senere fremkom andre Planer, naturligvis døbt Beck-Olsens Projekt. Og det varede ikke længe, før der kom nye Projekter. Man indvendte mod Beck-Olsens Projekt, dels at den nye Gade vilde faa en for stærk Stigning mod Algade, dels at det ikke var Gammeltorv, man skulde forbinde med Banegaarden, men Østeraa og Havnen. Da Sagen naaede frem til offentlig Behandling i Aalborg Byraad, var der et Dusin forskellige Tegninger og Overslag fremme, saa man kan forstaa, at Spekulationen havde været i Gang.

I Konkurrencen om at vinde Stemning, saavel i Byraadet som blandt Byens Befolkning, var der et af de nye Projekter, som hurtig blev Favorit. Det var det, som gik østligst, Østeraaprojektet. Det fulgte Østeraas gamle Leje og udmundede i Gaden ved samme Navn nær ved Raadhuset. Det krævede Rasering af Kommunens Fattiggaard og af Vinhandlerfirmaet P. Weiles gamle anselige Gaard. Det brød og skar gennem Gader og Grunde. Det krævede betydelige Grunderhvervelser. Men det opfyldte Hovedkravet: den direkte Hovedfærdselsaare fra Banegaard til Havn og omvendt, disse to vigtigste Organer for Aalborgs økonomiske Liv og Trivsel.

Dette Projekt havde som sagt den største Stemning for sig blandt Byens Borgere, og det sejrede ogsaa i Byraadet, hvor det fik Flertal, ved at et Par af Højres Repræsentanter stemte sammen med Socialdemokratiets og Venstres. Da det var vedtaget, blev Gennemførelsen hurtig iværksat. Et af Byraadet ned-

Kvarteret mellem Gl. Torv og Danmarksgade
 før Boulevardens Gennemførelse

sat særligt Udvalg fik Sagen i sin Haand, og Udvalget tilforhandlede eller eksproprierede — det sidste dog kun undtagelsesvis — sig de fornødne Grunde og Arealer til og afstod dem igen til Bebyggelse. Der var Tro paa og Tillid til den nye Boulevard, saa Udvalget havde aldrig vanskeligt ved at finde Købere.

Gennemførelsen blev planlagt i tre Tempi, et om Aaret. 1910 fuldførtes Strækningen Østeraa—Algade, 1911 Strækningen Algade—Skolegade, 1912 den sydligste Tredjedel til Danmarksgade. Naar Bleggaarden, den gamle Bygning overfor Kommunens Administrationsbygning, samt Hjørneejendommen ved Danmarksgade bliver ombyggede, er Bebyggelsen helt tilendebragt.

Som man vil se af de to vedføjede Kortskitser over denne Bydel før og efter Gennembrudet, er den nye Boulevard bleven en Gade med brudte Linier, og man har fraveget den oprindelige Tanke at forsyne den nye Gade med Allétræer.

Nogle Tal vil vise Betydningen af dette Gadegennembrud. Før dette var Ejendomsskyldværdien af Grunde og Ejendomme ca. 1 Mill. Kroner, efter dette ca. 3½ Mill. Kr. I det raserede Kvarter var der 156 Lejligheder med 689 Beboere og 9493 Kvadratalen Gadeareal; i det nye Kvarter er der 173 Lejligheder med 638 Beboere og 20,774 Kvadratalen Gadeareal. En Mængde gamle Rønner med tarvelige og knebne Lejligheder er forsvundne. De Mennesker, som boede der, er flyttede ud i Udkanterne under bedre Bopælsvilkaar. Der er i Stedet kommet en Række nye, smukke Ejendomme med moderne indrettede Lejligheder, hvori andre Befolkningsslag er rykkede ind.

Kommunens Udgifter ved Boulevardens Gennem-

førelse er ca. 400,000 Kr. Heri er medregnet Gadeanlæg m. v. i selve Boulevarden og Ordningen og Forbedringen af Forholdene i de tilstødende Gader, navnlig Brandstrupsgade, hvor en Del driftige Haandværkere i forbavsende kort Tid gennemførte en Ombygning af hele den sydlige Side samtidig med, at Gaden udvidedes til en anselig Bredde.

Boulevarden.

Boulevardens Gennemførelse er et af de største og anseligste Gadegennembrud i de danske Provinsbyer i de senere Aar. Der har været Kamp om denne Sag baade under dens Planlæggelse og under dens Udførelse, hvor Anskuelserne og Interesserne brødes. Men nu er Gaden der i bebygget og ordnet Stand, og Gennemførelsen tjener Aalborg kommunale Styrelse til Ære og til Ære for de Mænd, som har bygget Gaden op.

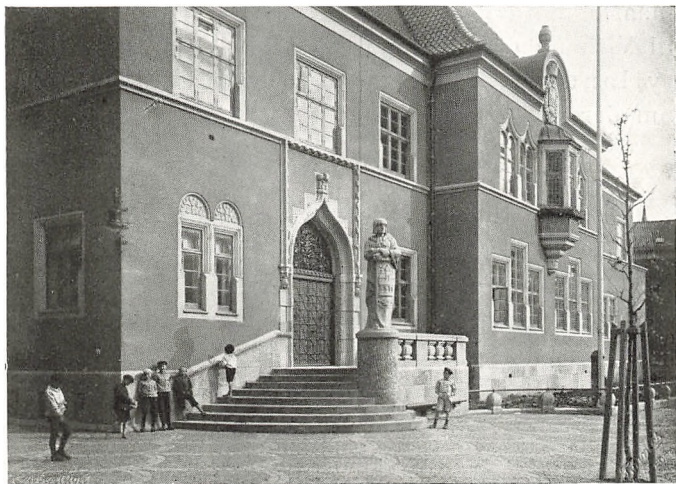

Skeptikere har kaldt den nye Boulevard Vejen til Fattiggaarden — den gamle Fattiggaard laa jo her — og med Bekymring har man peget paa de tomme Butikker og spaaet Krak paa Krak i den nye Boulevard. Det er muligt, at en og anden Bygmester og Bygherre har spændt sig haardere for, end hans Bryst var stærkt til, og en Gadegennemførelse af et saadant Omfang og en saadan Art som denne er en Kraftanstrengelse, oven paa hvilken man puster en Tid, og naar en Skævhed skal rettes, høres der jo undertiden Knagen i Knoglerne. Men de, der tror paa Aalborgs Fremtid, véd, at det er en Overgang. De véd, at den Forrykning og Nyskaben af Værdier, som følger med en ny Gade, ikke kommer pludselig, men lidt efter lidt. De véd, at man ikke straks faar en Mængde indbringende Forretninger, fordi man indretter en Mængde nye Butikker, og at man ikke saadan kan flytte Stederne for Handel og Omsætning fra det ene Kvarter af Byen til det andet. De venter og haaber, at det kommer altsammen, naar Tiden og Udviklingen tilsteder det, og saa kommer det paa en jævn og sund Maade.

For den, der som undertegnede har levet en halv Snes af sine bedste Aar i Aalborg, ligger det nær at tage Varsler for Fremtiden af Udviklingen i denne Tid.

Disse Aar er præget af Udvikling og Fremskridt paa mange Omraader; for Handel, for Haandværk, for Industri, i kommunal Henseende. Der er bygget meget i Aalborg, først og fremmest den nye Boulevard, men ogsaa meget andet gammelt og daarligt er blevet nyt og godt. I Udkanterne rejser sig stadig nye Karréer og anlægges nye Gader. I Anlægene,

Byraadets og Befolkningens Kæledægger, pyntes og forbedres der Aar efter Aar. Vi venter snart at se de elektriske Sporvogne køre gennem Gaderne, foreløbig gennem vore egne, men senere over Broen til Nørresundby. Der er store Planer under Opsejling ved Aalborgs fortrinlige Havn med de rige Fremtids-

Administrationsbygningen.

muligheder. Jernbanenettet udvides, Løkkenbanen, Ø. Vraabanen og Asabanen vil trække nye Kunder til Aalborg i en Tid, da Løkkegadeudvidelsen og Udvidelsen af Jens Bangs Gyde vil blive gennemført, en Tid, der sandsynligvis ogsaa vil medføre Slottets Erhvervelse, Vestre Boulevards Gennemførelse, Havnebanens Fortsættelse langs Fjorden til Statsbanerne. — Der bliver nu gjort Forsøg paa at løfte Skatten i de store Vildmoser; ogsaa det vil, om end mere in-

direkte, muligvis komme til at præge Fremtidens Aalborg. — Der ligger fremdeles store kommunale Opgaver for, bl. a. den at faa Naboskabet med Nørresundby, Vejgaard og Hasseris gjort til et Fællesskab, muligvis saaledes at det, der er Købstad, og det, der er købstadlignende Tilhæng, forenes i en Kommune med fælles Interesser i Havn og Opland. Saa kan maaske Borgmester Bornemanns stolte Ord blive til Virkelighed: Aalborg bør ikke blot være Nordjyllands men Nørrejylland's Hovedstad; — selv om der ingen Konge bor paa vort Slot.

Hvorledes nu alt dette vil ske, i hvilken Rækkefølge og i hvor hurtigt Tempo, ligger jo i Fremtiden selv og i de Kaar, den vil bringe. Men den, der kender Aalborg og dens Befolkning og lever virksomt med og i den, nærer ingen Tvivl om, at Aalborg er godt funderet ogsaa med Hensyn til Fremtiden. Fremmede har maaske af og til haft et andet Indtryk af Aalborg. De har maaske læst noget om Aalborg som et Sodoma og Gomorra, hvor Lasten breder sig, medens Dyden græder. Naar denne Opfattelse af Aalborg har kunnet vinde Udbredelse, falder det i nogen Grad tilbage paa Borgerskabet selv, fordi dette har manglet Sans for at præsentere sin By for fremmede, forklare dem, hvordan Aalborg er, og sige dem Sandheden om Aalborg.

Aalborgbogen skulde være en saadan Fremmedfører, og dens Indhold vil forhaabentlig i nogen Grad kunne tjene dette Formaal. Og har den fremmede gjort sig bekendt med dens Indhold, og har han dvælet her et Par Dage, vil han utvivlsomt faa det rette Indtryk af Aalborg som den driftige, smukke

Vestibulen i Administrationsbygningen.

Limfjordsby med sin meget betydelige Industri, til hvilken der knytter sig en gennemgaaende vel aflagt, vel oplyst og tænksom Arbejderstand. Han vil erfare, at der i Byen findes et Borgerskab, som i Vind-

skibelighed, Driftighed og Dyglighed fuldt kan staa Maal med enhver anden dansk Købstads. Han vil erfare, hvad der ikke er almindelig bekendt, at der næppe er en By i Landet, hvor Avislæsning er saa almindelig som her; et Bevis paa kulturel Udvikling, som adskillige af denne Bogs Læsere vil kunne godkende. Han vil kunne se, at Byens Styrelse har været og er præget af Fremsyn og Omsigt, at den har forstaaet at knyttet et Opland til sig heroppe i disse forblæste, barske Egne saa stort og værdifuldt, at kun ganske faa Provinsbyer, dem i de fede Egne medregnet, kan opvise Magen. Han vil endvidere opdage, at der her kun er lidt af det Klikevæsen og den Lagdeling, som skæmmer adskillige andre danske Købstæder. Aalborgensere er gennemgaaende Folk lige ud ad Landevejen, Folk, der lever frejdigt og sundt, Folk med en jævn, frisindet Tankegang, og Folk, der ikke henfalder til ørkesløse Grublerier over Livets Daarlighed, Folk, der forstaar at feste i Dag, men derfor ikke glemmer Arbejdet i Morgen.

Maatte enhver fremmed tage dette — det rette — Indtryk af Aalborg med sig hjem!

Jacob Wolsing.

Aalborgs Omegn.

Vesterhavet.

— Jeg har været nok paa Rejser;
tumlet nok i fremmed Land.
Og det bedste, hist jeg lærte,
var at længes mod min Strand.

Holger Drachmann.

HAVET har en forunderlig Magt over Menneskenes Sind. Det er ikke alene Digterne, der længes og »stunder« mod Havet. De, der er født og opvokset i Havets stride og barske Egne, kan slet ikke trives andre Steder. Mangen ung Fiskergut er efter kort Tids Ophold som agerdyrkende Bonde eller Købstadhaandværker vendt tilbage til sin Barndoms Ven og sin Ungdoms stærke Kærlighed: Havet. Han elsker det i Magsvejr, naar Bølgen klukker om Strandkantens Sten, og han elsker det, naar Brændingen buldrer i Vrede mod Kysten. Han maa leve sammen med Havet, maa vi det sin Ungdoms Leg og sin Manddoms Kamp.

Og vi, der bor inde i Byerne, hvor Maskinernes Larm og Forretningslivets nervøse Travlhed daglig ødelægger vore Nerver og angriber vort Legemes Sundhed, ogsaa vi længes ud mod det friske, aabne Hav, hvor Sol, Luft og Vand gengiver os Sundhed baade sjæleligt og legemligt.

Her er vi saa langt borte fra Hverdagens Sysse, at vi kan »ryste Byen af os«. Her fyldes vore Lunger med den friske, salte og støvfri Havluft, vi liver op og glemmer den daglige Ærgrelse, Surhed og Tvær-

hed. Vi bliver Børn igen. Vi, der er saa vant til at se Sten, kedelige Mursten og Brosten, faar pludselig Lyst til at sanke de flade, nyvadskede Smaasten, som ligger langs Vandkanten og glimter i Sollyset; vi ridser Navne i Sandet, »bygger Huse« og »graver Kanaler«. Naturen er her saa stærk og indflydelsesrig, at vi ugenert overgiver os og viser vort sande Væsen. — Saadanne Underværker gør Havel!

Nærmest Aalborg ligger Blokhus med sin brede, flade Strand og sine for Solbade velegnede aabne Sandklitter. Ingen Steder paa Vestkysten er Stranden saa jævn og fast som her. I de varme Sommermaaneder er den derfor ogsaa tætstrøet med Mennesker, der spadserende, staaende, liggende, soppende og badende tilbringer de fleste af Dagens Timer her. Og oppe i »Gryderne« (smaa Dalsænkninger i Klitrækken) er der stærkt Besøg af dem, der ynder Sol- og Sandbade. Her kan man ugenert strække sine nøgne Lemmer i paradisisk Velvære.

Foruden de talrige Badegæster, som er kommet langvejs fra, og som bor i den lille Fiskerby bag Klitrækken, hvor der findes flere ansete Badehoteller og Sommerpensionater, kommer der daglig en stærk Strøm af Aalborgensere til Blokhus, navnlig om Søndagen. Hele Vogntog og lange Rækker af Cykler bringer da de Gæster, hvem der kun undes en enkelt Fridag ad Gangen til et Vesterhavsbesøg.

Følger man Stranden mod Vest og Syd, kommer man til det ejendommelige Svinkløv, der hører til Danmarks største Seværdigheder. Bag Svinkløv findes den urskovagtige Fosdal med sin sjældne og brogede Plantevækst; og et Stykke længere mod Vest skyder Bulbjerg med Skarreklit sin stejle Skrænt ud i Havel som et Forbjerg. Her kommer aarlig

mange Turister denne Vej, men Badegæsterne, der søger et roligt Opholdssted og en god, sandet Havbund, drager som oftest den modsatte Vej, op i Vendsyssel, nordpaa fra Blokhus.

Her er det første større Badested, man kommer til, den gamle Ladeplads Løkken. Nu er Byen en

Bulbjerg.

udpræget Fiskerby, der dog adskiller sig fra de øvrige vendsysselske Fiskerbyer ved at have brolagte Gader, Læge og Apotek. Det første synes Badegæsterne ikke om, de vil helst vade i Sandet, naar de ligger ved Havet, men de to sidste moderne Foranstaltninger betragtes derimod som en stor Fordel.

Ogsaa ved Løkken er Stranden bred og god og Klitrækken rig paa »Gryder«. I det hele frembyder Badelivet her megen Lighed med Livet ved Blokhus.

Noget anderledes former det sig imidlertid ved Lønstrup, der er det næste Badested i Rækken. Her afløses de hvide Sandklitter af høje Lerskrænter, der flere Steder staar stejlt og faretruende helt ud til Vandet. Lønstrup er vel nok det fornemste Badested paa Strækningen fra Fanø til Skagen. Her ligger aarligt mellem 600 og 800 Badegæster og lidt flere. Om Aarsagen er de ejendommelige Lerskrænter, der i skiftende Vejr tager sig højst forskelligt ud og giver Kysten et til Tider vildt og fremmedartet Udseende, eller det er den lille venlige og smilende By, der ligger idyllisk gemt bag Klitrækken, er ikke godt at sige. Begge Dele maaske. Her er i alt Fald rigere Afveksling i Naturen end ved de øvrige Badesteder.

Et af de skønneste Punkter ved Lønstrup er Rubjerg Knude, der med sin høje Lerkolos minder om et truende Fjæld. Her lærer de unge Københavnerinder den Kunst at gyse ved at bestige »Fjældet«. Og i den slyngede Dal, der med Bækken i Bunden fører fra Stranden op til Byen, leger Gud Amor i de lyse Sommernætter.

Femten Kilometer nordfor Lønstrup ligger Hirtshals, et yndet Udflugtssted fra Lønstrup. Midtvejs passerer man Liveraa, en lille venlig Hedestrøm, der med sine rørbevoksede Bredder baner sig Vej gennem de øde Mose- og Klitegne. En Tur op langs Aabredden er højst interessant. Nordfor Liveraa ligger »Tornby Strand«, et henrivende, endnu kun halvvejs opdaget, Badested.

Ved Hirtshals hører den sandede Strandbred fuldstændigt op. Her findes i Stedet for store Rullesten i Havstokken. Derfor har Landet ogsaa kunnet bevare dette fremspringende Punkt. Der er heller ikke rigtige Klitter her. Græsmarken gaar helt ud til Ha-

vet. En lang Mole, hvis Opførelse har kostet omtrent en Million Kr., bryder Brændingen, saa Fiskernes Baade bedre kan lægge til. Som ved Rubjerg Knude og Bulbjerg er her et Fyrtaarn.

Mellem Hirtshals og Tversted løber Uggerby Aa ud i Havet. Denne Aa er saa dyb, at man van-

Lønstrup. Bækken med »Kærlighedsstien«.

skeligt kan passere den langs Stranden. Imidlertid lønner det sig ogsaa her at søge op langs Bredden til Gangbrættet eller Broen. Her er Vegetationen endnu rigere og sjældnere end ved Liveraa, men her findes ikke som der den dystre Ensomhed. Uggerby Aa er bekendt for sine mange og sjældne Gøgeurter.

Ved Tversted Strand (»Tannishus«) breder Sandklitterne sig igen, og Havbunden bliver atter god. Egnen bliver nu mere og mere øde. Mellem Tver-

sted og Skagen (ca. 30 km.) findes ikke andre Beboelser end Skivern (to Gaarde) og det midtvejs liggende Kandestederne, en lille Plet Agerland med tre Gaarde og nogle faa Huse, en grøn Plæne midt i den store Klitørken. Ogsaa her er et Badeliv ved at spire frem, og med dette Steds Indlemmelse i de kendte Badesteder er det sidste Skjulested taget fra den, der søger Ensomheden. Indtil de allersidste Tider har man for en billig Betaling kunnet bo hos Stedets Gaardmænd, hvoraf to har Lov at drive Beværtning om Sommeren. Nu kalder den ene Gaard sig for Badehotel, og inden ret længe fordres det vel ogsaa her, at Badegæsterne skal medbringe deres Selskabstøj.

I umiddelbar Nærhed af Kandestederne findes Danmarks ejendommeligste og mest storslaaede Landskab »Raabjerg Mile«, et stort Stykke Land, der ligger hen uden fjerneste Spor af Vegetation, en virkelig Sandørk. Kun det hvide Havsand til alle Sider paa flere Kvadratkilometer. Og dette golde Klitlandskab er i stadig Bevægelse indad i Landet. Ude paa Milen er der prægtigt. Sandet er saa fast som et Lergulv, og her er ganske stille; kun Sandets Gnislen høres, naar de fine Korn føres hen over hverandre. Uden omkring Milen findes en halvvejs udtørret Klitsø, som bebos af et Utal af Strandfugle. I Rugeliden kan man her finde Rede ved Rede, og de ivrige Fugle fylder Luften med deres hæse Skrig. Baade her og paa Milen mærker man rigtig Ødet med al dets knugende eller befriende Ensomhed. Inde mellem Klitterne findes smaa Mosedamme omkranset af Blaabærris og duftende Pors. Her er Ro som intel andet Sted i Danmark. Og saa har her for Aarhundreder siden ligget smilende Ænge og store Gaarde,

som nu er begravet under Sandet. Blandt de høje Klitter her lægger man især Mærke til »Dødningebakken«, hvor Beboerne begravede de strandede, dengang de »ernærede sig kristeligt af Vrag«. Navnet Kandestederne stammer rimeligvis fra den Tid, da de fattige Fiskere hentede Mælk i Kander hos Bønderne i Raahjerg ovre paa Østkysten.

Tornby Strand.

Fra Kandestederne til Skagen har man flere Steder, naar man søger op paa de højeste Klittoppe, en henrivende Udsigt til begge Have. I klart Vejr ser man lange Rækker af Skibe søge op omkring Skagens Rev. De hvide Sejl glimter i Sollyset, og Røgen fra Damperne lægger sig som mørke Streger hen over Himlen.

Selve Skagen er efterhaanden blevet en af de mest kendte Købstæder i Danmark; de mange Kunst-

ner, der Tid efter anden har besøgt Skagen, har kastet Glans og Berømmelse over Byens Navn. Og selve Naturens Storslaaethed og Vælde øver aarlig sin Tiltrækning paa Byens Gæster. De, der engang har slaaet sig ned i Skagen, kommer igen Aar efter Aar. Paa Byens Gader ses i Sommertiden et Mylder af forskelligartede Mennesker: Fiskere i Olietøj og med fedtede Kabudser, silkeklædte Damer, tykke Gros-serere, udhalede Lapse og lysklædte unge Piger med spraglede Tørklæder om de brune Ansigter. Overalt er der Mennesker; ofte lidt for mange. Trods de store Afstande og de øde Klitter kan det volde Vanskelighed at finde Ensomheden her.

Smukkest er der i Skagen, naar de lyse Nætter hviler over de graablaa Klitter og det slunrende Vand, naar Kornmodsglansen blafrer over den sydlige Himmel, og Vandet sagtmødt strækker sine slikkende Tunger ind over de skinnende Smaasten. En saadan Sommernat paa Skagen er uforglemmelig. Som Modsætning hertil kan nævnes en Uvejrsdag, naar de to Have tager Kæmpetag over Skagens Gren. En saadan Kamp mellem de vældige Vande med deres hæse Brølen og drønende Buldren bevares ogsaa uforglemmeligt i ens Sind.

Fra den ensomme Klit med Drachmanns Grav føler man ret Sandheden af Digterens Ord om Danmark, der ligger »vindomsust og havomskyllet som en Kvinde mellem to stærke Bejlere«.

K. K. Nicolaisen.

Dronninglund Storskov.

Storskoven! Danmarks eneste store Højskov! Der er noget af en Fanfare alene i Navnet. Og den er det værd. Jeg kender een Mand, der hver Som-

mer gør en Tur til Storskoven og finder sig veltilfreds ved denne Tur — ja, netop længes efter denne Skovtur til Danmarks mest ejendommelige Skov, som man sent faar lært at kende til Vejs Ende, fordi den huser saa mange Ejendommeligheder og frembyder saa mange Overtaskelser, som man i sin helligste Enfold aldrig har drømt om.

Viden om i Vendsyssel syner man den store Skov — 1000 Tdr. Land for dem, der elsker Tal, og saa medregner man endda ikke adskillige Hundrede Tdr. Land senere Tilplantninger, der støder op mod Skoven. Man ser den, naar man er Nord i Landet, og kommer man fra Sønden til Vendsyssel Ø, følger Øjet uvilkaarligt Linien: Sundby Skanser—Hammer Bakker—Storskoven. Det flade Land ligger foran, og dette store Slette-land gør sit til at fremhæve den jyske Aas — een af disse kraftige Linier i det danske Landskab, der gør, at det vege og bløde, man ofte støder paa i Danmark, det smilende og venlige, blandes med Kraft og Energi. Linien kan være tung og alvorlig, men den er saa velgørende mandig i sin rolige Styrke.

Og netop saadan ligger den jyske Aas bag Slette-landet, Kontrasterne mødes, og Samspillet mellem forskellige Karakterer giver altid Glød og Farve: Koloritten.

Hede og Bakker grænser op mod Skoven, og inde i Skoven er det Bakke op og Bakke ned — evindeligt Bakke ved Bakke, Dal ved Dal — og her staar Bøgen kraftigt som i Sjællands Bøgelunde, og saa kommer Granen og Fyrren paa den karrige Jordbund; der er Dalslugter med Lærketræer og Ædelgran, og der er vindblæste Bakker, hvor Træerne stritter i Vejret og fører Kamp for Tilværelsen. Der er Ud-

sigtspunkt efter Udsigtspunkt, og altid er det noget nyt, man ser — saa Havet mod Øst, stille og venligt ligger det i Sollyset og ruller saa sagte mod Strand — saa er det det store Sletteland mod Nord, afgrænset af Gedbjerget, Karup Bakker og Nejsum Bakker og med den gamle, interessante Herregaard »Voergaard« midt i Slettelandet, mod Vest Børglum

Skovridergaarden i Dronninglund Storskov.

og Thise Kirkebakker og den store Vildmose, og mod Syd ser man igen Slettelandet og ind over Himmerland; Limfjorden snor sig som et blankt Baand ind i Landskabet.

Man bliver efterhaanden ivrig efter at gaa »paa Opdagelse« i denne Skov — at sno sig ud af Skovens Tag, bort fra Skovvejene og ind i Tykningerne, gennem disse og op paa Vidderne, hvor Landet ligger herligt for een — saa ser man grønne Enge og gyldne Agre, og saa er det Hede og Mose og lyngklædte Bak-

ker. Vi stormer »Sukkertoppen« og ser ud over et vildt — næsten forrevet — Hedelandskab, vi finder den gamle Skovrider Guldborgs Gravsted gemt i Dalen med vilde Hindbær i Dalbunden — han ligger lunt gemt her, den gamle Skovrider — »Godsejerens Bænk«, Kærlighedsbøgen, hvor Hjerter staar i heftig Elskovsbrand, »Pumphullerne«, der er Egnens bedste Barometer, thi naar de ryger, skal man hurtigst muligt føre Kornet i Hus, for nu kommer der Regn — — ja, jeg kan ramse op saa længe som et ondt Aar, der er Opdagelser nok at gøre, og man henter stadig Opdagerens stille Glæde — den Glæde, der er Balsam for trætte Ben og saaret Sind.

Men sidst — som Perlen i det smukke Koralbaand — maa jeg nævne Knaghøj (136 m — 432 Fod høj). Oppe paa den kuplede Bakketop er rejst et højt Stillads, og herfra vil vi tage et Rundskue over Vendsyssel. Det er sagt saa ofte, at det næsten er bleven trivielt at høre, at Vendsyssel er Udsynets Land. Men naar man staar her, falder uvilkaarlig Trivialiteten een i Munden. For herlig Udsigt! Ud over den store Skov, der ligner det bølgende Hav, Træloppene svajer sagte for Vinden, og deres Vuggen frem og tilbage er som et sagte aandende Menneskebryst — milevidt ser vi ud over Land og Hav, det hele ligger som et stort Landkort bredt ud for eens Fødder. Det er Landet og Havet, jeg elsker — det Land, der i Aarhundreder har adlydt Fædres Lov trods hint Kongeord om Landet norden for Lov og Ret — det Hav, der ruller lige frisk mod Strand og synger sin Sang i Storm og Stille.

— Det er ved Solnedgangstider. Solen dukker sig i Vest og farver Skov og Hede, Mark og Eng med sin gyldne Farve, fra Skovens Dyb hører man Kørne

rangle med Klokkerne, Pumphullerne ryger og lægger den Del af Skoven i Taage, Mosekonen brygger i Sømosen, og lidt efter lidt skimter jeg kun Trætoppene paa de høje Bakker — de bliver som Øer i Taagehavet — fra Kirketaarnet ved den gamle Klosterkirke ved Dronninglund lyder Klokkeklemt, da Solen putter sig i Vest, de mange hvide Gaarde og Huse har fortonet sig i Landskabet — og jeg synes at staa ene i den store, stille Skov.

Der skal Magt til at rive sig løs. Skovens Mystik binder een; det vilde ikke forundre mig, om jeg saa Ellepigens Dans paa Skovbunden eller Nissefarstikke Hovedet op af Hulvejen, da jeg langsomt vandrer ud af Skoven.

Og jeg lever endda i det 20. Aarhundrede, omflydt af Aviser og Bøger, der fortæller mig, at sligt hører en svunden Tid til!

Frode Fogt.

Try Højskole pr. Dronninglund.

Skørping.

Skovene ved Skørping! — Der ligger en hel Verden i de Ord. For nogle kun en Anelse af Viden, for andre en Drøm. Men for dem, som har været der, været der paany og paany, er Skørping en Skønhedskilde til Fornydelse og Igenfødelse af Sjæl og Legeme.

Skovene ved Skørping er ikke en Vej i Øst og en Sti i Vest, ikke Bøg og Gran og Birk, men et uendeligt Begreb. Skov findes der alle Vegne i vort lille Land. Men Skov er et fattigt Ord, naar Talen er om Skørping. Ubevidst føles denne Sandhed af Almenheden, der altid taler om »Skovene« ved Skørping. Men bevidst og frydefuldt toner det fra syn-

gende Sind, naar man véd, hvad man taler om: Skovene ved Skørping!

Mellem Hanebakken og Rold, mellem Siem og Gravlev, mellem Skovbryn i Nord og Syd og i Naturens skjulte Dyb kan man vandre i Dage og være alene med sin Ven.

Over Bøgenes mægtige Kroner svæver Glente og

Sydøsthjørnet af Store Øxsø i Mosskov.

Høg, medens Gøg og Sisken og Stillids kukker og synger fra Busk og Krat. Raadyr græsser ved Søernes grønne Strande, og over Vej og Hegn staar Krondyr i Flok og Spring, saa det gungrer i Jorden, hvor de stolte Dyr, der er brede over Bagen som Hopper, styrter frem i Leg eller Angst.

Og vi sætter os og lægger os, min Ven og jeg. Og vi gaar videre. Ad Kørevej og Sti, ad Skovhuggerens Hjulspor eller Dyrenes smalle Gange. Over Mos

og Bukkar og Anemoners bløde Tæppe, langs Bæk og Sø, over Bakkens Kam eller Dalens Seng. Ingen véd, hvor vi er, og selv véd vi det ikke; men Dagen er lang, og med Sol og Uhr eller Kompas finder vi vel nok hjem, naar Tiden er inde. Og vi mindes høje Stunder paa Dokkedals grønne Banker, under Vildmosens Krat og i Havets soledede Klitter, men

Hørdalen i Ræbild Bakker.

»Skovene ved Skørping« er varme og lune, og Græsset er blødt og Bladene Væg og Værn.

Skovene her er en Verden. Vejvisere er gode for den fremmede og vildfarne. Og Navne paa Kilder og Bække og Søer, paa Huse og Gaarde og Skovdistrikter. Men den fuldkomne Glæde over disse Kvadratomile Jylland ligger udenfor og langt oven over de opkørte Veje. Man skal selv »finde Skoven«. Fra Buderupholms Idyl over Ræbild Bakker til statelige

Bøge og skægede Purler, over Moser med Birk i spredt Opmark, ad bedaarende Veje mellem stolte, tætte Graner, over Grusgrave og Vindfæller, gennem Lyng og Blomsterflor gaar man frem med stille Fryd. Og der er bestandig noget nyt.

— — —

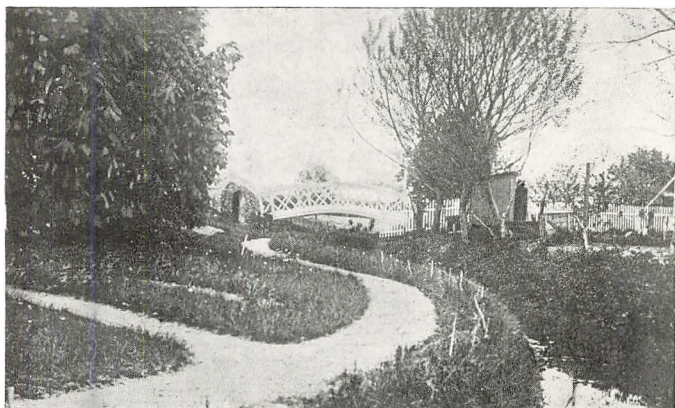
Men Skovene ved Skørping har en anden Betydning, som endnu kun i ringe Grad er bleven forstaaet og udnyttet. Her er et Rekreationssted for Arbejdsmennesker, for Mænd og Kvinder, som »gaar til« i Dagens Stræb og Slid i Forretning og Hjem. Vi rejser til Norge og til Tyskland og ser ikke Skoven udenfor vor egen Dør. Nogle Ugers roligt Ophold i Skørping er mangefold bedre og billigere end lange Rejser og mondæne Kursteder. Der er mange, baade fra Aalborg og Hovedstaden, som i de senere Aar har genvundet Arbejdsevnen og de stærke Nerver ved et kortere eller længere Besøg i et af de hyggelige Pensionater, der er vokset op rundt om Gæstgivergaarden, og hvor Gæster modtages hele Aaret rundt. En Vinterdag i Skoven er ikke at foragte, saalidt som Høstens og Vaarens.

L. Schiøttz-Christensen.

Asaa, Voersaa og Sæby.

Vil Turisten i denne Sommer besøge Asaa, en af de mange Perler, som med rund Haand er strøede langs Kaltegattets smilende Kyst, maa han drage landevejs fra Dronninglund. Den Bane, hvorm der i en Aarrække stod Gny over Landet, er endnu ikke bygget; men naar Bøgene atter grønnes, vil den strække sine blanke Staalskinner gennem en frodig Egn ud til Havet. Landet er nemlig skønt paa disse Kanter. Den snorlige Vej strækker sit hvide Baand

gennem bugnende Kornagre og grønne Græsmarker, hvis Tavl smukt brydes af hviskende Skove. Til begge Sider ligger smaa Huse og store Gaarde omkransede af venlige Haver, og en tidlig Morgen, naar man paa sin Cykle hjuler ud mod Øst, stiger Skorstensrøgen blaa mod Himlen. Der er kun ni Kilometer fra Dronninglund til Asaa, og selv naar Banen kommer, vil jeg en Junidag gøre Turen paa

Asaa. Aparti.

Ryggen af Landevejens Skib, min blinkende Staalcykle . . .

Asaa adskiller sig i Udseende ikke meget fra andre Landsbyer. Den er blot større end de fleste. Men dens Beliggenhed er af megen Skønhed. Man farer straks uden Ophold gennem Gaderne og ud ad Molen for at hilse paa Havet. En stille Sommerdag ligger det blankt og skinnende. I det fjerne ser man Sejlene fra Fartøjer, som i deres Sneglefart ikke synes at komme af Stedet, og Dampskibenes Skorstens-

røg slører sig i mørke Skyer mod Horisonten. Store Flokke af vilde Svømmefugle slaar sig ned et Sted langt borte, og de ligger stille som en sort Plet mod det blaa Vand. En Fisker kommer roende i en ussel lille Pram, og hans Kurs gaar efter Fugleflokken. Da han nærmer sig sit Bytte, bliver hans Færd besynderlig at skue. Aarerne trækkes sagte ind i Baaden, et Jagtgevær lægges frem paa Toften, en Art Skærmbrædt stilles op forude, og roende med Hænderne nærmer han sig lydløst sit Maal. Lidt efter høres Knaldet af et Skud, og Geværets Hagelbyge gør lyst i de mørke Pletter . . .

En Søndag Formiddag gaar Byen Tur paa Molen. Mændene slentrer passiarende frem og tilbage, og friske, unge Piger splintrer med smaa, brogede Sten Havets blanke Flade. Alt er Idyl. Inde i Havnen ligger en hel Flaade af fortøjede Fiskerbaade, og deres Tjæremaling spreder sin stærke Parfume ind mod den fredelige By. Mod Nord, tæt ved den Plet, hvorpaa jeg staar, ligger Landstedet »Karlsminde«, rødt og hvidt, halvt skjult af en Skovs grønne Træer, og vender jeg Ryggen mod Havet, da ser jeg det sorte Jernkors fra Asaa Kapel.

Tæt udenfor Stranden rager et Vrag, lig Skelettet af et Kæmpedyr, op over Vandet, og inde i Hotellets Have, midt i en saftig Græsplæne, er plantet en stor Gallionsfigur. Begge Dele stammer fra et Skib, som for lang Tid tilbage strandede paa den venlige Kyst.

Foruden Hotellet ejer Byen næsten alle en Købstads Bekvemmeligheder; der er Butikker og Fabrikker, men Idyllen behersker alt, og Asaa har hver Sommer Besøg af mange Turister.

— Den trænedede Cyklist kan godt paa samme Dag naa at komme til Voersaa. Stedet ligger paa

samme Rute, og kraftig Ungdom bør efter min Mening ikke rumle med Toget til Agersted for derfra at pedale ud til Havet.

Efter en lille Siesta i den smukke Have ved Hotel »Vendia«, det latinske Navn for Vendsyssel, fortsætter man altsaa, og Retningen bliver stik Nord. Paa en Sommerdag, naar Havet dovner under Solens

Sæby. Strandgade.
(Stenders Kunstforlag.)

Glød, og elskovsglade Sommerfugle leger mellem Blomsterne, har man da nogle behagelige Minutter i Vente. Vejen er uden Skærver. Der er grønne Græsstrimler mellem Hjulsporene, og Cyklestien er for det meste fast og jævn som Asfalt. Man farer gennem yppig Skov, og Øjet kan bestandigt fryde sig over det blinkende Kattegat, der under Vindstille er fredeligt som et Gadekær. Ved Land røres Vandet slet ikke, det er

stille som Spejlets Glas, og dets Farve er bleg. Længere ude, der hvor de store Skibe gaar, er der Krusninger, som gør Havet mørkeblaat . . .

En idyllisk Landsby dukker frem af Træerne. Det er Søraa. Videre bærer Cyklen sin Rytter, og efter en halv Times Kørsel er man ved Fartens Maal, Voersaa. Man faar straks Indtryk af Venlighed. Husene, der næsten alle bærer de nationale Farver, hvide Mure og røde Tage, ligger strøede omkring i det ujævne Terræn. Det kedelige Gadesystem, som er skabt omkring Stationerne, er heldigvis ikke naaet ud til alle Landsbyerne, og Fiskerlejet Voersaa er helt sluppet fri. Voersaa ligner mere, set paa Afstand, en Samling kønne Legetøjshuse, der paa en yndig Maade er stablede op langs Vejens sære Bugtninger.

Den gamle Kro er med sine gule Mure og smaa, blanke Vinduesruder særdeles smuk. Den ligger fornemt hævet et Stykke over Vejen, og man maa stige af Cyklen for at komme frem til Indgangsdøren. Indenfor i de lave Stuer skinner alt af Properhed, og gennem en smal Gang dumper man ud i en dejlig Have, hvis Alder sikkert er paa Højde med Kroens. Der aander Fred overalt, og man forstaar, at der i saadanne Omgivelser kan findes Hvile.

Den berømte Aa, hvorefter Byen har sit Navn, glider tæt forbi Haven og ned gennem Byen. Der vokser Træer paa dens Bredder, og paa flere Steder mødes Grenene kærligt over det smilende Vandløb, som sagte rinder mod Havet. Det er en af Bade-gæsternes største Fornøjelser i smaa, hvidmalede Baade at drage paa Ekspedition op eller nedad Aaen, og Opdagelserne er altid behagelige. Med Fisketøj kan man hale blinkende Fisk op fra Dybet, og ved

denne Beskæftigelse kommer man til at dele Beboernes egentlige Erhverv. Kun faa kan leve af Turisterne, og saavel i Aaen som paa Havet drives et udstrakt Fiskeri.

Voersaa er en ægte Perle!

— Den Turist, der har flere Dage til sin Raadig-

Aaparti fra Østvendsyssel.

(Stenders Kunstforlag)

hed, vil maaske føle sig fristet til at overnatte i den gamle Kro med de gule Mure og saa næste Dag fortsætte paa sin Cykle videre mod Nord ad indviklede Biveje langs det blaa Hav, som han nu har faaet kært. Men ellers tager man med Toget til Sæby, og i denne lille Købstad vil Dagen smuldre hen næsten før, man ønsker det. Sæby har nemlig meget at fremvise for sine Gæster, og den bypatriotiske Bor-

ger vil maaske allerførst føre den fremmede til Stranden, hvor Klitterne strækker deres takkede Rygge under en fattig Klædning af stride Straa og Marehalm. Thi det er jo netop det fine ved Sæby, at den i sine Omgivelser kombinerer Vestjyllands Barskhed med Østkystens blide Ynde. De, som elsker det frie Strandbad, kan efter en munter Leg i Bølgerne stege sig brune i Gryder med skinnende hvidt, kviksølvagtigt Flyvesand, og de, der ønsker at tvætte deres Legemer inden Døre, kan gaa Ture imellem Bøgene i Sæbygaard Skov, hvor Fuglene altid synger.

Sæby er en Skønjomfru, som har mange Elskere; thi den apellerer til alles Hjerter. Paa Harmonien, Kuren, Claesens Hotel og flere andre Steder kan man dyrke Bordets Glæder, og den svage, der i Sæby søger Lindring for fysiske Lidelser, kan drikke Vand fra Kurstedets rustrøde Jernbrønd.

Udover Badetimerne vil Skoven ved sit sjældne Trylleri fange Gæsterne. Man vil sammen med den, man har kær, vandre ad lønlige Stier, og man vil i Robaade glide langsomt henad Aaen, i hvis sortblanke Vand Bøgene spejler deres Blade. Under Spadsereturene vil der ofte blive Lejlighed til at standse. I Pavillonon har man et godt Vederkvægelens Sted. Man vil læne sig ud over de spinkle Broers Rækværk, og man vil stige op i Udsigtstaa- net tæt ved Kuren og se ud over Landet og Havet. I det fjerne skimtes Frederikshavn, og naar Aftenen svøber sin mørke Kaabe om Byen, kan man se Fyrene blinke fra Læsø og Hirtsholmene.

Den ægte Turist vil ogsaa gennemstøve selve Byen, og der er da ogsaa al Anledning til at dvæle en Stund i den store, smukke Kirke . . . Tæt ved

Claesens gamle, prægtige Have fosser Vandet vildt fra Stampen, som driver et Mølleværk.

— Asaa, Voersaa og Sæby er tre østjydske Skønheder, og de vil faa mange Tilbedere.

I Maj 1913.

A. L. Thomassen.

Vildmoserne.

Sjælland og Fyn og Lolland og Falster er fra Øst til Vest, fra Nord til Syd kun dyrket Mark og Have. Alt er under Kultur. Der er intet »vildt« tilbage, knapt nok blandt Dyrene. Raaen er sjælden, og de andre vilde Dyr er tamme.

Paa Bornholm har vi en Smule Klipper, et Bjerglandskab, hvor ingen løber vild. Øen er overalt tilgængelig —. Selv for de mageligste og fedeste Turister kan det lade sig gøre at bestige de højeste Bjerge mellem Frokost og Middag.

Anderledes med Jylland. »I Byer døbt, i Storme svøbt — i egne store Forme støbt.«

Saaledes skildrer Aakjær dette Land med de store Heder, store Skove og store Moser.

Vildmoserne! — Navnet rummer Uhygge, Mystik; der er heller ingen, som kender dem til Bunds.

Begge Moser ligger i Aalborgs Nærhed. Den store Nord for Limfjorden mellem Statsbanen og den ny Aabybro-Løkkenbane og Syd for en østlig-vestlig Linie, der skærer Brønderslev. Den lille Syd for Fjorden langs Kattegat. Den strækker sig godt et Par Mil Syd paa fra Indsejlingen i Fjorden ved Hals og er kun ved en smal Tange skilt fra Havet.

Begge Moser er udprægede Højmoser (Lyngmoser). De er højest paa Midten og overalt bevoksede med Lyng. Oprindeligt har den store været en sum-

pet Skov med Birke og Egetræer. Er vel saa ved en Sænkning blevet en Ferskvandssø, for senere at blive Mose. Den lille's Udvikling har været omtrent tilsvarende.

Begge disse Søer har savnet Tilløb. Derfor er de blevet Moser. Øst for den store gaar Lindholm Aa tæt paa Mosen og optager det Vand, som Øst fra strømmer fra jyske Aas ned mod Vest; og Nord og Vest for Mosen gaar Ry-Aa i en Bue om Mosen og virker og har virket som dens »Landvandskanal«; den optager alt Tilløb fra Nord og Vest.

Den lille Vildmose er mod Vest afgrænset af høje Kalkbakker, der falder stejlt af mod Mosen. Vandstrømmen derfra gaar mod Vest ned mod Lindborg Aa; saa fra den Side er der intet Tilløb. Mod Nord gaar Mosedraget helt ud til Limfjorden, mod Øst er der kun Tangen med Muldbjærgene og mod Syd gaar Haslevgaard Aa, som tager Vandet fra den Kant. Iøvrigt er det »Mosejord« helt ned til Mariagerfjord.

I disse brede, lavvandede, ferskvandede, for alle Strømme beskyttede Urtidssøer har da Mosedannelsen fundet Sted. Hvidmosset (Sphognum) er fra Bredderne vokset ud over Vandet og har dannet et Dække over det hele. Stadig gror det saa foroven, og forneden i det humussure, fra Luften isolerede Vand dannes Tørven, som synker til Bunds. Først lukkes Mellemrummet mellem Tørv og Mos ved Bredderne, hvor Fugtigheden ikke slaar til; i Midten af Søen, hvor der stadig er Vand nok, faar den voksende Sphognum den fornødne Væde. Der bliver Mosen derfor ved at vokse og hæver sig op i Midten. Heraf Navnet Højmose.

Naar Fugtigheden aftager, kommer Lyngen,

Star, Kæruld, Pors og enkelte Græsser og holder deres Indtog i Mosen.

— Det er et sent Stykke Arbejde at fylde en saadan Sø med Tørv, og dog har disse Moser en ret hurtig Vækst. I den store Vildmose findes Gravhøje fra den yngre Jernalder under Tørvedannelsen. Siden de gamle er blevet jordede dér, er vel hele Jordsmonnet blevet sænket, og Tørvedannelsen er da begyndt i det Vand, der stod om og over Gravene.

— Naar Tørvedannelsen er sluttet, faar Mosen en anden Vegetation: Birkekrat, El, Asp og Græsser. Men endnu er ingen af de to Vildmoser helt »færdige«; endnu dannes der ny Tørv hist og her ude mod Midten.

Vildmoserne bliver Aar for Aar mindre; Landbruget æder sig ind i Kanterne, og saavidt er det gaaet med Opdyrkningen af den store, at den er ved at blive den lille. Oprindeligt angaves den store at være 2 □-Mil, den lille 1½. I Øjeblikket er de paa det nærmeste lige store. Ret langt kan man dog de fleste Steder ikke komme ud, før Vandet staar mellem Tuerne. Her er al Tale om Opdyrking udelukket. Den første Betingelse er Vandets Afledning, og da Vandstanden i Moserne er lavere end i de Vandløb, der grænser til dem, er Mosernes Afvanding saa godt som umulig. Paa dette Spørgsmaal er adskillige Forsøg paa at udnytte Mosernes Skat — Kvælstofskatte og »Kul«skatte — strandede, og det Selskab, som i Øjeblikket er startet for at udvinde Tørvbriketter, faar sikkert ogsaa her store Vanskeligheder at overvinde.

Hist og her gaar der Veje ud i Mosen. I den lille findes et Par dyrkede »Øer« — Vildmosegaarden — og der, som i den store, er der Tørv-

veje. Der skæres langt ud i Moserne Tørv, og i Eftersommeren ses sorte Tørvestakke i Tusindvis — snart tæt, snart spredt; de ligner paa Afstand Muldvarpeskud.

Men helt igennem den store Vildmose gaar ingen Vej. Digteren I. P. Jacobsen har paa en af sine botaniske Ekskursioner krydset Mosen, Folketingsmand Borghjerg ligeledes, og Jægere, Mosefogederne og Omegnens Folk tager nu og da den besværlige og ikke helt ufarlige Tur fra Tue til Tue ind over den danske Tundra.

Ikke helt ufarlig! — Nej, for der er hist og her Huller, man udmærket kan forsvinde i. Her tænkes ikke paa Gaaselunerne, nogle Smaasøer i Mosens østlige Del, men paa Mosehuller — vandfyldte Dyndhuller — der gaar til Mosens Bund.

Mest farlig er dog Mosen i Taage eller i Sneykning om Efteraaret. I saadant Vejr kan man let løbe vild. Saaledes omkom for nogle Aar siden to Mænd fra Biersted Mark paa Mosens Sydside. De havde haft Ærinde paa Østsiden, og da de skulde hjem, vilde de skyde Genvej ind over det sydøstlige Hjørne. Der var ingen Vej, og der var ingen Stjærner. Det sneede, og de tog Retningen efter Vinden, som de havde mærket sig paa Udturen. De skulde, havde de fortalt, have den lige i Næsen, naar de gik hjem. Men Vinden havde drejet sig lidt, og drejede sig i Aftenens Løb yderligere. De to Mænd — Fader og Søn — gik saa det meste af Natten rundt i en stor Bue ude i Mosen og kom aldrig mere »i Land«. Næste Dag og de følgende Dage blev Mosen eftersøgt af Soldater, som, efter hvad der fortælles, ikke turde gaa ud mellem Tuerne. Eftersøgningen gav da heller intet Resultat, og først Aaret efter fandt man de sav-

nede. Det var Folk fra Aaby, som tilfældigt opdagede Skeletterne — ikke ret langt ude i Mosen. Paa Afstand lagde de Mærke til to friske, grønne Pletter i den brune Lyng. Paa hver sin Plet laa et Skelet. Hovederne og enkelte andre Legemsdele havde Rævene slæbt et Stykke bort. Men hvor de og Krager og Ravne havde holdt Maaltid, var Jorden bleven gødet. Derfor stod Græsset grønt, hvor de to Mænd forfrosne og udmattede Aaret før havde lagt sig til at dø.

— — —

Vildmosernes Dyreliv er ikke særlig rigt, og helt ude i Mosens Midte er der intet. I Kanterne og ret langt ud er der Ræve, Harer, Raadyr, Høns, Urfugle, Bekkasiner, Viber, Brokfugle, Blaaterner, de alm. Smaafugle, som findes i og ved vore Moser og saa naturligtvis Snoge, Hugorme, Firben o. s. v. Man skal ikke gaa paa bare Ben i Vildmoserne.

Nord for Aabybro i Mosekanten ligger »Bjærget«, en med Egekrat og Lindekrat tilvokset lille Bakke. Her findes en hel Rævekoloni. Overalt i Bakken findes Grave og Gange og for hvert Skridt, man tager, støder man paa Levninger fra de Maaltider, Mikkell med Familie og Naboer holder om Natten og i de allerførste Morgentimer. Her ligger Hareben, Hønsevinger, Spurveskrog, Gaasehalse o. s. v.

Jagten i Mosen hører saavel som selve Mosen for største Parten under Godset Birkelse.

— Naar man fra Aalborg kører med Toget til Aabybro eller med Statsbane nordpaa, kan man se den store Vildmose (den lille kan ses fra Toget paa Hadsundbanen). I varmt, klart Vejr hæver da de modsatte Kyster — Sandalsbjerget mod Vest og Thisebakke med den højtliggende Kirke mod Nord-Nordvest

— sig højt over Mosens Flade; de »løftes op i Luften« ganske som Smaaøer, man ser over stille Vand. Luftspejlinger viser sig nu og da, som over store Indsøer, og i varme Sommeraftener og Nætter, naar Vildmosekonen brygger, tror man, det hele er forvandlet til en Sø. — Landskabet, som det var for ca. tre Tusind Aar siden, viser sig for os!

— Vildest er de to Moser, naar de brænder. Der er dem, der vil vide, at der altid, baade Vinter og Sommer, er Ild i Vildmosen. Det ulmer i Bunden, siger de, og i tørre Tider gaar Ilden op i Lyng og Græs og lufter sig. I begge Moser har Gang paa Gang været store Brande. I dette Foraar er et Hjørne af den lille Vildmose brændt. — Et mægtigt Baal lyste højt mod Himlen og langt ud over Kattegat. Nu er Ilden slukket, men ingen ved, naar det begynder igen, eller hvor i Mosen det tager fat!

Og skønnest er Vildmoserne, naar Lyngen blomstrer. Da er de pragtfulde. Da synger Krattets Fugle, da er Bierne i Mosen, og saa langt Øjet rækker, lyser Lyngblomsternes røde Skær.

Paa en varm Sommerdag er der dejligt — roligt, fredeligt — helt stille — midt i de vilde Moser. Her er ingen Dyr, ingen Mennesker. En enlig Ravn kredser i store Cirkler højt over vore Hoveder. Den spejler sin Flugt i de dybe Mosehuller. — Men ellers er der kun den blomstrende Lyng.

G. Fog-Petersen.

Handel og Industri i Aalborg.

AALBORG var Møntsted under Hardeknud. Penge er jo skabt for at fremme Handel og Omsætning, og naar der altsaa i hine Tider blev præget Pengestykker her ved Limfjorden, betyder det naturligvis, at der har været Brug for dem. Der har med andre Ord været saa livlig Handel, at det blev for besværligt at tuske. Fra ældgamle Tider har Aalborg altsaa været en Handelsby — den maatte blive det. Det var her, Knud den Store samlede sine Flaader mod England og Norge, og i Limfjorden her ud for kunde ogsaa efterfølgende Konger i Ro og Fred, uforstyrret af vendiske Sørøvere og norske Fribyttere, holde Syn over deres Krigsmagt til Søs, før de i Forsommeren drog ud til Strid. Ingen Fjende vovede sig ret langt ind i den smalle Fjord, og Aalborg er da heller ikke, saa vidt vides, nogen Sinde bleven plyndret af fremmede Sørøvere.

Men hvad der i Længden bar Aalborg frem som Handelsby, var Fjordens Rigdom paa Sild. Silden kaldte Handelsfolk til, Silden gav Byen Indtægt, dens største gennem Aarhundreder. Det er om Silden, der evig og altid tales — og det er om dem, der gentagne Gange klages til Kongerne, da Nibe opretter de Salterier, paa hvilke Aalborg og Løgstør indtil

II.s Tid havde Privilegium. Aalborgs Handelsmænd tjente sig rige. Det var ikke fattige Folk, der i Begyndelsen af det 15. Aarhundrede stiftede »Guds Legems Laug« eller Papegøjegildet, og det var heller ikke uformuende Mennesker, der byggede et Palæ som Jens Bangs i 1623. Vel var der Ned- som Opgangstider, men i det hele gik det jævnt fremad. Omkring 1720 saltedes aarlig 230,000 Td. Sild, men alligevel klager Købmændene sig gudsjammerligt og erklærer, at det gaar stærkt tilbage, siden Nibe kan gøre, som den vil. Den Nedgangsperiode har dog ikke haft stor Betydning, thi i sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede hedder det mere end en Gang, at Aalborg er en folkerig og næst København den mest formuende By i Landet.

Det var Handelen paa Norge, Byen da profiterede af. Det varede til 1814. Adskillelsen fra Norge og dernæst Vesterhavets Gennembrud ved Agger i 1823, hvorved Sildefiskeriet ganske ødelagdes, var et haardt Slag for Aalborg, og mange truedes med Ruin. Men saa begyndte Industrien at tage Fart. Fra Middelalderen eksisterede der Smede- og Skomagerlaug i Aalborg, men Haandværket blev jo drevet paa en alt andet end fabriksmæssig Maade. Dampmaskinen skabte Fabrikkerne, og hvad man i Nutiden forstaar ved Industri.

Dog allerede i 1787 havde Handelsagent Chr. Winther faaet allernaadigst Privilegium paa at anlægge og drive »en fuldkommen og complet Tobaksfabrik og under en laugsmæssig Tobaksspindermesters Bestyrelse for egen Regning lade spinde og karve alle Slags Røgtobakker i Ruller og Karduser«. Hans Enke giftede sig med Frederik Chr. Obel, og det er denne Mand, der har givet Landets største Tobaks-

fabrik Navn. Gennem Slægtled arbejdedes den stadig op, tvende Gange ødelagt ved Ildsvaade, men genopført i fuldt ud moderniseret Skikkelse. Et Tusinde Mennesker har nu deres daglige Virksomhed her, og et Par Snese Millioner Cigarer og Cigarillos sendes i Aarets Løb ud her fra.

Flere Fabrikker kom til efterhaanden. En Del blev naturligvis aldrig til noget større, de ophørte eller blev ganske omændrede. Til de ældste og gennem Aartier mest ansete hører De Smithske Jernstøberier og Maskinværksteder, der i 1834 grundlagdes af Guldsmed Henning Smith, om hvem Stiftelsen »Caroline Smiths Minde« den Dag i Dag er et smukt Vidnesbyrd. Det var et af de første Jernstøberier i Landet, og Stillingen hævdes smukt endnu; Klangen fra de Smithske Værksteder lyder bogstavelig talt ud over mange Kirkesogne. Thi i Støbningen af Kirkeklokker har Fabrikken skabt sig en Specialitet, der er berømt. Landets største Kirkeklokke, der hænger i Frue Kirke i København, er udgaaet her fra.

Meget langt tilbage i Tiden kan De forenede Textilfabrikker i Aalborg føre deres Oprindelse. Begyndelsen var et af Farver A. Eriksen i 1696 grundlagt Farveri, der fra 1729 indehavdes af Slægten Wibroe. Det var Tiderne igennem en solid Forretning, men stor var den ikke; dog antog Fabrikationen langt op i 19. Aarhundrede et betydeligt Omfang, der imidlertid er mange Gange forstørret, siden Wibroe og Langer i 1898 forenede sig i et Firma. Den aarlige Omsætning er nu 2 Mill. Kroner, og henved 450 Mennesker erbeskæftiget med Spindning, Farvning og Vævning af Bomuld.

Ogsaa Kjærs Møllers Fabrikker har Arbejdere i Hundredvis. Den begyndte under meget smaa For-

hold i 1850, anlagt af en aarhusiansk Klædefabrikant P. G. Dinesen, Fabriksmester Rodskjer og Viborg-Prokuratoren Otto Jespersen. Tilsammen havde de 18,000 Rgd. Pengene blev sat over Styr ved en Ildebrand i 1855, men kort efter vandt Rodskjer 10,000 Rgd. i Lotteriet, og saa toges der fat igen. Engang maatte Ulden pantsættes for at skaffe Penge, men da Krigen 1864 havde lukket den holstenske Konkurrence ude, gik det rask fremad.

Industrien voksede op paa mange Felter. M. Kragelunds Fabrikker stiftedes 1854 som Salt-raffinaderi og drives fremdeles saaledes, idet dog Virksomheden er udvidet til ogsaa at omfatte Olie, Sennep, Krydderier m. v. Smørsalt er en stor Salgsartikel. Ligesom C. Rafns Fabrikker har den en Farmaceut til Grundlægger. C. Rafn lagde sig efter Sæbe med det Resultat, at hans Fabrik, der i de senere Aar er ledet af A. Rafn og Sofus Raaen, nu producerer Hovedparten af de fine Toiletsæber, der bruges i Danmark. Landskendt er Fabrikkens »Savon aux violettes de Parme«, »Royal Windsor soap« og Viol Parfumer. Forøvrigt omfatter Fabrikationen en stor Mængde tekniske, økonomiske og Husholdnings-Artikler. Fabrikken har Filial i København. Fra samme Tidsrum som de to foran nævnte stammer Aalborg Spritfabrik, der i 1881 kom ind under de danske Spritfabrikker. 90 Mand maa der i Sæsonen til for at lave den berømte Akvavit. Springborgs Trævarefabrik har arbejdet siden 1868. Dens Snedkerværktøj er kendt viden om Land. 30—40 Mand er paa Værkstedet.

I 1885 grundlagde Nordmanden Bu a a s den Virksomhed, som nu beskæftiger 2—300 Mand, og hvorfra alle nordjydske og mange andre Mejerier er blevne

forsynet med Maskiner, og i 1886 udførte Adolph Holst det første litografiske Arbejde i sit Etablissement, der snart udvidedes til Æskefabrik. Efterfølgeren, M. A. Schultz, tog endvidere fat paa Bogbinderi og Posefabrikation, og ca. 200 Arbejdere har nu deres daglige Beskæftigelse i denne Anstalt, der er Landets største i sin Art. 1887 begyndte Halmvarefabrikken, der nu har 100 Mand i Arbejde, og hvis Halmbaand udelukkende gaar til England, medens Flaskehylstrene spredes her i Landet, og i 1889 dannedes af Bryggerierne »Urban« og »Limfjorden« Aalborg Aktiebryggerier, der efterhaanden er bleven en haard Konkurrent til de mægtige Storbryggerier i København. Produktionen naaede i 1912 en Højde af 25,000 Hektoliter eller 7—8 Mill. Flasker, og i Arbejdsløn betaltes 70,000 Kr.

Samme Aar etablerede Vognfabrikant P. Petersen sig. Han lejede et fhv. Soldaterkvarter og gik ene Mand paa Karetmagerværkstedet. Den første Jumbe — det er Jumberne, Hr. P. er Specialist i og bleven bekendt for — fik han Ideen til for 7—8 Aar siden, da Indførslen af smaa Heste tog Fart. Da troede man ikke, Jumberne kunde bruges til større Heste. Man er bleven klogere siden, det fortæller de Hundreder af Jumber, der i de senere Aar er udgaaet fra P. Petersens Vognfabrik — til Ind- og Udland. 30—40 Mand er stadig i Arbejde.

Aalborg Oliemølle — en af Landets største Virksomheder i sin Art: Fabrikation af Fernis, Rapsolie, Hørfrø- og Rapskager m. v. — stiftedes 1891 og er senere gaaet op i A/S danske Oliemøller & Sæbefabrikker. 1892 dannedes Aalborg Margarinefabrik, der er drevet stærkt i Vejret af d'Hrr. Thorsen, sen. & jun. Der produceres 7—8000 Kilo

Margarine pr. Dag, og en Udvidelse foretages for Tiden. Paa Poulsens Straahattefabrik, der er blandt Landets største af denne Art, fabrikeres aarlig ca. 120,000 Straahatte, og et halvt Hundrede Arbejdere er gennemsnitlig beskæftigede. Begyndt i 1899.

— I Aalborgs umiddelbare Omegn blomstrede imidlertid i Slutningen af forrige Aarhundrede en Industri frem, der efterhaanden er bleven en af de største i Landet — en Industri, der i Modsætning til de fleste andre henter sine Raastoffer i den danske Jord. Det er Cementindustrien, og det, den først og fremmest er baseret paa, er Kridtet — det Underlag, hvorpaa Danmark hviler, men som kun faa Steder stikker sin Hvidhed op gennem Overfladens Sand og Muld, hvad den gør ved Limfjorden. Glasindustrien benyttede sig først heraf. Der er gaaet mange Aar tier, siden Glasmageren i Rold Skov flyttede til Aalborg, og Aalborg Glasværk startedes. Det er en Bedrift, der sysselsætter 100 Mennesker og aarlig sender 3¹/₂ Mill. Flasker ud over Landet. I 1873 anlagdes Nørre Flødal Kridtslemmeri ved Svenstrup (Kridt til Gummivarefabrikation m. m. samt Gødningskalk, Foderkridtmel og Skrivekridt) og endelig i 1889 stiftede den ansete Aalborg-Købmand, Etatsraad Hans Holm A/S Aalborg Portland Cementfabrik, der i 1891 var færdig til at begynde sin Virksomhed. Paa den købte Ejendom Rørdal antager man at have Raastoffer, Kridt og stenfri Ler for 150 Aar. Fabrikken udviklede sig hurtigt, Havn anlagdes og en Arbejderby opstod. Produktionen er nu 1 Mill. Tdr. aarlig, og den udvides stadig. Arbejdernes Antal er 7—800. Den næste Cementfabrik var »Danmark«, der savner de øvrige Fabrikkers gode Beliggenhed ved Fjorden; den

har 150 Mand i Arbejde og producerer 250,000 Tdr. aarlig. I 1901 begyndte »Norden«, hvis Bestyrelse udgøres af væsentlig de samme Folk, som ejer Aalborg Portland, nemlig Aktionærer i Ingeniørfirmaet F. L. Smith & Co. Produktionen er 700,000 Td. Endelig kom i 1907 Nørresundby Portland Cementfabrik (anlagt af Østasiatisk Kompagni, udvidet stærkt i 1912, ca. 400 Arbejdere) og til sidst Andels-Cement-Fabrikken, der er under Opførelse i indeværende Aar (vest for Nørresundby).

I Forbindelse hermed kan passende nævnes De forenede nordjydske Teglværker. Sammenlutningen, der fandt Sted i 1898, omfatter 5 nordjydske Teglværker samt Voxlev Kalkværk ved Nibe; ialt frembringer de aarlig 24 Mill. Sten og 30,000 Pd. Kalk, og den gennemsnitlige Arbejdsstyrke er 400 Mand. Hovedkontoret er i Aalborg, og Selskabets Formand er Ingeniør Foss.

Idet det nævnes, at Koopmanns Slagteri i Aalborg gennem en Aarrække har hørt til de største og bedste Privatslagterier, at Aalborg Amts Andels-Svineslagteri er blandt Andelsslagteriernes første (110,000 Svin i 1912), og at Aalborg Dampvadskeri (grundlagt 1898 af H. H. Kaalund og Kay Becker) vistnok er Provinsens største Vadskeri, skal det ny Aarhundredes storindustrielle Foretagender i Aalborg kort omtales. I 1901 dannedes A/S Aalborg ny Dampmølle, der formaler 750 Td. Korn i Døgnet og sandsynligvis er den største i sin Branche i Jylland. Havnemøllen, der er opført i 1907, formaler 300 Td. Firmaet P. Ph. Stuhr, mekanisk Etablissement, bestaar siden 1903 af Brødrene Im. og P. Ph. Stuhr. De har foretaget talrige elektriske Installationer rundt om i Nordjylland og har i de sidste

Aar startet et stort Jernskibsværft ved Aalborg Havn. Paa Firmaets Værksteder er over 200 Mand i Virksomhed. Paa Dansk Svovlsyre & Superfosfatfabrik, anlagt 1907—08, arbejder i Sæsonen 150 Mand; Produktionen er Kunstgødning. Den skal i Aar udvides betydeligt, og paa Nørresundbysiden af Fjorden er en Fabrik af samme Art, »Limfjorden«, for Tiden under Opførelse.

— — Som i henfarne Dage, da den moderne Industri ikke kendtes, har Aalborg endnu en Række store Handelshuse. Købmænd som Strøyberg, Abel, Klingenberg og Simoni hører alle til Landets største Kulimportører. Foruden sin mægtige Importforretning af Kul, oprettet 1892, driver N. K. Strøyberg ogsaa en betydelig Eksport. Paa Aalborg Dampskibsselskabs 4 Skibe, hver paa ca. 1000 Register Tons, som han er korresponderende Rheder for, udfører han store Kridtladninger fra Kridtbrud øst for Aalborg. Abel driver foruden sin Handel et betydeligt Saltværk, anlagt 1891. Klingenberg's Købmandsgaard er af Aalborgs allerældste, medens Navnet Simoni et Aarhundrede igennem har været blandt Handelens bedste. Hans Larsen driver en af Jyllands største Korn- og Foderstofforretninger, og Hans Jensen, Justesen (af Brødrene Justesen) og I. P. Jensen omsætter aarlig Kolonialvarer en gros for store Beløb. Firmaet Bøgh & Jepsen er det eneste udenfor København, der har Porcellænsbrænding og Maling; Hovedvirksomheden er Salg af Støbegods, Glas og Porcellæn. Staun har Landets største Handel med Skrædderiartikler og beskæftiger i denne Branche 30 à 40 Mand. For 3½ Aar siden dannedes af to gamle Firmaer Aalborg Trælasterhandel, der er en af Danmarks største Forhandlere

af Træ, der indføres aarlig for $2\frac{1}{4}$ Mill. Kr. Det samme gælder om Brødrene Bendtzen, i hvis gamle Gaard med eget Bolværk der i umindelige Tider har været drevet Købmandshandel, og i 1900 anlagde Jydsk Andels Foderstof-Forretning en Filial i Aalborg. Omsætningen var det første Aar 600,000 Kr.; i 1912 omsattes for $6\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Foderstoffer og $\frac{3}{4}$ Mill. Kr. Gødning. I Forbindelse med Foderstofforretningen drives en Kartoffeleksportforretning. Ogsaa Aalborg Foderstofimport driver en omfattende Forretning med Foderstoffer.

Det er ikke med Urette, at Aalborg er bleven kaldt Danmarks Manchester. I ingen af Landets Byer udenfor København vil man finde saa mange Fabriksvirksomheder som her. Til de ovenfor nævnte kunde der føjes endnu en Række, vel ikke saa store, men for adskilliges Vedkommende dog ret betydelige. Og der opstaar hvert Aar nye. Handelen er i god Opkomst. Industrien bidrager jo stærkt hertil. I 1912 ladede og lossede der under Aalborg Tolddistrikt 4671 Damp- og Sejlskibe, ialt repræsenterende tilsammen 745,480 Reg. Tons. Tal, der kun overgaas af København.

Det er store Kapitaler, der skal cirkulere for at holde al den Foretagsomhed i Gang. Det falder da naturligt som Afslutning at bemærke, at Aalborg er særdeles vel forsynet med Pengeinstitutter. Nationalbanken har en Filial, og siden 1873 har Den danske Landmandsbank gennem sin Aalborg-Afdeling drevet en meget stor Forretning her. Aalborg Bys og Omegns Sparekasse stiftedes allerede 1824. Den har en indskudt Kapital paa 24 Mill. Kr. og er langt den største Sparekasse i Jylland. Som Nr. 2 følger Landbosparekassen i Aalborg,

opr. 1885, med et Indskud paa 9 Mill. Kr. Disconto-, Laane- og Sparekassen, af 1857, har 6 Mill. Kr. indestaaende. Et af Landets bedst funderede Livsforsikringsselskaber, »Fremtiden«, opr. 1886, er hjemmehørende her. Forsikringssummen andrager 19 Mill. Kr. I 1911 stiftedes Andelsforsikringsselskabet »Frejr«, Brand og Tyveriforsikring, og endelig tilføjes, at Forsikringsforeningen for danske Værnepligtige, opr. 1891, har Sæde i Aalborg. Den har over 3000 forsikrede, og dens tegnede Kapital er 365,000 Kr. N. J. Nielsen.

*

*

Om Byens Fotografer og deres Færdighed bringer denne Bog paa flere af sine Sider Vidnesbyrd, idet de fleste af Bogens Billeder er udførte efter Fotografier af Aalborg-Fotografer, Amatører saavel som Fagmænd.

Vi fremhæver særligt det Billede, der er gengivet til Artiklen »Aalborgs ugentlige Kreaturmarked«. Det skyldes Fotograf Karner og er udført med stort teknisk Snille, sammensat af Enkeltfotografier af kendte Markedstyper, overfotograferet paa en Baggrund fra Markedspladsen.

Dagspressen i Aalborg.

(Meddelt af de paagældende Blade.)

»**Aalborg Amtstidende**«. Stiftet af Vilh. Lassen og Herman Bing. Det første Nummer udkom ^{13/9} 1889. Bladet redigeredes af Vilh. Lassen, indtil han ^{13/1} 1905 indtraadte som Finansminister i Ministeriet J. C. Christensen. Fra ^{13/1} 1905—^{10/12} 1910 redigeredes Bladet af I. A. Hansen og siden ^{10/12} 1910 redigeres det af Frede Jordan. Efter Vilh. Lassens Død ^{6/4} 1908 udgives Bladet af Fru Marie Lassen.

»Aalborg Amtstidende« har allerede i flere Aar ubestridt været Jyllands mest udbredte Dagblad.

»**Aalborg Stiftstidende**« udgives og redigeres af L. Schiøttz-Christensen. Det har Kontorer i Aalborg og Nørresundby.

»Aalborg Stiftstidende« er Danmarks ældste, eksisterende Provinsavis. I 1767 oprettedes i Aalborg de »Nyttige og fornøvelige jyske Efterretninger«, hvorfra den nuværende Stiftstidende stammer i lige Linie.

Ogsaa paa anden Vis staar Stiftstidende forrest i Provinspressen, idet den — skønt hørende til de privilegerede Aviser og udkommende i en By, som den Gang havde en stærkt konservativ Befolkning — blev Landets første Venstreblad. Siden da har Bladet haft moderat Venstrepræg, men det har sjældent ladet

sig binde af eller til nogen Rigsdagsgruppe. Som Nordjyllands ældste og varigste Institution, der har set talrige politiske Partier med deres Organer opstaa og forsvinde, lægger Stiftstidende Vægt paa at bevare sin Stilling som et uafhængigt, frisindet Organ for hele Nordjyllands Befolkning.

»**Aalborg Venstreblad**«, der udgaar siden Efteraaret 1911, blev rejst og ført igennem af den nordjydske Befolkning fra Land og i By, idet der endnu inden Starten samledes over 1000 Andelshavere om det nye Blad, der saaledes med Rette kan betegne sig som Befolkningens eget Blad. Bladet, der i Nordjylland taler den rene, gamle Venstrepolitiks Sag, har haft en saa stærk Fremgang, at det allerede nu i en af Boulevardens store, moderne Bygninger har erhvervet sig en egen Ejendom. En Særudgave af Bladet udgaar under Navnet »Løgstør Venstreblad« i Østhimmerland.

»**Dagbladet Nordjylland**«. I 1860 oprettede afd. Redaktør Nielsen, som senere startede »Jyllandsposten«, et konservativt Blad i Aalborg, som fik Navnet »Nordjyllands Folkeblad«, hvilket senere forandredes til »Dagbladet Nordjylland«.

Under skiftende Ejere og Redaktører har Bladet siden Starten været Højres Hovedorgan i Nordjylland, og det er stedse blevet uvidet og moderniseret, saaledes at det nu indtager en smuk Plads i Højres Provinspresse, skønt der i Aalborg og Nordjylland er ganske særlig vanskelige Arbejdsvilkaar for et Højreblad.

I 1905 købte Redaktør Hans Kofoed »Dagbladet Nordjylland«, som han endnu er Ejer og Redaktør af. Redaktør Kofoed udvidede Bladet betydeligt

og afskaffede Stereotypistoffet, hvorved Betingelserne for den Fremgang, Bladet senere har haft, skabtes. Nu maa »Dagbladet Nordjylland« siges at være et solidt konsolideret Blad af betydelig Værdi for det politiske Parti, hvis Interesser det varetager.

»**Nordjyllands Social-Demokrat**« er et kvart Aarhundrede gammel. Det begyndte som et lille 6 sp. Ugeblad, og Midlerne til dets Udgivelse blev tilvejebragt ved en Mængde smaa Bidrag fra Arbejderne i Aalborg. Bladet blev dog hurtigt til et Dagblad, overgik til Partiet og er nu et af de betydeligste soc. Provinsblade. Det udgaar nu i stort 8 sp. Format og har vundet betydelig Udbredelse i Nordjylland.

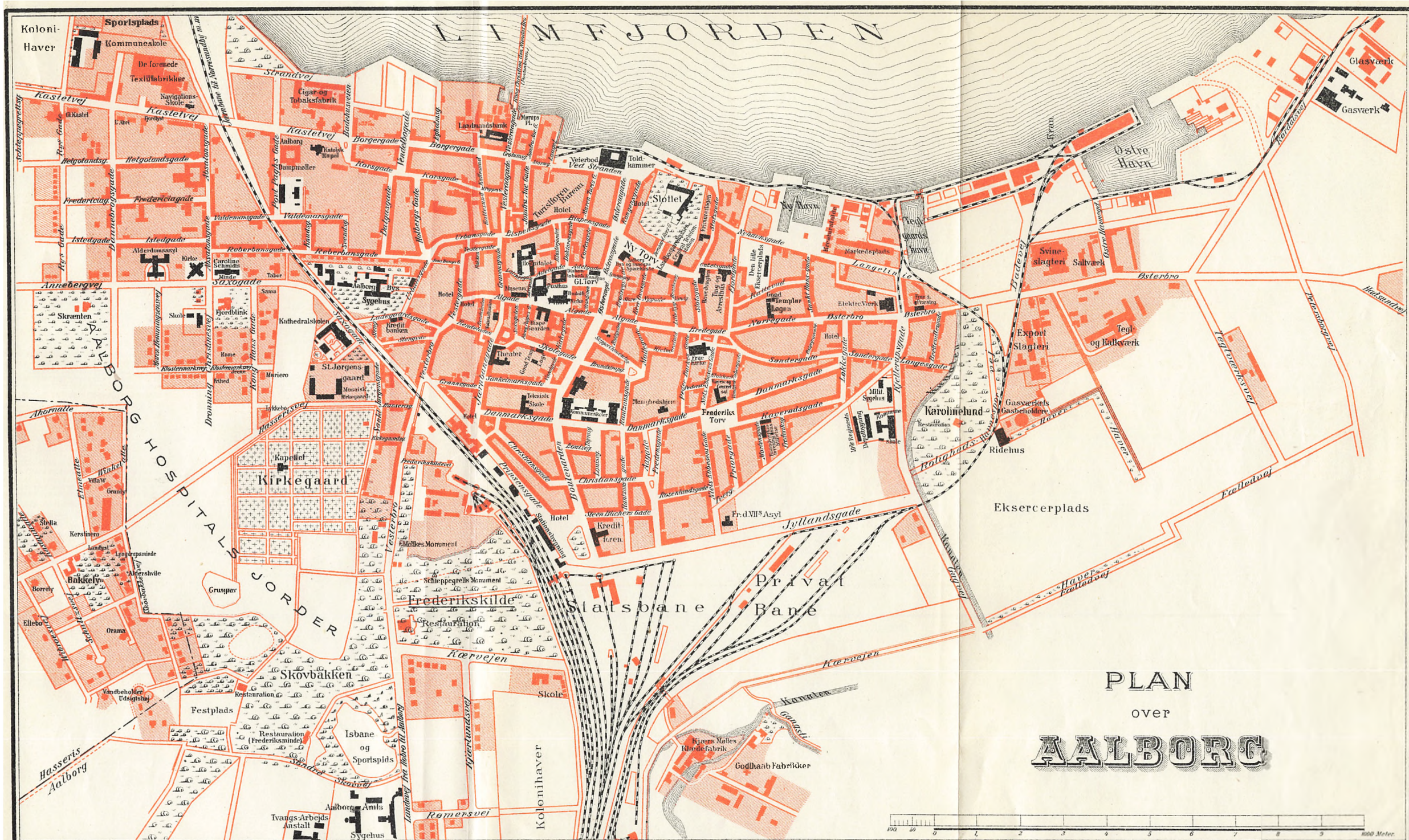
Til Vendsyssel sendes 3 Aflæggere: Frederikshavn, Hjørring og Brønderslev Soc.-Dem. Bladet er efterhaanden bleven et godt Aktiv for Partiet og redigeres for Tiden af Gerh. Nielsen og N. C. Christensen med førstnævnte som ansvarhavende.

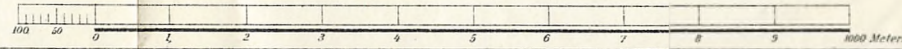
Indholdsfortegnelse.

	Side
Indledningsdigt (K n u d F. L e v i s o n).....	4
Fortidens Aalborg (H e n r y M a d s e n).....	5
Jens Bang og hans Stenhus (C. C. C l a u s e n).....	19
Aalborg ugentlige Kreaturmarked (P. M. L u n d s g a a r d)	37
Eksportslagteriet og det offentlige Slagtehus (P. M. L u n d s g a a r d)	45
Nordjyllands Jernbaner (N. J. N i e l s e n)	48
Limfjorden (N i c. H u r u p).....	56
Garnisonsbyen Aalborg (A n t o n A b i l d t r u p).....	63
Aalborg Museum (H e n r y M a d s e n).....	65
De kommunale Lystanlæg og Kolonihaverne (E r n s t E y s e r).....	69
Sporten i Aalborg (H e m m e r H a n s e n).....	85
Aalborg Handelsforening og Aalborg Haandværker- forening (P. D i n e s P e d e r s e n).....	91
Aalborg Havn.....	99
Den ny Boulevard og lidt om Aalborg i Nutid og Fremtid (J a c o b W o l s i n g)	107
Aalborgs Omegn:	
Vesterhavet (K. K. N i c o l a i s e n).....	119
Dronninglund Storskov (F r o d e F o g l)	126
Skørping (L. S c h i ø t t z - C h r i s t e n s e n).....	130
Asaa, Vorsaa og Sæby (A. L. T h o m a s s e n)	133
Vildmoserne (G. F o g - P e t e r s e n).....	140
Handel og Industri i Aalborg (N. J. N i e l s e n).....	146
Dagspressen i Aalborg	156

PLAN
over
AALBORG

For Sale per. 8. Stevnsvej 2. Aalborg